

leyla erbil

tuhaf bir kadın

G.ENER

TUHAF BİR KADIN

TÜRK YAZARLARI DİZİSİ

LEYLA ERBİL

TUHAF BİR KADIN

ROMAN

CEM YAYINEVİ

Birinci basım	1971
İkinci basım	1972
Üçüncü basım	1980

Dizgi : Metin Dizimevi
Baskı : Bahar Matbaası
İstanbul — 1980

KIZ

Bugün Bedri, Meral'le beni Lambo diye bir meyhaneye götürdü. Balıkpazarı'nda küçücük bir yer burası, çok hoş. Ozanlar, ressamalar, gazeteciler geliyor hep. Bedri'nin şiiri çıkmış Varlık Dergisinde, onun şerefine götürdü bizi, şarap içtik. Tabî onların da benim de evlerimizden gizli. Duysalar kıyametler kopar.

Bugün annemin sinirleri tepesinde gene: Babamı işten çıkarmışlar, arkasından söylendi durdu, «Koskoca mal sahipleriyle bacak geriyor, kafa tutuyor onlara, sanki adadaki köşkler bizi bekliyor, sana ne haktan hukuktan be adam, çeneni tut da rahat etsene...» Ben, «Ama ane ne yapsın yani, kendini ezdirsin mi onlar mal sahibi diye?» dedim, «Sen karışma, zaten sen de ona benzersin, osuruk akıllılar siz de!» diye payladı beni de. Babam bir duysa yapar ya yuvasını, neyse!..

Meral'le son dersi asıp Lambo'ya gittik. Bir ozan ve bir de hikâyeciyle tanıştık. Çok hoş insanlar. Şiirlerimi onlardan birine okumak isterdim ama utanıyorum. Me-

ral şiirlerimi neden Bedri'ye göstermediğimi sordu, bilmiyor ağabeysinin ne vakittir bana askıntı olduğunu. Hoşlanmıyorum bu çocuktan.

Bugün Mösyö Lambo'ya şiirlerimi birine okutmak istediğimi söyledim, tezgâhta içen bir adamla tanıştırdı beni hemen. Onun «O» olduğunu bilmiyordum. Yüreğim ağzıma geldi, şiirler yanımda değil diye yalan uydurdum. Yarın Tünel'de, Çardaş adlı bir meyhane varmış orada buluşacağız, okuyacak şiirlerimi. Yarına kadar heyecandan tıkanmazsam.

Karanlık, kocaman bir uzantı Çardaş. İnsana korku veren geniş bir karanlık. Seçemedim onu. Dipten bir yerlerden bir el kalktı sallandı. Karşılıklı oturup tutuk tutuk konuşmağa başladık. Benden sıkılıyor ya da utanıyor gibiydi, bu hava bana da sırayet etti. Geldiğime bini kez plşman oldum. Bir den. «Oku bakalım reis, ne okuyacaksan!» dedi. Bu kabalık karşısında çok bozuldum, korka korka okudum en güzellerinden; «Kimler yeraltında yaşamağa iten bizleri/gök masmaviyken kardeşlerim, sapsarı benizlerimiz.» diye biteni. «Sen bir yerde işçi misin?» diye sordu ciddî ciddî. Alay mı ediyor anlamadım. «Hayır ama yakınlarım öyle» dedim, ses çıkarmadı. «Düşmüş Kızlar Sonesi»ni okudum ardından: «Kızlarımız hep ağlayarak mı savaşa gidemeyecek?» burnunu kaşdı, «Savaşa mı gitmek istiyorsun?» dedi bu kez. Buradaki savaş sözcüğünün çok geniş anlamı olduğunu açıkladım, bu şiir, her çeşit savaştan alıkonulan kadınların bir çeşit düşkün kadınlar ordusu durumuna geleceklerini anlatıyordu. Anlamaması tuhaftı aslında. Son olarak «*Kan*»ı okudum. Bu şiiri de ilk genç kız olduğum gün, kapıldığım panik duygusuyla kaleme almıştım:

*Ey yüce Aşil'in mi topuğu bu
vurulup benim yatağımdaki
Yoksa kartalların göğе bindirdiği yerde
açılan yara mı?
Sızıyor kan durmadan*

*ciğerine oturan o acıdan
boğuyor gözleri, denizi, bilekleri,
zincire vurulmuş denizi boğuyor,
boğuyor durmadan.*

«Ne kanı bu anlamadım?» dedi, gözlerini kıpırtarak. Ben de anlaşılmasın diye öyle soyut yazmıştım şiiri. Doğrusunu söyleyemedim ona tabii, «Savaş korkusunu simgeliyorum» dedim. «Ellerine sağlık, pek güzel yazmışsın ama, şaire olabilmek için daha çok küçüksün. Bunları birkaç ay beklet yeniden oku bakalım. Ben sana kitap getireceğim yarın, Lambo'ya, onları da oku...» Kıbarlık ediyordu ama beğenmemişti işte. Kimbilir nasıl da alay etti için için. «Hiç durmadan yaz, yaz yaz at bir köşeye arkasını bırakma yazmanın». İşte benim tek sığındığım, tek avunduğum şiirden de umudum kesildi artık. Yaşamanın anlamı ne olacak artık, ölebilirim, ölebilirim artık.

Lambo'ya uğradım kitapları aldım. Kendisi yoktu. Bu kitapların da hepsini okumuştum ben? Nasıl mutsuzum?

Babam işe girdi.

Meral'le Lambo'ya uğradık bugün:
Bir aktörle hapisten yeni çıkmış,
Bir ozanla hapisten yeni çıkmış,
Bir mimarla hapisten yeni çıkmış,

Bir yeni hikâyecî ve bir yeni gazeteciyle hapse hiç girmemişler, tanıştık.

Ozan Halit'le, mimar Necat biz giderken birlikte kalktılar, durağa kadar geçirdiler bizi. İkisi de çok candan insanlar. Yarın Degustasyon'da buluşacağız onlarla. Meral Necat'a bayıldı. Ben de Halit'ten hoşlandım doğrusu. Bir hafta sonra köyüne sürgün gidecekmiş Halit.

Bugün Necat'la Meral resim sergisine gidince Halit'le Degustasyon'da başbaşa kaldık. Birden tuhaf bir korku sardı içimi. Bir süre sonra Halit konuşmalarıyla bu korkumu sildi götürdü. Çok dürüst bir çocuk o. Biraz geç kalmıştım eve, ama annem bir şey çakmadı.

Bugün annem gene ağlıyordu. Hamdiye yenge gelmiş demiş ki: «Bu yaban, Hasan'ın zencirini hepten tüketti, bir uşak veremedi ona' diyorlar senin için» demiş.

Bugün gene Halit'le buluştuk. Çardaş'ta oturduk bu kez. Tutukluyken kendisine yapılan işkenceleri anlattı. Olaylar sanki bir başkasının başından geçmişçesine alaya alarak anlatıyor en korkunç şeyleri bile. Amma da garip çocuk. Nasıl falakaya çektiklerini kendisini örneğin anlatıyor. Kırılıyor kahkahadan... Nasıl sırayla tekmelediklerini, kendisinin de onlara tekme savurduğunu, nasıl tükürdüğünü birinin yüzüne, tükrük yiyen polisin nasıl hayalarını burduğunu. Tüylerim diken diken oldu benim. Gülüyor; polisin suçu değilmiş bunlar, öyle yetiştirilmiş polis, görevini yapıyormuş onlar. Haksızlıklara karşı intikam duygusuna kapılmamak bir marifet midir?

Halit okula geldi bugün birlikte çıkıp Lambo'ya gittik. Bir ara kapı aralandı «o» girer gibi oldu, bizi görünce selâm vermeden gitti. Ne garip adam.

Bugün son gün. Degustasyon'da buluştuk Halit'le. Nasıl oldu bilmiyorum, birden herşeyimle açılıverdim ona. Başım dönerek anlatıyor anlatıyor anlatıyordum, Meral'le dertleşircesine en saklı şeylerimi; annemin dikta-törlüğünü, geçimsizliklerimizi, bir çeşit tutsak oluşu-mu, din baskılarını, acılarımı, özgürlüğümü elde ede-mezsem kendimi öldürmeği düşündüğümü bile söyle-dim ona. Belki de kaçacağımı evden, hiç kimsenin beni anlamadığını, tek arkadaşım Meral'i, şiire sığınarak ayakta durabildiğimi. Öyle bir şey oldu ki anlattıkça an-lattıkça o vakte dek hiç olmadığım kadar bahtsız san-dım kendimi, başladım ağlamağa. Mendiliyle gözyaş-larımı sildi, çocuğuymuşum gibi. Bu hareketiyle sapıt-tım büsbütün ve şu anda tiksindiğim bir şey yaptım: gözyaşlarımı silen ellerini alıp öptüm. Tütün kokuyordu parmakları acı acı Nasıl yapabildim bunu şaşıyorum kendime. Sanırım aslında, ona yapılan eziyetleri benim-kiyle karıştırıyordum, çektikleri sanki benim yüzüm-denmiş gibi geliyordu bana, bunu ödedim biraz. Soğuk-kanlılıkla yatışmamı bekledi, sonra da tüm acıların dün-yanın ve Türkiye'nin içinde bulunduğu politikaya bağ-lı olduğunu söyledi. Bunu anlar gibi oldum ama bu ço-çuğun böyle en ince anlarda araya aklını bıçak gibi sok-ması da tuhafıma gidiyor doğrusu. Hem anlamak ya da bilmek açmazlardan kurtulmak demek değildir ki! Ben özgürlüğümü elde etmeden mutlu olamayacaksam, dün-ya da bana bunu vermemekte direnmekteyse mutlu ola-mayacağım demektir... İnsan mutsuzluğunu birileriyle paylaşarak dayanabilir bu dünyada belki de, Halit kal-saydı burada benim de dayanma gücüm artacaktı bel-ki; oysa yarın o da gidiyor... «Sen bana bacılarım kadar yakınsın, istediğin an çık gel bize, neyimiz varsa senin-

dir...» Gönlnün tüm cömertliğiyle çağırdı beni, yoksulluktan, umutsuzluktan başka bölüşecek bir şeyi yok biliyorum gene de nasıl mutlu kılıyordu varlığı beni... Bu sözleriyle iyice ağladım. Bu kez o aldı ellerimi, avuçlarımı çevirdi öptü. Uzun, uzun uzun sustuk. Ayrılık saati gelip çatığında ikimiz de masanın kirli örtüsüne dikmiştik gözlerimizi. Ben arada bir beyaz peynirin üzerindeki küllere de bakıyordum. Son cıgaramızı yaktık. Son olduğunu ikimiz de bildik. Yenice paketinin sırtına bir şeyler karaladı ve uzattı:

*Yaralı paramparça şarkı söyleyen kalbim
gözlerin yeryüzü ve nazlı umut
hepsi bu kadar sevgilim.*

Seviyor muyduk acaba birbirimizi. Sevda dedikleri bu muydu yoksa? Buysa, biraz da komik değil mi?

Bugün yıkandıktan sonra saçlarımı bigudiledim. Sobanın başındaki yeşil koltuğa oturdum. Tırnaklarımı törpüledim. Daha babam dönmemişti. Annem karşımdaki eski kanepenin köşesine ilişti. Mercimek ayıklıyor. Bir ara çıktı. gene aynı yere oturdu bir cıgara yaktı. Fırtınanın yaklaşmakta olduğunu sezdim. Allahsızlardan başladı. Yalancıların cehennemde çekeceği işkencelerden. Mahrem yerlerini örtmeyenlerin uğrayacağı gazaplardan. «Sen neden şapka giyiyorsun öyleyse?» dedim. «Baban» dedi, «Babanın yüzünden. Allah günah yazmasın, zorla giydirdi bana. Günahlarım onun boynunadır». Epeyi dinledim, ses çıkarmadan. Bir çıksa da odama gitsem Konovalof'u okusam. Beş on yaprak kalmıştı. İçime sindire sindire okumak istiyorum onu. Belki onuncu kez okuyorum. Bazı yerlerini ezbere biliyorum. Ayağa kalk-

tı, kapıdan çıkıyordu. Başımı kaldırıp kapının tokmağını tutan elini gözetledim. Birden döndü, gusul abdesti alıp almadığını sordu. Sussam patırdı çıkaracak belli. «Aldım» dedim, yüzüne bakmadan. «Hiç inanmıyorsun sana» diye dikildi iyice kapının önüne, «Zerre kadar güvenim yok sana, gözlerin ferfeci okuyor. Her şeyi yapabilirsin sen. Öyle karaktersizsin ki, iki çeşit hayatın var. Görmüyorum ama bizden gizli bir şeyler yaptığını seziyorum. Şunu bil ki ben Allahın emirlerini yerine getiriyorum. Evlâdına bildiklerini öğreteceksin, bana düşen bu. Sen gizli gizli her şeyi yapabilirsin. Unutma ki bu dünyada gizli kalan öteki dünyada açığa çıkar. Orada da yüzyüze gelicez. Yalan söylüyorsan, bizden saklı bir şeyler yapıyorsan öteki dünyada yılanların, çıyanların yemi olacaksın...» «Anlaşıldı, anlaşıldı» diyerek çıkmak istedim. Kapıyı tutmuş, «Ne o küçük hanım hoşunuza gitmedi mi öğütlerim?» dedi. «Ders çalışacağım» dedim. «Bunlar ders değil mi? Bunlar Allahın dersleri, defol git, dersin batsın» diye bir tokat indirdi yüzüme. Ağlayarak odama koştum. Konovalof'u okuyayım şimdi. Artık yarın sabaha kadar bana dokunmaz, biliyorum.

Bugün Halûk diye bir çocukla tanıştım. Tarihteymiş. Yüzüme gözüme, bakmadan düpedüz konuştu benimle. Rahat ettim yanında. Yoksul bir çocuk olduğu belli, üstü başı dökülüyor.

Halûk gene aynı kurşun rengi ceket, aynı damalı gömlek ve aynı eğri büğrü pabuçlarla kat koridorunda dolaşıyordu. İkimiz de bir saat erken gelmişiz derse. Kantinde oturduk. Elimde Gorki'yi gördü, ilgilendi. «İyidir» dedi, çok bilir bir tavırla. Konuştuk. Kadıköy'den geliyormuş. Evi yokmuş, Kıbrıslıymış. Zengin bir akrabasının yanında kalıyormuş. «Daha doğrusu müstemilâtta kalıyorum, bekçi gibi bir şeyim» dedi. Koltuğunun altı

kitap doluydu. Kerim Sadi'nin birkaç çevirisini verdi okumam için.

Kevser, Ayten, Şeref, Sadi, tıbbiyenin çayına gittik. Anneme, dil semineri var dedim. Ayten'in babası yok, annesi dul, bir yerde memurmuş. Bana Sadi'yi tavlamamı söylüyor. «Neden?» dedim. «Fena mı yakışıklı çocuk» dedi. Ne garip, ille biriyle flört etmek istiyor Ayten. Öyle bir kız ki biri onu sevdi mi kim olursa olsun o da onu seviveriyor. Seçmesi yok. Tatsız geçti çay. Birbirleriyle dans eden bir yığın kız ve erkek. Ne saçma.

Halûk bugün bir arkadaşıyla tanıştırdı beni. Ömer ağabey diye. Edebiyattan konuştuk epey. İkisi de Tolstoy'u sevmiyor. Koskoca adamı berbat ettiler. Nâzım'dan söz açıldı. Ömer şiirinden çok, davranışlarını, namusunu seviyormuş Nâzım'ın. Tuhaf bir adam bu Ömer. «Bana Ömer ağbi de bacım» dedi. «olur» dedim. Galiba bu da doğudan gelme. Benim Halit gibi.

Havanımın büyük kızı Neriman ablanın bir oğlu olmuş. Kocasını Ankara'ya tayin etmişler, yarın gidiyorlarmış. Anneme el öpmeğe gelmiş. Bütün gece Neriman'ı anlattı anam. Ne kızmış o, hem yüksek tahsil yapmış, hem dinini unutmamış. Oruç tutarmış, anasına el verirmiş. Saçının telini namahreme göstermemiş.

Bundan böyle dans etmiyeceğim. Çaya da gitmiyeceğim. İnsan dans ediyor, yerine dönüyor. Çoktandır dans pistinden oturduğum yere kadar yürürken çok garip bir şeyler duyuyor, sıkılıyor, pişman oluyordum. Kesinlikle bunun ne demek olduğunu bilemiyorum, ama iğrenç bir

şey, pistten, oturulan yere kadar yürümek. Kızlar arsız arsız gülerек yerlerine döndüler hep.

Kızların zoruyla Mühendis çayına gittim gene. Eve, Ayten'in yaş günü var dedim. Ayten'i nedense pek sevdi an-nem; «Ne kızmış o, dürüstlüğü yüzünden akıyormuş»... Hiç dans etmedim. Dans edenlerin pistten masalarına dönmelerini seyrettim. Kevser'le Şeref yanak yanağa dans ediyorlar. Kafalarıyla dayanarak birbirlerine. Bel-den aşağıları uzakta. Namus kurtarıyorlar böylelikle her-halde. Kevser yanaklarını elma şekeri gibi boyamış. Şe-ref'in bir arkadaşıymış, geldi masaya, Ahmet. Dansa kaldırdı kalkmadım. «Neden» dedi, anlattım. «Çok hoş-sunuz» dedi. Nelerden hoşlandığımı sordu. Şiirden de-dim. Hemen o dalda konuşmaya başladı. «Bende her-şey bulunur» der gibi bir tavrı vardı. Efendim Nâzım Hikmet güdümlü sanat yapmasa büyük bir şairmiş, Ziya Osman Saba'yı çok severmiş. Orhan Veli'yi hiç sevmez-miş. Ne biçim şey. Birden sevdiklerini ve sevmediklerini attığını anladım, ama vurmadım yüzüne. Sustum. O da sustu. Dağarcığındakiler tükenmişti. Fakülteye gelip beni göreceğini söyledi. Yok canım, beni görüp de ne yapabileceğini sanıyor acaba!

Halûk'a dünkü çayı ve Ahmet'i anlattım. Çok güldük. Ben Freud'un Totem ve Tabu'suna başlamıştım. «Vakti-ne yazık» dedi. Kendimi yetiştirmek istiyorsam ilk elde okumam gereken başka şeyler varmış. Bir haftada oku-yup geri vermem şartıyla bana bazı kitaplar getirecek, yasak kitaplarmış. Halûk iyi bir çocuk ama, onu anlamak zor. Bütün hocaların aptal, beyni yıkanmış, sahtekâr ol-duklarına inanmış. «Sen de anlarsın bir gün» dedi.

Ders arası Şeref ve Kevserle kantinde oturuyorduk. Ah-met çıkageldi. Kaz boku renginde bir kazak giymiş, saç

larını taramış. Oturdu, hiç konuşmadım onunla, bir tuhaf oldu masamız. Sonra Şeref'le birlikte giderken öyle bir elimi sıktı ki «Ay!» diye bağırdım. Ötekiler şaşırıldı. Şeref dik dik baktı Ahmet'e.

Halûk bugün bir çanta dolusu kitapla geldi. Çantayı bana verdi. «Kimseye verme ve gösterme, kendin oku sakla» dedi.

Kevser hergün Ahmet'ten haber getiriyor. Yurtta o gün bugündür Şeref'i uyutmuyormuş. Sırılsıklam aşıkmuş bana. Ders de çalışamaz olmuş sözde. Sultanahmet'teki kahvelerde bütün gün kâğıt oynuyormuş benim aşkımdan. «Ne yufka adammış» dedim Kevser'e. Bozuldu. Onlar da Ahmet salağını bana yamamağa kalktılar.

Halûk'un verdiği kitapları okuyorum. Çantasından ayrıca el yazması bildiriler, bir takım broşürler de çıktı. Onları yaktım. G. Dövil'in Sermayesi'ni okuyorum şimdi. Haydar Rıfat çevirisi. Şekerzade Edip İzzet beyefendiye ithaf etmiş, ne romantik adamlar bu eski çeviriciler.

Halit'ten mektup aldım. Büyük bir şiir yazmış benim için. Çok güzel bir şiir doğrusu. Ben de ona yazdım bu akşam. Buraları, yaşadıklarımı, herşeyi. Yeni şiirlerimi gönderdim ona. Ama doğrusu, şimdi beni, yazmaktan çok şu içinde bulunduğum durumlar, kişiler ilgilendiriyor. İyi değil ona bu son yolladığım şiirler biliyorum.

Halûk'u ve onunla birlikte birkaç kişiyi tutuklamışlar. Çok üzüldüm. Ne olacak şimdi!

Eve gelir gelmez Halûk'tan aldığım kitapları sakladım. Ararlarsa diye. Neden tutuklandı acaba. Çocukcağının bir şey yaptığı yoktu ki. Kimseyi görmek istemiyor canım. Anneme bir şey uydurup evde kalacağım bugün. Halûk'u görmeğe gitsem mi? Nasıl bir yerdir acaba cezaevi? Sultanahmet'te yatıyormuş. Ne yapacaklar çocuğa!

Bu gece bir düş gördüm siyah beyaz. Bir resme bakıyorum. Çok eskiden yapılmış bir resim. Boyasının ne olduğu, kimin nasıl yaptığı belli değil. Beyaz bir fon üzerine insanlarla doldurulmuş. Kara çizgiler çekilerek yapılmış insan resimleri. O resmi alıp sokağa çıkıyorum, çok dar ve uzun bir sokakta yürümeğe başlıyorum, yanıma Bedri geliyor, resmi ona da gösteriyorum, birlikte yürüyoruz, sokak o kadar ince uzun ki, ucundaki delikte aydınlık ay gibi parlıyor. Üstümüzde de ince uzun bir gök şeriti var. Birden resim havalanarak gökyüzünü kaplıyor. Üstümüzdeki ince uzun gök dilimini, kurumdan yapılmış insanlar çıkartma gibi dolduruyorlar. Resimdeki beyaz fonun yerini insanların aralıklarından görünen uçuk mavi gök rengi alıyor. Bedri «insanlar insanlar!» diye haykırarak kaçıyor, bir evin açık bulduğu kapısından içeriye saklanıyor. Ben de ardından koşuyorum, kapıyı kapatıyor yüzüme. Sokakta benden ve birkaç çocuktan başka kimse yok. Çocuklar ağlıyarak kaçışıyor, bana doğru geliyorlar. «Korkmayın» diyorum, ama ben de onlarla birlikte «Anneciğim anneciğim» diye bağırarak ağlamaya başlıyorum. Çıkartmalar kopup kopup aşağı doğru yağmaya başlıyorlar. Evlerin damlarına yaklaştılar artık. Hava kararıyor, her yan is ve yanık kokuyor. Annem sokağın dibindeki küçük aydınlık parçasının içinden, elinde beyaz bir oturakla koşuyor. «Korkma geliyorum» diye bağırıyor. Kurumdan yapılma insanlar sağıma soluma, toprağa, taşların aralarına düşmeğe başladılar. Bir tanesi sağ baca-

ğınma düşüyor ve yapışıyor. Bakıyorum Bedri o. Annem oturağı sürüyor altıma ve «tövbe et, tövbe istiğfar et, günaha girmişsin söyle ne yaptın, söyle kız mısın?» diyor. «Kızım anneciğim, hiç birşey yapmadım» diyorum. Bir esinti duyuyorum, yaklaşıyor, yaklaşıyor bütün kurumları süpürüp götürüyor, çocuklar sevinç çığlığı atıyorlar. Bedri'nin bacağıma yapışmış resmi yok oluyor. Oturağın dibi sokağın boyunca uzayıp ağzına dayanıyor, içi bayraklarla donanıyor. Küçük küçük her milletin bayrağı var. Çocuklar koşup bayrakları kapışıyorlar. «Annem bir tane de sen al bakayım, hangisini alacaksın» diyor. Ben uzanıp yanımdakini alıyorum, bakıyorum dümdüz siyah beyaz bir bayrak. Uyanıyorum. Sabahın 5'i, defterime yazıyorum bunları. Böyle düşler gören biri olmamdan utanıyorum. Sultanahmet'e Halûk'u görmeğe gideceğim.

Bugün sinemaya gittik Meral'le birlikte. Gişedeki adamdan bileti alınca, «Mersi» dedim, adam «Girsin hepsi» dedi.

Halûk'a gittim. Çok sevindi. Ummuyormuş gideceğimi. Şaşırdı da. Anlattı sonra. Yeraltı faaliyeti yapıyor diye yakalanmışlar. Kalan cezasını çekiyormuş, «Biliyordum gireceğimi zaten, 5 ay daha yatacağım,» dedi. Cigara istedi, yoktu yanımda, iki buçuk lira verdim o aldırarak. Ne kadar kıvrıcık kirpikleri varmış Halûk'un. Kirpikten gözleri görünmüyor. Kafes kafes tellerin arkasında parçalanıyordu yüzü; bazan gözleri ve alnı sığıyor kafeslere, bazan burnu, çenesi. Burnu küçük ve sola doğru eğirmiş. Sakalları uzamış, seyrek ve kıvrıcık. Dişleri sapsarı. Hiç ovmuyor herhalde. Biraz museviyi andırıyor Halûk. Ona Sermaye'ye başladığımı, ama çok zor söktüğümü söyledim. Sermayeden önce okunacakların adlarını verdi. Ömer ağbiye söylenecek bir haber ez-

berletti bana. «Beyaz karga yem istiyor» diyecekmişim Ömer ağbi gelemezmiş buralara. Cibali'ye gidip ben bulucam onu. Adresini ezberletti. Sakın bir yere yazma dedi. Sonra bana kendisi «şahsen» güvendiğini, ama şimdilik daha açık konuşamıyacağını söyledi. «İlerde herhalde daha iyi dost olacağız» dedi. Bir de bütün bu söylediklerini yapmağa karar vermeden iyice düşünmemi istedi. «Eğer korkmuyorsan yap, korkmak ayıp değil ama başladıktan sonra yarı yolda dönme, sana söylediklerimi öldürseler kimseye anlatmaman gerekir, sadece Ömer ağbi duyacak bunları» dedi. İkimiz de sustuk. O gene «İyi düşün, yapamıyacaksan, sana söylediklerimi unut, bir daha gelme buraya, karşılaştığımızda da selâm verme, birbirimizi hiç tanımamış olalım.» Güldüm. «Sen beni tanıımıyorsun» dedim. O da güldü. Ayrıldım, eve döndüm. Gerçekten tanımıyor o beni. Onun gibiler için canımı verebilirim. Neden bilmem ama duygularım beni onlara doğru itiyor. Bana benzediklerini sanıyorum. Kötülüğe karşı geldiklerine inanıyorum.

Bugün Cibali'ye gittim. Ömer ağbinin yerini elimle koymuşcasına buldum. Daracık bir sokak arasında topraktan aşağıya oyulmuş iki göz oda. «Elektrikçi» yazıyor kapıdaki tabelâda. Camlı bir bölmeyle kendi oturduğu yere geçiliyor. Masası, üç de sandalyesi var. Bölmeden bakıldığında içerde çalışanlar görünüyor. İşçiler dalga geçmesin diye camdan yapmış herhalde bölmeyi. İçerde iki küçük oğlan çocuğu tulum giymişler çalışıyorlardı. Beni görünce fırladı Ömer ağbi «Gel bacım gel» diye sarıldı, kucakladı beni, sarıldı ve sırtıma vurdu birkaç kez sarılmış durumda. Şimdiye kadar kimse böyle sarılmadı bana. İçim kabardı. Bu işin tam bana göre bir iş olduğunu hangi yola giderlerse gözüm kapalı gidebileceğimi anladım. İhlamur içiyordu, bir iki yudum çekmişti anlaşılan, bana uzattı «Sen iç, ben ısmarlarım kendime» dedi. «Halûk'u gördüm» dedim. «Anlat bacım».

Haber yolladı mı diye sormadan bakıyordu yüzüme. Biraz durdum. Gene sormadı. Sormayacaktı da. «Beyaz karga yem istiyormuş» dedim. «Vay densiz!» dedi birden, ardından «yaşa bacım yaşa», dedi, «o kadar mı?» «O kadar» dedim. «Oldu» dedi. «Sen hemen çık git şimdi, burası pek tekin değildir, başına iş açılmasın.» İhlamurumu bitirmeden, geldiğimin tersine daha kısa bir yoldan gönderdi beni. Sokağa çıkan merdivenlerden dönüp baktım bölmesine girmiş başına işçi kasketini geçirmişti, çıkmağa hazırlanıyordu bir yere. Ne heyecanlı geçti bugün. İşte ben her günüm böyle geçsin istiyorum.

Halûk'a gittim gene. Beş lira verdim. Olanları anlattım. «Peki sağol» dedi sadece. Birden ona Halit'ten söz açtım. Tanıdı, «Arkadaştık» dedi, «iyi çocuktur.» Ama bozuldu biraz sanki. Başka bir şey söylemedi. Çıkarken «Sen artık gelmesen iyi olur» dedi. «Bizim yüzümüzden başına bir dert gelmesinden korkuyorum». «Yok canım» dedim güldüm.

Meraller Pendik'te bir ev almışlar, oraya taşındılar. «Bedr sana âşık, hep seni soruyor» dedi, Meral.

Bugün evdeyim. Anneme yazılı yoklamalara hazırlanmam gerektiğini söyledim. Dik dik baktı yüzüme, bir şey sormadı. Halit'e uzun bir mektup yazdım. Halûk'tan söz açtım. Sadece tanıdığımı ve şimdi son bir kaç aylık cezasını çekmek için içeri girdiğini yazdım. Halit'i tanıdığını falan hiç anlatmadım. Bakalım ne diyecek. Bugün epey düşündüm. Halûk'u özellikle. Kimdi, neydi. Neden bu güveni sadece onlara duymuştum? Güvenden de öte sanki saygı duyuyorum onlara. Ben kimim, ne yapıyorum böyle, onlar ne yapıyorlar, «Beyaz karga yem istiyor » muş. İşin iç yüzü ne, niye bana anlatmıyor.

Babam annem duyarsa ne yaparım. Acaba Moskova'yla ilişkileri var mı bunların. Ama olamaz. Moskova lâfı polis uydurmasıdır. Kim bunlar... Kim olurlarsa olsunlar. Bana doğru geleni yapıcım. Onlardan olacağım ben de. Bizden öncekilere, ablalarımıza benzememek için her şeyi göze alacağım.

Kevser'le sinemaya gittik. Viva Zapata'ya, çok güzeldi. Kevser tuhaf bir kız. Hem alçak gönüllü, hem kendini beğenmiş. İzmirli. Babasının orada basma fabrikası varmış. Bana hayat hakkındaki görüşlerinden bahsetti. Şeref'i tavlarsa evlenip İzmir'e yerleşecekmiş. Babası Karşıyaka'da şimdiden kendisi için bir ev yaptırmış. Kevser'in üzerineymiş ev. Çünkü üvey annesi varmış Kevser'in. Şeref'i de babasının yanına yerleştirecekmiş ki bu üvey ana işleri kendi lehine çevirmesin, «Mal ve para kaptırmayalım karıya» dedi. Çok şaşırdım. Nasıl akıl ediyor bütün bunları bu kız. Bilmiyorum, belki ben de onun yetiştiği koşullarda böyle işini bilen biri olurum. Sinemadan dönüşte Lambo'ya uğradık Kevserle. Çok hoşuna gitti orası. Ama. «Sakin Şeref'e söyleme» dedi. Olur. Halit'ten mektup yok.

Sabah okula girmeden kapıda gençten bir adam önümü kesti. Polis. Polisle işim olmadığını söyledim ona. Bir saat kadar bir işiniz olacak benimle gelin lütfen dedi. Baktım kaçacak bir durum yok, adam kararlı, götürecekt. Bu durumlarda ne yapılacağını da hiç bilmiyorum, ne salağım, öğrensem ya. Polisle konuşmanın, gitmenin bir yolu yordamı vardır herhalde. Neyse, birlikte yürümeğe başladık. Kendikendime «Yürü be korkma, ne yaptın ki, işte bozuk düzeni yıkmak için adım atmağa başladın. Haydi, ileri, atıl ileri, sağ sol, sağ sol. Öldürseler konuşmayacaksın, öldürseler...» Adam, başına bir kocaman kenarlı kara şapkayı geçirmiş amâ

gibi, hiç konuşmadan yürüyor. Beni böyle annem görse ne der kimbilir. Polisten değil de, annemden, evden korkuyorum, ya duyarlarsa diye. Bir binaya girdik. Bir merdivenler çıktık, bir odaya girdik. 45 - 50 lerinde al yanaklı bir adam masa başında oturuyor. «Getirdim efendim» dedi beni getiren, çıktı gitti. Yalnız kalınca, masa başındaki sağdan soldan bir iyice süzdü beni. «Beni çağırmışsınız, sebebini öğrenebilir miyim?» dedim. Kan ter içinde kalmıştım, yollarda koştura koştura. Adam adımı, yaşıma başıma, okulumu, babamı anamı sordu, yazdı. Sonra ayağa kalkıp «Utanmıyor musun?» dedi. «Neden utanacak mışım?» diye sordum. «Anlat bakalım ne dolaplar döndü Salih itiyle aranızda,» dedi. «Ben Salih diye birini tanımıyorum» dedim. Adam Ömer ağbiye gittiğimi bildiklerini söyledi. Ömer ağbinin adı Salihmiş. «Hadi şimdi anlat» dedi. Anlatacak hiç bir şeyim olmadığını, Halûk'u tanıdığımı, arkadaşım olduğunu hapse girince de insanlık görevimi yerine getirdiğimi, Ömer ağbiye de Halûk'un iyi olduğunu, haber verdiğimi yani arkadaşımı bir ziyarete gittiğimi söyledim. Adam yanıma yaklaşıp «budala» dedi, budala bir suratla. «Sen giderken biz geliyorduk, kimi atlatıyorsun sen ulan, şu domuz suratını parça parça ederim senin...» Beni korkutmak için daha bir yığın tehdit savurdu. Söylediklerini öyle üst üste, dolaşık bir şekilde söylüyordu ki, bir süre sonra artık duymaz oldum dediklerini, sadece neler yapabileceğini hesaphıyordum. Dayak yemekten değil «ya şuraya yıkıverir de beni, bir hayvanlık ederse» diye korkuyordum. Anamın yere göğe sığdıramadığı o zar parçasını ya ilkin bir polis kırpığı haklayıverirse. Hem de böyle bir dekor içinde. Yerler tah-taydı, bugün kurtulursam dedim içimden, bu zırlıtyı tez elden aklı başında birine hallettireyim, pis bir iş bu. Örneğin Ahmet'le. Dudaklarımın ucuna yayılan gülme-yi tutup adama baktım, ağzı köpük içinde hâlâ konuşuyordu. Halinde yapmacıklı, caka satan bir şeyler vardı. O anda yüzüme bir şamar indi. Öyle bir bağırdım ki, se-

simden ben bile ürkttüm. Adam da bir adım geri çekildi. Çok canım yanmamıştı ama boş bulunmuştum. «Bunu yapmağa hakkınız yok» diye bağırdım hemen. «Budala» dedi, gene herif sırtarak. Kapı açıldı ve içeriye gençten biri girdi. O girince benimki hazırol durumuna geçti. Yeni gelen bana adımı sorup oturdu, hemen de söze başladı. «Hanım kızım» dedi, «sana okul derslerinden başka işlerle uğraşmamamı tavsiye ederim. Ben hukuk mezunuyum ve yıllardır bu işlerin içindeyim.» «Öyleyse dedim, kanayan dişimi göstererek, boş yere adam dövülmeyeceğini de bilirsiniz! Bunu size sorduracağım.» Adam kızmış gibi yaparak, ayakta durana baktı. «Komünistlerden uzak durun, sizinle bir daha karşılaşmayalım, öyle bir iş açarlar ki başınıza, aileniz de siz de mahvolursunuz» dedi. Ayağa kalktı «güle güle» dedi. Sokağa çıkar çıkmaz pudriyerimi çıkarıp baktım dudaklarım şişmiş, dişimden hafifçe kan sızıyor, yanağımın yarısı ağzıma doğru kıpkırmızı. Eşşoğlueşekler, orospu çocukları, puştlar. Bildiğim bütün küfürleri saydım, okula giderken. Baktım kantinde kimseler yok. Yukarı çıktım Tanpınar'ın dersine. Yahya Kemal'i anlatıyor kaç derstir.

*Dün bezminizin bir ezeli neş'esi vardı
Saz sesleri tâ fecre kadar körfezi sardı
Vaktâki sular şarkılar inlerken ağardı
Bendim geçen ey sevgili sandalla denizden.*

Eee ne yapsın yani, sen sandalla önünden geçmişsen, şimdi onun da seni sevmesi gerekecek değil mi? Hem sandal kimin sandalı? Yahya Kemal'in sandalı var mıydı acaba? Kaça almıştı? Parayı nasıl kazanıyordu? Küreği kim çekiyordu? Sevgilisi ne biçim şeydi? Kimin kıızı, zengin mi, güzel mi?

Halit'in mektubu. Halûk'u çok iyi tanıyormuş. Birlikte sorguya çekilmişler, «Ondan uzak dur» diyor. Karşılaşınca sana uzun uzun anlatırım onu, gene kaçma lâfları, bir de şiir.

Bütün insanlar birbirlerine bakıyorlar. Heryerde. Otururken, masada, derste, öğretmenle, arkadaşınla, o sana bakıyor sen ona. Ne geçiyor içlerinden. Bedri'nin mektubunu getirdi Meral bugün. Oturduk bizim evde. Bedri üç yıldır süren isteğini yeniliyor, «Konuşalım» Ne konuşacağız! Meral çok mutlu, sınıftan çıkıp Necat'a koşuyor, buluşuyorlar hergün. Birbirlerine de yetiyorlar. Ben hiçbir zaman böyle bir kız olamayacağımı sanıyorum.

Bir ara Kevser ve Ayten'le dertleştik. Kevser çok şıktı gene. Amma da para harcıyor üstüne başına, ben yılda iki ayakkabı eskitiyorum, onun çeşit çeşit, renk renk ayakkabısı var. Şeref'in hukukta son senesi, bitirince nişanlanacaklarmış. Şeref'in babası küçük bir memurmuş. Şeref avukatlık yapmıyacakmış, Kevser'in babasının yanında çalışacakmış. Sene sonunda Kevser de okuldan ayrılacakmış. «Şimdi ayrılırsam Şeref'i göremem, yalnız kalırsa burada başkası tavlar onu» diyor. Ayten de gene yeni bir flört bulmuş, tıbdan bir çocuk, çayda tanışmışlar.

Suç ve Ceza'yı okuyorum. Müthiş insanlar. Bedri karşıma çıktı bugün; biraz oturup konuşalım diye tutturdu. Gitmedim. Bu çocuğun gözleri, başları kopuk eşek arıları gibi, iğnelerini çıkarmış fır dönüyorlar her yanımda. Bu çocuk seksapelli denilen erkeklerden galiba.

Kevser okula gelmedi. Şeref geldi, onu bulamayınca deli gibi oldu.

Kevser gene gelmedi. Şeref bekledi bekledi gitti. Ben Kevser'in yurduna gittim. Zatürre olmuş, Şişli'ye teyzesine gitmiş. Kalkıp oraya gittim. Babası da gelmiş. Şeref'e bir mektup gönderdi.

Bugün dersten sonra sinemaya gittik Ayten'le. Chopin'in hayatı oynuyordu. George Sand'a hayran oldum. Ne kadın! Annem hakaretlerle karşıladı beni. Dil dersine girdiğimi söyledim. Yutmadı, «Okul değil orası umumhane» deyip durdu. Babamın geleceğine yakın «Ah başım!» diyerek yattı. Ne acayip kadın, benim bir suçumu kesin olarak yakaladığından eminse söylemiyor babama, saklıyor. Saatlerce babam ha şimdi çıkıştı şimdi çıkışacak bana diye bekledim. Anlatmamış geç geldiğimi. Babam da çok aptal, onu sahiden hasta sanarak koştu durdu bütün gece. Dereceler aldı, nabzını saydı, kendi eliyle yemeğini yapıp yatağında yedirdi. Hiç bir şeyi yok oysaki, eminim. Ateşi de çıkmadı işte. San ki bana, senin yüzünden yataklara düştüm demek istiyor, o arada babamı kullanıyor. Yemekten sonra selendi annem: «Bize birer kahve yap» dedi. Yaptım, buluşıklarını da yıkadım. Suç ve Ceza'ya çekildim. Babam yarın gidiyor.

Suç ve Ceza

Annem Suç ve Ceza'yı elimden alıp sobaya attı. «Seni babana söyleyeceğim» dedi. «Sen her bokunu örterim sanıyorsan, yanılıyorsun, ders diye beni kandırıp roman okuduğunu söyleyeceğim...» «Söylersen söyle» dedim. ben de. Aaa, yeter be...

Bugün Şeref okula geldi. Kevser'i sordu. Anlattım. İyi-
leşiyor, kalkınca gelecek, sana bu mektubu gönderdi
dedim. Mektubu aldı «Boş ver» diye cebine attı. Bah-
çedeydik. Birdenbire ayaküstü bana ilânaşk ediverdi.
Doğrusu çok şaşırdım. «Kevser'i bir kaç gün görmeyin-
ce bu korkunç gerçeği anladım» dedi. Bunu bana söy-
lemekten ne umduğunu sordum. «Söylemeyecektim ama
duramadım, senden hiçbir şey beklemiyorum» dedi. «Sen
bunları bana söylememiş ol, ben de duymamış olayım»
dedim. «Söylememem gerekirdi ama söylemesem deli
olacaktım» dedi, suratını asmıştı. İçimde bir merak u-
yandı, ne ölçüde numara yapıyordu? Samimi miydi yok-
sa? «Peki neyimi seviyorsun» dedim. Ağır ağır, «Sana
ne, niye soruyorsun, senden bir şey dilenmiyorum» dedi.
Bu sözü hoşuma gitti. Değişik bir olay ilgimi çekti. Bu
kez ben alttan aldım. «İstersen bugün asayım dersleri
çıkıp biraz konuşalım» dedim. Neden bilmem Lambo'ya
götürdüm onu da. Şarap içtik. Hiç konuşmuyordu, küs-
kün gibi, ya da utanır gibi bir halleri vardı. «Başka bir
yere gidelim» dedi. Hesabı ortak ödedik. Lambo'nun
tam karşısında başka bir lokantaya girdik. Oturur otur-
maz konuşmağa başladı, «Biliyorum, olacak iş değil
ama, hatta bir ahlâksızlık bu, ama ne yapayım, anladım
ki ben onu değil seni seviyorum. Günlerdir okula gelip
sana görünmeden çıkıyorum. Kevser'i merak ettiğim
yok...» Ben hep acaba benim neyimden hoşlandı bu di-
ye düşünüyorum. Neyimi sevmiş olabilir. O hiç benden
bahsetmeden Kevser'den ve kendisinden bahsediyor.
Durmadan da şarap içiyor, gözlerini süzerek derin de-
rin yüzüme bakmağa başladı. Acayip bir şey. Bunca
zaman hemen hemen bir yıldır bir arada arkadaşça do-
laşırken böyle olmasının sebebi neydi? İçimi bir suçluluk
duygusu sardı, bir an önce kalksam diye düşünmeğe
başladım. O ara Şeref tuvalete gitti. Dönüşün oturur-

ken cebinden fıskırmış kâğıt parçalarını, Kevser'in el yazısını gördüm. Mektubu helâda gizlice okumasına içerdim. Tuttum kendimi ama. Bu kadar düzenbaz olabilir miydi? Gerek neydi? En ufak bir yakınlık göstermiş, umut vermiş değildim ona bugünedek. Acaba beni kışkandıracak bir numara mı yapıyordu. Öyle de olsa karktersizlikti bu. «Eee söyle bakalım Kazanova, bunları neden yapıyorsun» dedim. Anlamadı. Mahsustan yapmamıştı. «Böyle konuşma, benim sana saygım var» dedi. «Peki, neyime saygın var, neyimi, neden sevdin?» diye sordum. Hemen kandırdığını sandı, «Herşeyini, samimiyetini, tabiiliğini, dürüstlüğünü, vücudunu, çok güzelsin, onlara benzemiyorsun sen» dedi. «Sende olan şeylerin hiç biri Kevser'de yok...» «Peki» dedim, «dinledim seni, şimdi ne yapmamı istiyorsun. Anladım, inandım. Kevser'i değil beni seviyorsun, peki şimdi ne olacak?» «Hiç!» dedi, «hiç, anlatmak istedim». «Yaa» dedim. Sustu. Sarhoşken bile çıkarlarını hesap etmeyi biliyordu. Aklınca hemen yanaşırım, diye ağzından bir sözcük kaçırmamağa, bir vaatte bulunmamağa dikkat ediyordu. Kurnazlığa bak sen, pislğe. Yarın Kevser gelince onunla işini yürütecek zengin eve iç güveysi girecek ama arada da benimle gizli ilişkilerini sürdürecekti. Ona büyük bir ders vermek istedim. «Ben de sana kendimden, sana olan duygularımdan söz açacağım» dedim. Sesimi bir gizli aşkın sesi gibi derinleştirdim. «Ben» dedim, «seni bir yıldır tanıyorum biliyorsun» canlanarak zevkten ağzı yayılmış bekledi. «Ama senden hiç mi hiç hoşlanmamışımdır. Kevser'i severim, bu yüzden de bir arada olmaktan kaçınmadım. Ben insanlarda sevgili olmak için değil de arkadaşlık etmek için bile mertlik ararım, sen de bu yok bir kez.» Dur dedim sözümü kesme: «Hem Kevser'in mektubunu burada açıkça okuyabilirdin, sizi kıskanacağımı mı sanıyorsun?» Kıpırmızı kesilip elini cebine saldırdı. Onu kızdıracak biçimde uzun uzun güldüm. Ayağa kalktı. «Hesabın yarısını sen ödeyeceksin, sonra da adam

gibi gidersin!» Masaya beş lira fırlattı, defoldu. Bokoğ-lubok.

Bugün Bedri yoluma çıktı. Onunla konuşmayı kabul etmezsem kendini öldüreceğini söyledi. Gözlerini göğüslerimden çekemedi konuşması boyunca, mağara adamı gibi bir şey. Boyu bir hayli uzun bana göre hızlı sıcak solukları saçımın tepesindeki telleri oynatıyor. Bir başka gün çıkar konuşurum, dedim salıvermesi için beni. Eve gidince saçlarımı fırçaladım. Tepemdeki saçlar öylesine birbirine karışmıştı ki zor açıldı. Ne acayip bir olay be, ürperiyor insan.

Ayten'le birlikte Bedri'ye güzel bir oyun kurduk. Üçümüz birlikte çıkacağız. Ben bir şey bahane edip bunları yalnız bırakacağım. Ayten onunla içecek ve onu baştan çıkaracak. Gerçekten benden başkasını sevip sevmediği belli olacak. Sevmiyorsa bu iş biter, kurtulmuş olurum. Hoşlanmıyorum ondan ama elbette bu sınav'ı kazanması gözümde yükseltir onu. Belki de şu bizim zar parçasını ona armağan ederim. Bu iş için biçilmiş kaftan aslında.

Kevser gelmiş. Bugün kantinde onu görünce hemen yanına gittim. Adi kız bana dönüp «Ne o burada Şeref'i mi bekliyorsun gene?» diye sormaz mı? Ne oldum bilemiyorum. Nasıl düşüp bayılmadım. Ağlamadım haykırma haykırma. Bütün bunlar içimden geldiği halde, nasıl tuttum kendimi. «O kadar çok seviyorsan ben çekileyim de sana bırakayım onu» dedi. Namussuzlar. Bütün sokukkanlılığımlı topladım. Hiç aldırmıyormuşçasına, tane tane konuştum. «Yanlışı anlatmış sana, yalan» dedim. «Bunca erkek varken arkadaşlarının sevgililerini mi ayartıyorsun» dedi. «Terbiyesizlik etme» dedim...

Dinlemedi bile, hıristan gözü dönmüş, kan boğacak nerdeyse orospuyu. Güya ben Şeref'e aşıkmışım da o da bana acımış, avutmak için bir kerecik konuşayım demiş. Ben Kevser'in mektubunu neden okudun diye kıyameti koparmışım. «Bak» dedim Kevser'e. «Seni kandırıyor bu it. Bahçenin ortasında beni görür görmez, seni değil beni sevdiğini söyledi, ben onun gibi alçak ruhlu-ların yüzüne bile bakmam». Bir orospu kahkahası daha attı. Üvey anasından öğrenmiş herhalde. Babamı kahkahalarıyla büyülüyor deyip duruyordu. «Onun şerefi varsa yüzleşelim» dedim. «Senin ne mal olduğunu bil-meyen mi var ayol, Şeref ilânaşk edecekmiş sana ha, sen Halûk gibi orangutana bile çoktan fitsin ama, der-din bizi ayırmak» dedi. Söyleyecek bir şey yoktu. Geri-ye üzerine saldırıp saç saça baş başa kavga etmek kal-mıştı. Çıktım gittim oradan. Arkamdan üvey anasının kahkahalarından birini daha attı. İnsanların, Şeref'in, Kevser'in bu denli alçalabileceklerini ilk kez görüyo-rum. Kantindeki öteki öğrenciler de duydu herşeyi, bir daha nasıl bakacağım yüzlerine. Nasıl çıktığımı bilmiyo-rum oradan, kendimi Lambo'da buldum. Haydar da ora-daydı. Çok iyi bir çocuk Haydar. Bir sıkıntın var senin, anlat bana, bir yardımım olursa seve seve yaparım dedi. Ne anlatayım ona. Ya o da benim karakterimden şüphe ederse... Dünyada en çok nefret ettiğim en yapama-yacağım bir rolle suçladılar beni. Alçaklar, nefret edi-yorum onlardan.

Bir haftadır okula gitmiyorum. Evdeyim. Sınavlara çalışıyorum. Bazan okula diye gidip Lambo'ya uğ-ruyorum. Bir de iş arıyorum bizimkilere çaktırma-dan. Halit aşk mektupları yazmaya başladı. Ama onunkisi aşktan çok edebiyat yapma merakı. Anlıyo-rum onu. Kasvetli bir doğu kasabasında sürgün bir genç adam, elbette ilk rastladığına aşık olacak. Benim yerim-de başkası olsaydı onu da sevecekti. Yazdıklarından si-

nirlerinin çok bozuk olduğu belli. Kendine bir şey yapmasından korkuyorum. Hapiste bir kez denemiş bunu, bileklerini kesmiş. Onunla öyle büyük bir dostluk var ki aramızda... Bana duyduğunu söylediği sevgiyi sanki başkasına duyuyormuş gibi okuyorum mektuplarını bir roman okur gibi. Objektif bir görüşle çözümliyebiliyorum. Benden başka kimsesi yok biliyorum, sevecek, yazacak. Ben de ona içine cinsel bir vaad koymadan dost mektupları yazıyorum. Benim için çok önemli Halit. O beni yıkarsa ayakta durmam güçleşir sanırım. Bazan dönüp kendime bakınca, öyle umutsuz, çaresiz, acınacak durumda görüyorum ki kendimi, gözlerim yaşıyor. Ama içimde bir güç var, ötekilerin haksız, benim haklı ve doğru olduğuma inanıyorum. Bu güç aynakla tutuyor beni. Sonra Halit, Haydar da var. Biraz da Meral. Meral'e Şeref ve Kevser'in yaptıklarını anlattım, biliyor işin iç yüzünü, konuşmuyor onlarla. Halit'e de yazdım. «O puşt burjuvalara yanaşma kurban,» diyor, «üzerler seni anlıyamazlar benim bir tek kızımı.» işte böyle bir kaç sözcük ayakta tutuyor beni.

Bugün okula uğradım. Doğru derse girdim. Bizim İngiliz Kaknem'in dersine. Tam Ayten'le okuldan çıkarken, Bedri yolumuzu kesti. Ayten'e biraz beklemesini söyleyip Bedri'yle konuştum. Yarın, «Yalnız olmamak şartıyla gelirim. Ayten de olacak» dedim. Razi oldu, bakalım yarın ne olacak.

Hah hah hah hah hah... Sevsinler sevsinler... Hah hah hah. Bayıldım, bayıldım olanlara. Bedri'yle Trianon'da buluştuk. Ayten de tabii. Galatasaray'da bir pastane burası. Kimsenin aklına gelmez bir sokak içinde. Ayten'le gidip oturduğumuzda, Bedri, kıza hiç bakmadan gene beni gözleriyle yemeğe başladı. Arada bir küskün

nazarlar fırlatarak bir şeyler demek istiyordu. Sonra Ayten kalktı soyundu. Yani paltosunu çıkardı. Öyle bir çıkariş ki donsuz kaldı sanırsın. Utana, kıvrıla kıvrıla bir tuhaf bir şey. İçinden itfaiyeci kırmızısı bir kazakla gene kırmızı daracık bir etek çıktı. Belinde de kara bir kemer. Kırmızı kazağı okula getirip örüyordu arada bir. Kırmızı etekliği nasıl olup da akıl etmiş, üstüne para verseler giyilmez bir şey. Neyse, kazak öyle dar ki göğüslerinin ucu belli oluyor. Dikkat ettim sütyen takmamış. Benim oğlanın gözü de bir takıldı, ondan sonra da ayıramadı zaten. Dudaklarını aynı kırmızıdan bir rujla boyamış Ayten. Sık sık yalıyor ve Bedri'yi kaçamak bakışlarla süzüyor. Arada bir de bana göz kırptıyor. Bir ara Bedri'nin ne kadar geniş omuzları olduğuna şaşıtı kaldı, parmak uçlarıyla omuzuna dokundu ve sanki ateşe değmiş gibi elini çekti ardından «Hayret!» diye ürperdi, sesi bir tuhaf, boğuk çıkıyordu. Ben bile doğru mu söylediğini yoksa o konuştuğumuz numarayı mı uyguladığını anlayamadım. Bedri gayri kabardıkça kabarıyordu. Az sonra sandalyasını salt Ayten'i içine alan bir açığa soktu. Ve bir daha da bana bakmaz oldu. Bozuldum doğrusu. Ayten bir ara tuvalete kalktı. Ne kalkış, belini çevire çevire yürürken, poposunu öyle bir oynatıyordu ki Bedri değil ben bile gözlerimi ayıramadım ardından. Yalnız kalınca Bedri'ye baktım. O da bana baktı bir kaşı havada, ne bakış, anladın mı ben kimmişim gibilerden, tam bir boksör parçası bok. Yıllardır boks dersi alıyor Eminönü Halkevinden. Hani albay babası onu döverse, bir vuruşta öldürecekti ya. Ne iyi etmişim de yüz vermemişim ona bunca yıldır. Bir kelime söylemedi kız dönene kadar. Oyun tutmuştu. Ayten döner dönmeyiz «Aa çocuklar bugün perşembe değil mi, annemle ayakkabı almağa çıkacaktık, unuttum, siz oturun» diye fırladım. Ayten'e göz kırptım, o da bana kırptı. Bedri götüreyim seni bile demedi. Ayten «hadi koş şekerim biz biraz daha oturalım bari» dedi. Bakalım arkası ne olmuş, yarın anlıyacağım.

Her şey umduğum gibi olmuş. Ben çıkar çıkmaz Bedri Ayten'e çılgın gibi vurulduğunu, tutulduğunu söylemiş. Benim için «Onu sevdiğimi sanıyordum ama değilmiş meğerse senin gibi birini arıyormuşum» demiş. Aklımı başımdan aldın diyormuş. Garsonların olmadığı bir sırada kızın bileğini kapıp öyle bir öpmüş ki yeri duruyor, gördüm. Öpmemiş de ısırılmış sanırım. Sonra Ayten'den randevu istemiş, Ayten de «Ben başkasıyla konuşuyorum, hem arkadaşına karşı çok ayıp olur» falan demiş. «Kiminle flört edersen et, şimdiye kadar başından ne geçmişse geçmiş önemli değil» demiş Bedri. Ayten'e «Biliyorsun bu oğlandan ben hiç hoşlanmamıştım, bana ayıp olur diye düşünme sakın» dedim. «İyi çocuktur aslında» «Aaa yok canım öyle şey olur mu» falan dedi. Doğrusu Bedri'yle alay edip ayrılmasını çok isterdim ama sandığıma göre o da hoşlandı Bedri'den. Hem zaten ne zamandır «Esaslı bir flört» arayıp duruyor, bundan esaslısı da olmaz bu kız için. Nedense kıskançlığa ya da iğrenmeğe benzer bir duygu ile sarsıldım ondan ayrılırken bu gün. Çocukluk arkadaşım benim Bedri. Sen tut 10 yıldır benimle uğraş sonra bir saatte başkasına tutul.

Bugün gazetede bir ilân gördüm, gittim. Karaköy'de Mum Han'da bir iş buldum. Bir yazıhanede telefona bakıcam. Bu telefon paralel. Patron da genç gözlüklü bir adam. İş şöyle: patron ve ben hergün gelecekmişiz, ben telefon çalınca kim olduğunu soracakmışım o da öteki telefondan dinleyecekmiş, adını söyleyen adamı beyenirse bana göz kırpacakmış o vakit ben telefonu kapayacakmışım o konuşacakmış, adamı beyenmediyse o kapayacak ben burada yok ya da henüz gelmedi, bir saat sonra arayın falan diye atlatacakmışım adamı, tabii işaretleşebilmek için tam karşısında bir masaya oturacakmışım ki göz kırptığını anlayabileyim. bu iş için ayda 200 lira verecekmiş bana sabahtan akşam

5'e, arada hiçbir yere çıkmıyacakmışım. Yemeği de orada birlikte yiyecekmişiz, yemek için 30 lira kesecekmiş aylığımdan. Amma da acayip iş. Ne iş yaptığını bir türlü söylemedi adam. Durmadan «Beni ararlar» diyor. İş aranmak olan bir adam. Yazıhane de tutmuş aranmak için.

Lambo'ya uğradım mektup yok. Kimseler de yoktu. Biraz sonra Ozan M.S. geldi. Oturdu tek başına. Lambo nezle olmuş, sivri burnunun kıpkırmızı ucunda da bir damla sümük sallanıyor. İçim bulandı. Şarap doldururken de bardağı tam burnunun altında tutuyor. Ozan M.S. insanlardan ya da kızgınlıklarından anlatıyor. Öfkeli bir şey bu adam, acayip tikleri var. Sakat gibi bir şey. Büyük bir ozanmış gibi beni etkilemeye çalıştı. Tikleri, aç içmeleri, —parası var oysa— büyük büyük sözlerle konuşması, ikide bir Fransız ozanlarından dizeler söylemesi gözlerimi kamaştıracak sanıyor. Son numarası toplumcu gerçekçilik. Ağzından düşmüyor bu söz, «sosyal realizm» realist olmadan sosyal olunabilirmiş sanki. Hiç de iyi bir şiirine rastlamadım daha. Ortalama memur şiirleri işte. Varlık'a yazıyormuş. Diline bir söz dolamış «Kılıca lokma yapmalı bunları, kılıca lokma» Lokma yapacakları da kendisi gibi ozanlar. Bir süredir sınavlara girdik. Geçmişim. Kevser'le karşılaştıkça tüylerim diken diken oluyor. Hiç konuşmuyoruz. İşin tuhafı aramızda geçenleri kimseye anlatmamış. Ayten'e bile. Meral'ın ağzını aradım, birşey söylemedi diyor. Şeref de eskisi kadar sık gelip gitmiyor okula. İlk günler karşılaştaysam ağzının payını verirdim onun ama, şimdi bazan uzaktan ikisini kapıdan çıkarken görüyorum da, kızgınlık değil boşluk duyuyorum.

İnsanlar, insanlar, insanlar. Şimdi salt insanlar ilgilen-diriyor beni. Ne büyük bir zenginlik. Yeni bir insan ta-

nıyınca başım dönüyor. Nasıl olduğunu, neler yapabileceğini anlayana kadar. Başımı döndürüyor gerçekten insanlar.

Dostoyevski'nin hemen hemen bütün kitaplarını okudum, çıkmış olanları. Ne kadar büyük bir yazar. Ve ne kadar doğru tanıyor insanları. Onun da ilgisi benim gibi insanlarla. Hiç şiir yazamıyorum artık. İnsanları, bu uçsuz bucaksız insanları şiire sığdırmak olası değil. Şiiri, sanatı böyle anlıyorum bu sıralar; İçi insan dolu bir kuyu sanat.

Bugün «O»na rastladım Beyoğlu'nda. Meral Necat'la bir resim sergisinden çıkmıştı. Necat'la konuştular, bana bir selâm verdi kaşla göz arasında, bir selâm. Kitaplarını okuduğumu falan söylemek, konuşmak geldi içimden, ağzımı açtırmadı. Necat'la konuşması biter bitmez kaydı gitti. Bayağı kaydı, uçtu sanki.

Halûk çıktı. Bahçede karşılaştık. Vaktinden önce çıktı hem de. Koşup boynuna sarıldım, yanaklarından öptüm. Utanır gibi oldu. Bahçenin köşesinde bir taş oturduk. Bana teşekkür etti. Olanları anlattım. Bir daha oraya gelemeyişimin nedenlerini, polisi falan. «Biliyorum» dedi, «sen sana düşeni yaptın». Ömer ağbi'yi de tutuklamışlar. «Polise hiç bir şey söylemedim» dedim. «Biliyorum» dedi gene. Ama sanki bir suçum varmış gibi, ya da olayların anlattığım gibi geçtiğine inanmıyormuş gibi bir tavır takınmıştı. Gücüme gitti. Sustum. Sonra Ömer ağbinin Salih olduğunu söyledim. Ona da «biliyorum» dedi. Olayları açıklamasını, «Beyaz karga»nın ne olduğunu anlatmasını bekledim. Hiç orali olmadı. Soracaktım ama, merak etmenin basitlik olacağını düşündüm. Sen sana düşeni yaptın dedi

işte. İstese anlatırdı. Neyse neydi beyaz karga, bunu bilmenin hiç bir yararı yoktu o dâvaya. Ama Halûk'un davranışlarındaki güvensizlik dokundu bana. Acelesi varmış gibi de hemen kalktı, dersine gitti. Ardından bakakaldım.

Necat Meral'den ayrıldı. Necat zengin bir kız aldı, iç güveysi girdi. Kızın anası sermaye vermiş Necat'a bir mimarlık bürosu kurmuş. Necat «Biz savaşın bize düşen kadarını yaptık, sefaletimizi çektik yeter, şimdi de bizden sonrakiler uğraşsınlar» diyormuş. Bedri'yle Ayten iyice sevişiyorlar. Meral, Bedri'yle Ayten'in yatıp kalktıklarını söyledi. Bedri onu bir arkadaşının garsoniyesine götürüyormuş. «Ama ondan bıktı galiba, gene seni sormağa başladı» dedi, «bu yıl okulu bitecek, doktor olacak, barışsanız iyi olur.» «Ben dargın değilim ki» dedim, «ama o iş ayrı. Bedri'yle anlaşılamayız biz boş ver.» Çok iyi bir kız bu Meral. İçi dışı bir. Lambo'ya gidiyoruz onunla gene. Sevgilisiz kalınca daha iyi oluyor, uyuyor bana. Her türlü haşarılığı yaptırabiliyorum ona. Benim hakkımda Okul ve Lambo, çevrelerinde dedikodular dolaşıyor. Bu dedikodular biraz da hoşuma gidiyor. Yapmadığım herşeyden suçlanmak. Ne enayice şeyler, ne gülünçlük. Dedikodulardan insanların yeni yeni yanlarını öğreniyorum: Şaşırtıcı, açıkgoz, iyiliksever hiçleyici, bencil. Yapamıyacıkları, yapmayacakları yok. Annem daha bir kendini tutar oldu. Kendini dersem dilini tutuyor sadece. Ama yaptığım her harekete karşı olduğunu belli ediyor gene. Omuzunu kımlatarak, parmaklarıyla bir yerlere tıp tıp vurarak ya da soluğunun ritmini değiştirerek. Ama razıyım, gizli bir anlaşma var aramızda artık. Beni kabul etmeden bana razı oluyor. İş aramaktayım. Ve vücudumun tılsımlı perdesinden beni kurtaracak kimseye rastlamadım henüz.

Şimdiye değin Lambo'da birçok sanatçı ile tanıştım. Tanımadığım UÜVYZ'dir çok çok. Onlara ne vakit, şiirden, siyasetten söz açsam ne vakit onlarla insanlık gereği bir dostluk kurmak istesem, ya da bildiğim bir konu üzerinde ciddi olarak tartışmağa yeltensem alaylı, takılmalı bir havaya girdiler, sözleri, konuyu boğuntuya getirip işi ya sululuğa ya kavgaya döktüler. Ne vakit iş aradığımı, yardım edip edemiyeceklerini sorsam, kaçtılar. İçlerinden hiç birine sanat dışı, insan merakı dışı bir ilgi duymadım, açıkçası erkek oluşları hiç ilgilendirmedir beni. Onlar hakkında aşağı yukarı iki yıllık bir deneme sonucu vardığım karar şuydu: Olduklarından büyük görünmek istemek. Ya öteki davranışları; AB, BC, DF kendilerine asıldığını ama bana yüz vermediklerini söylüyorlarmış. Haydar, erkek erkeğe kaldıklarında aralarında geçen konuşmaları anlattı bana. Hele bir tanesi kendisine düpedüz hazır olduğumu söylemiş. Hazır. Neye? Hay allah kahretsin. Geçende biri de beni garsoniyerine götürmüş. R.R. Garsoniyer kendisinin değilmiş de M.E. nin kine gitmişiz. İşte bugün bu M.E.'yi yakaladım. Adamla hiç de bir tanışıklığım yoktu. Sadece hikâyeler yazan biri olduğunu biliyorum. Tüm soğukkanlılığımı topladım. Tezgâha, yanına oturdum. Bir bardak şarap aldım. Lambo'dan. «Beyefendi» dedim, «R.R.'ye garsoniyerinizin anahtarını vermişsiniz, o da beni oraya götürmüş, sağda solda söylüyormuşsunuz bunu» kulağına yakın hafif bir sesle terbiyeli terbiyeli sordum. O da «Evet» dedi, kibar kibar «Evet söyledim, R.R. sizi götürmek üzere anahtarı istedi benden». «Yalan söylüyorsunuz» dedim. «R. R.'yi çok iyi tanırım, namuslu bir ozandır, böyle bir yalan söylemiş olamaz size.» Ve işte o anda R. R. girdi içeriye. Beni gördüğüne çok sevinmişcesine elini uzattı. Elimi vermeden, «Bir dakika» dedim, gene terbiyeli terbiyeli «siz beni bu beyin evine götürmüşsünüz öyle mi?» R. R.'nin yüzü allak bullak oldu birden, «Ne münasebet neden götüreyim sizi?» diye kekeledi. «Neden götürdüğünüzü bilmiyorum ama gitmişiz» de-

dim. Lambo kıs kıs sırtarak dinliyor ama hiç bakmıyor yüzümüze. R. R. ben mi sizi götürmüşüm? diye M. E.'ye baktı, Yapılır mı bu der gibi bir bakış. «Evet siz?» diye direttim. «Estağfurullah efendim, haşa ben sizi doğru dürüst tanımam bile, hem ne münasebetsizlik bu efendim...» «Beyefendi siz beni tanırırsınız ben de sizi tanırım, burada kaç kez karşılaştık konuştuk, hattâ bana kitaplarınızı imzalayıp verdiniz bir okuyucu kazanmak için, hattâ ben size şiirlerinizi pek sevmediğimi söyledim bir gün gene şurada, bunun üzerine mi siz beni garsoniyere götürdünüz!» «Evet, yani hayır bu dedikleriniz oldu işte o kadar!» dedi. M. E. «Şimdi ben mi yalancı çıkıyorum, bana böyle söylememiştin» dedi saf saf. «Ben sana başka birinden söz etmiştim» dedi R. R. «Öyle olsun» dedi M.E. Doğrusu M.E. oldukça açık bir insan, R.R. gibi değil. Ben arkamı döndüm, az sonra çıkıp gittiler.

— Ayıp değil mi Mösyö Lambo, benim buraya erkek aramaya geldiğimi mi sanıyorlar?

— Eh, erkek bunlar, erkekler böyledir.

— Yani bana annemin dizinin dibinden ayrılma mı demek istiyor bu yobazlar, beni bir arkadaş olarak göremezler mi, ya da bir kız kardeş gibi!

— Olmaz bre kızım nasıl olur, erkek bunlar, sen onların kız kardeşi değilsin ki...

Eve dönerken bu olaydan doğru bir sonuç çıkarmağa zorluyordum kendimi. Saray kitabevinin önünde bir koca herif arkamda, «100 lira, 100 lira» diye plak gibi tekrarlıyor, bir önüme geçiyor bekliyor bir ardıma sokuluyor, başında kasket, ayağında çamurlu lâstikler, sakalları uzamış, yarı haydut yarı hırsız bir şey. Kızmadım. Bununla o bizim Türkiye'nin beyni demek olan R.R. gibilerin arasında kadına bakma açısından ne fark vardı? Hiç. Bence hiç. Ötekiler bin kat suçlu bunun yanında elbette. Adam bir ara yanıma geldi ve ceketinden kâğıt bir paranın ucunu çekip gösterdi «100 TL.» Güldüm. O da sıritti. Acaba perdeyi bu ada-

ma bağışlasam mı. Bir daha baktım iyice sokuldu, yürümeğe başladık. İh midem kaldırmadı. Tam Taksim'deki polise yaklaştık, «Gel bakalım derdini bu polise söyle» dedim, adam hızla dönüp uzaklaştı. Halit burada olsaydı. Halit bunlar gibi değildir. Adam evlâdıdır o, burada bugün olsaydı...

Bugün okuldan çıktıktan sonra bir gazeteye uğradım. Bir gazeteci arıyorlar diye duymuştum. Yazı İşleri Müdürüne gittim doğrudan. Genç bir adam. Derdimi anlattım adama, ihtiyaçları olup olmadığını sordum, ilgilendi. İçeri dışarı girip çıktı, birilerine birşeyler sor-du. Oda kapısından iki üç baş uzandı, bana baktı çekildi. Sonunda o işe bir başkasını aldıklarını, ama başka bir iş çıkarsa bana haber vereceğini söyledi. Adresimi istedi. Eve mektup yazacaktı. Çıkmak istediğimde bırakmadı kahve söyledi ve benim adımla duyduğunu anlattı. Adımı nasıl duymuş merak ettim. R.R. ile çok iyi arkadaşızdır dedi, sırtarak. «Anlaşıldı» dedim, çıktım. Boklar.

Bugün «O»nunla karşılaştık. Burun buruna geldik. Durdum. Yanına geçip onun gittiği yöne doğru yürümeğe ve konuşmağa başladım. O, ötekilere pek benzemiyen biri. Çoğuyla kavgalı. Artık şiir yazamadığımı söyledim ona «Siz haklıydınız, şiirlerim iyi değildi» dedim. İş aradığımı da söyledim. «Kimseyi tanımıyorum ki» dedi, «Zaten ben de iş arıyorum.» Ne garip adam, suratsız, insanlardan kaçıyor hep. Nasıl olmuştu da şiirlerimi okumak için Çardaş'a gelmişti bir vakitler, hem de hesabı ödettirmemişti bana, yarı yarıya bile... Ondan ayrılıp gene evin yolunu tuttum, baktım karşıdan Haydar geliyor. Baylan'a oturup çay içtik. Olanları anlattım ona «Boş ver ona» dedi. «O sandığın gibi değildir». «Nasıl sandığım gibi», «O kadınlardan hoşlanmaz.» «Daha

iyi ya, bundan sonra arkasını bırakmam, hiç olmazsa kadınlığımla uğraşmayacak birini buldum.» Güldü. «Becerebilirsen aşkolsun» dedi. Ona tanıdığım sanatçıların çoğunun kaçık olduğunu ya da kaçık numarası yaptıklarını söyledim. Bir bölümü Fransa'dan aktarma deliriyor, bir bölümü de zaten geri zekâlı dedim. «Evet hepsi de biraz kaçıktır» dedi. Peki dedim «Türk edebiyatını bu kaçıklar mı yaratacaklar». «Elbette onlar» dedi, «onlar ve senin gibiler» dedi. «Sen benim yazdığımı okumadın bile, berbat şeyler yazıyorum ben» dedim. «Onlar da berbat şeyler yazıyorlar» dedi, güldük. Ben kalktım, o başka bir masaya geçti. A.I. oturuyormuş orada. «Hadi git sen de kızı garsoniyere götürdüm de» dedim. Çok bozuldu. Söylediğime pişman oldum. «Biz seninle iki arkadaşız. Benden şüphe edersen bir daha hiç konuşmayalım» dedi. Özür diledim. Bana yapılanların etkisiyle çirkin bir şaka yaptığımı söyledim. Elini uzattı «Biz seninle çok iyi dostuz, ben hiçbir erkek arkadaşımı sana değişmem» dedi. Teşekkür ettim. Ayrıldık. Ne kadar güzel bir şey söyledi bana. Mutluluğumsu bir hal aldım.

Halit'in mektubu geldi. Bundan önce yazdığı mektubu almamışım, anlaşılan Lambo'da kaybolmuş. Lambo'nun yapacağını sanmam ama herhalde oraya gelip gidenlerden birinin eline geçti. Neyse içinde saklanacak bir şey yokmuş. Ama Halit'in mektupları çok ateşli biter. Can, hasret, kurban, aşkım, bebem diye. Kimbilir ne anlamlar çıkaracak okuyanlar. Ona hemen şimdi yazacağım.

Meral'in babası ölmüş beyin kanamasından. Üç gündür gelmiyordu derslere. Sararmış biraz. Bahçede dolaştık, konuştuk, annesinin çok fena olduğunu söyledi. «Çok üzülüyorum» dedi. Bana öyle geldi ki hiç üzülüyor ama utanıyor bunu söylemeğe. Hele lisedeyken baba-

sının ölmesini ne kadar istediğini biliyorum. Aradan to-
pu topu iki yıl geçmeden sevmeye mi başlamış, aynı ba-
bayı. Bedri'yi sordum, «Onun aldırıldığı yok, onu bilir-
sin» dedi. Ayten'i sordum, Bedri'den ayrılmış. Ayten
okula da gelmiyor. Bana yemin ettirerek bir sır söyle-
di: Ayten bir genelevde çalışıyormuş artık. Çok üzül-
düm. Neredeyse ağlıyacaktım. Bu kez o beni avuttu. «O
zaten Bedri'den önce de öyleymiş» dedi. Hayret ettim.
Nasıl olur. Yazık. İyi bir kızdı aslında.

Lambo'dan Halit'in mektubunu aldım ki!.. Sonunda ka-
cıyoruz. «Yurdumuzdan uzakça bir yere gidersem be-
nimle gelir misin dostum? Tehlike var, yakalanmak teh-
likesi, ama çok az. Başaracağız göreceksin. Başaraca-
ğız ve mutlu olacağız.» Birlikte mutluluk, karı-koca mı
acaba? Yoksa yukardaki dostluktan mı? «Biri daha var
bizimle birlikte gelecek, ona da benim kadar güvenme-
lisin.» diyor. Aklım başımdan uçtu. Ohh elbette, elbette
gideceğim. Burada ne var, benim arayacağım, beni ara-
yacak ne var, kim var? Hemen yazdım ona. İstedığın
an hazırım. Param yok ama son defa annemden alırım.
Daha doğrusu çalarım. Bundan sonra bana yapacak ol-
duğu masrafların yerine sayar. Komodinin gözündeki
kumbarada birkaç yüz lirası var, biliyorum. Olmazsa
oraya gidince çalışır kazanır gönderirim, öderim. Ne-
reye gideceğiz acaba? Daha sonra yazacakmış. Çıldıra-
cağım sevinçten. Anneme çaktırmamalıyım. Adamın gö-
zünden anlar birşeyler olacağını. Anlarsa da yandım
demektir. Ha ha hay iyi bir ders vereceğim sana, zar
bekçisi hanım, çok iyi bir ders.

Bugün Pendik'e Meral'lere başsağlığına gittik annem-
le birlikte. Annem ağlamağa dünden hazır, birlikte ağ-
laştılar. Bedri evdeydi. Meral ben ve o birlikte otur-
duk yeni evlerinin L biçimindeki salonunda. Bedri'nin

boyu büsbütün uzamış. Yakışıklı bir çocuk gerçekten, ama ben onun bu yanına hiç bakmadım bunca yıl... Onu görünce iki şey hatırlıyorum ve gülmem tutuyor. Biri annemin yaptığı mahlepli kurabiyeyi yiyince bana saldırarak öpen ağzı, öteki de Ayten tuvalete gittiğinde bana bakışı. Şimdi artık bakışlarında o eski küstahlık yok. «Boks çalışıyor musun?» diye sordum. «Eskisi kadar çalışamıyorum, dersler çok ağır bu yıl» dedi. «Ya şiir? Hiç görmüyorum dergilerde adını?» «Bıraktım, şiir yazmak kadınca bir şey»... Güldüm, «sen yazıyor musun?» diye sordu «Hayır» dedim. «şiiri erkeklere bıraktım.» Güldü! «Neler okuyorsun?» dedi. Saydım. Alaylı bir biçimde «bunları Halit mi, Halûk mu salık veriyorlar sana» dedi. Ödüm koptu annem duyacak diye, işaret ettim. «Duymaz» dedi, alçak bir sesle, ben de «ikisinden de yararlandım kitap konusunda» dedim. Meral'e kızdım ama, herşeyi gidip yumurtluyor demek ki ağbisine. Gerçi biliyorum, Bedri kalleşlik edip anneme falan haber vermez ama, ne diye her şeyimi anlatsın ona... Dönüşte annem, Nazifanım teyzenin artık terzi-lik yapacağını, kocasından kalan parayla geçinemediklerini anlattı. «Allah başa vermesin bizim başımıza gel-se ne yaparız» diye başına gelmeyen bir şey için ağlayıp durdu. İkide bir de «Bedri evlâdım, aslan gibi olmuş, bari doktor olunca anasına güzel gün göster-se. Erkek evlât başkadır. Allah bağışlasın» diye sızlandı durdu gene.

Yerler kanatlı karınca doluydu bu sabah. Bahar geldi gene. Hava ılık, bir hırkayla gitmeğe başladım okula. Bugün Kevser'le koridorda karşılaştık. Yüzüme bakıp gülümsedi. Barışıklık isteyen gülüş. Görmezliğe geldim. Yok artık kızmıyorum ona, kızınıyorum ama yenden arkadaşlık edemem bu kızla. Derste İncilay'la yan yana düştük. İncilay çok güzel resim yapıyor, defterine beni çizdi ve gösterdi. Tam beni yapmış, altına da «Who

is the slayer who is the victim» diye yazmış. Çok şaşırdım. Yüzüne baktım. Hocayı dinler gibi kürsüye bakıyor. İncilay'ın nasıl bir kız olduğunu hiç bilmiyorum. Ne demek istedi acaba. Meraklandım. Çok geçmeden yeniden birşeyler karalamağa başladı defterine. Bu kez ben uzanıp baktım. Hocanın, Sabri Esat'ın resmini yapmış, üzerine My Love yazmış. Gülüştük. Matrak bir kız anlaşılan. Ben de benim hakkımda bir şeyler biliyor sandım. Tatlı bir kız ama. İşte herhalde bu cins kızlar hem mutlu olur hem de mutlu kılar çevresindekileri. Bilmem öyle mi?

Bu sabah yerler yine kanatlı karıncalarla doluydu. O kadar çoktular ki ezmemek için dikkat sarfetmek gerekiyordu. Ama köşeye vardıktan sonra rastgele basmağa başladım üzerlerine. Ezildiklerini görmemek için de yere değil ilerilere, göğe baktım. Uçmak için yaratılmışlar herhalde, ama yerde sürünüyorlar. Ayaklar altında. Topraktaki deliklere girip çıkıyorlar zorlukla, kanatlarını koruyarak, neden kanat takmışlar. Ne tuhaf. Uçan karınca mı bunlar, sürünen kuş mu?

Lambo'ya uğradım. Halit'ten mektup. Hemen açtım, içinde bir zarf daha çıktı. Üzerinde çok gizli yazılı. Çantama koyup eve koştum. Annem kusuyordu. Anlaşılan hamile aşeriyor. Oğlanlarda hiç aşermezmiş kızlarda erermiş, anlaşılan bir çıtlık daha geliyor. Neyse kim gelirse gelsin. «Bir şey istiyor musun?» diye sordum. «Git başımdan» diye bağırdı. Günah üstünde yakaladım ya hanımı utandı. Hay Allah bu kadar namuslu da beni nasıl doğurdu acaba. Zahir babamın bakışından gebe kaldı! Odama girdim mektubu açtım; Çok yakında, çok yakında gün ve saati bildirecekmiş. Önümüzdeki hafta içinde bir gün. Sanırım haftanın ilk günlerinde. «Sakin gelecek hafta sokağa çıkma ca-

nım diyor, «ya telgraf çekerim» diyor ya da «uslu hanım çıkmazı» sokağını arayan birini göndereceğim, 20 yaşlarında, esmer, bıyıklı, kısa bir delikanlı. Annen çıkar-sa dönecek. Yarım saat sonra gene çalacak kapıyı o vakit mutlaka sen açacaksın. Bir kâğıt bırakacak sana kurban can, her şeyi orada bulacaksın, tarihi, gidiş planımızı, alacağımız yolları, harita, yanına alacaklarını, buluşma yerimizi, sevgiyle. Kulun» diye imza atmış. Kul estağfurullah.

Bugün ilk ders başlamadan Meral'e yetişmek için erkenden okula geldim. İlk dersleri çoğun kaçıyorum, akşam geç vakte kadar kitap okurum ve hep ikinci derse yetişirim. Meral'i zorladım, dersten çıkmadı. O sırada da Kaknem girdi içeriye. İster istemez kaldım. «Bugün okul yok, tatil yapacağız, müthiş olaylar var» dedim. «Bahar başına vurmuş senin» dedi. Arka sırada İncilay Mehmet'le yanyana oturuyor. Onları sık sık görüyorum, flörte başladılar herhalde. İncilay'a baktım, bıyık altı gülüyor bana. Ben de güldüm. Hemen defteri açtı, başladı karalamağa, kaldırıp gösterdi: Dallar, bahar dalları çizmiş bir kocaman göz koymuş arasına bahar çiçeklerinin, altında da «Not that I like Kaknem less, but that I love spring more!» yazmış. Ne şeytan kız. Ders biter bitmez Meral'i sürükledim dışarıya, «Gidiyoruz» dedim. «Delirdin mi?» dedi. «Delirdim, evet hadi koş» Garip garip yüzüme baktı. «Şimdi hiçbir şey anlata-mam» dedim. Köprüden bir vapura bindik. Küçüksu'da indik, orada bir sandal kiraladık, bir saatliğine. Müthiş güzel bir gündü. Baya yakıyordu insanı, boğaz. A. Hisar iskelesinin altında, postanenin açıklarında kürek çek-tik. Burayı annem keşfetmiştir. Yazın haftada bir geli-riz. Beşiktaş'tan bineriz vapura A. Hisarı'nda ineriz. İskelenin sağındaki parkı, kale dibinin o koca koca taş-lı ara sokaklarını geç, küçük bir arsa ve denizi görür-sün. 3-5 çocuk sığ sularda yüzüyordur. Annem koca

bir havluya silindir biçiminde sarar beni, soyunurum, mayomu giyerim. Mayom annemin örmesi, renk renk, gırtlığa kadar kapalı, yarım paçalı acayip bir şeydir. Denize koşarım işte öyle annemin yarattığı bir deniz hayvanı gibi. O, orada taşlara serdiği bir yaygıya oturur ince bej rengi pardesüsünü çıkarmaz üzerinden ve kapkara yağmur şemsiyesini açar güneşe. «Çok açılma,» «Akıntı var bugün gene, bu yana gel,» «Hadi artık.» «Ben havluyu hazırlar hazırlamaz koşacaksın», «Bir iki üç koş.» Döneriz. İki ufak çocuk az ötede küçücük kırmızı bir sandalla dolaşıyorlardı. Meral'e orada anlattım. Meraktan ölecekti neredeyse. «Gelecek hafta yokum artık» dedim. Şaşırdı. Ha! önce yemin ettirdim annesinin üstüne kimseye söylemeyecek. Annesini çok sever çünkü, böyle yeminlere de inanır bu Meral. Bedri'ye de söylemeyecek. «Zaten söylesem engel olur, onun aklı sende» dedi. «Sen de gel» dedim ona, «birlikte gidelim biri daha var bizimle, sen de gelirsin, iki iki oluruz. «Halit'le yatıp kalkmak zorunda kalacaksın herhalde» dedi. «Zorla yapacağını sanınam ama, onu da göze alıyorum» dedim. «Ne de olsa biriyle bu iş olacak.» «Sen?» diye sordum, «Ben bundan üç ay önce olsa takılırdım size» dedi, «babam ölmeseydi gelirdim, ama şimdi annemi böyle terkedemem.» Dümdüz güneşlenen, ve mırıldanan bir deniz. Çapayı attık, sandalın kerevetlerine sırt üstü uzandık. Dalgalar hafifçe sallarken, sayıklar gibi konuştuk: «Daha kimse öpmedi bile bizi biliyor musun?» dedi. «Necat?» «Hayır hiç olmadı. Bir kez sinemada öpmek istedi, çok korktum yapamadım.» «Beni öpen oldu» dedim. «Kim?» «Ağabeyin Bedri?» «Benden gizli seviştiniz mi?» «Yok canım, küçükken bir kez saldırdıydı, yarım yamalak bir şeyler oldu.» Kahkaha attı:

— Biliyor musun bir gece uykumdan kalktım, biri ol- saydı kim olursa olsun. Ama kim olursa olsun diyorum anladın mı?

— Bakkalın çırağı? Bizim eski mahallenin deli İhsan'ı?

- Onlar harika kalırdı...
- Delirmişsin sen!
- Sana hiç olmadı mı çıldıracak kadar arzulanmadın mı hiç?
- Hayır öyle bir istek duymadım, sevmeyi istedim çok, ama gerçekten sevmeyi, sevmeyi istiyorum, değerli biriyle...
- Ben kız değilim.
- Atmağa başladın gene!
- İnanmıyor musun?
- Tuhaf bir şey uyduracaksın gene anlıyorum!
- İnanmıyorsan gel bak sana göstereceğim.
- Çıldırdın mı? İstemem! Sakın ha bakmam!
- İkimiz birden doğrulduk.
- Kız değilim ben!
- Peki anlat kim? O uyuz bahriyeliler mi, lisedeyken?
- Hayır.
- Kim.
- Bedri!
- Gözlerimi yumdum yeniden sırt üstü uzandım güneşe gözlerimi iyice açarak baktım, körleşenedek.
- İnanmadın mı?
- İlandım.
- Evde kimse yoktu...
- Anlatma.
- Anlatmalıyım, birine anlatmalıyım. Ben banyodan çıkmıştım, bornozlaydım, belim ağrıyordu. Olduğum gibi bornozla uzandım yatağıma, inliyordum. Ağbim geldi «Neyin var?» dedi, anlattım. «Dur ovayım seni» dedi, İğrençim değil mi?
- Anladım olmuştur, doğru söylüyorsun, boş ver aldırma.
- İğrenmedin mi benden?
- Yooo... Şaşırdım biraz ama, şimdi o da geçti. Bu normal, yani insani bir şey, yani olabilecek bir şey...
- Günlerce yüz yüze bakamadık, konuşamadık. Sonra unutuldu. Sanki o olay aramızdan geçmemiş gibi, es-

kisi gibi iki kardeş olduk...

— Tekrarlamadınız mı?

— Hayır.

Gözlerim açıldı. Karşı kıyıya vuran güneş Hisar'ın duvarlarını beyaza boğmuştu. Küçük oğlanlar sandallarını yaklaştırmışlardı bizimkine. «Abla göstereceğini göster» diye bağıyorlardı. İkimiz de kalktık, dönüp baktık. Güldüm ben. Çocuğun biri donla öteki ceketle oturuyordu. Baktığımızı görünce yeniden bağırdı. «Abla ne olur göstereceğini». «Ne gösterelim?» diye sordum. «Oranı abla oranı ne olur» «Piç kuruları» diye söylendi Meral gözleri yaş içindeydi. Ne yapacağımı bilemiyordum. Oğlanlar sandallarını yaklaştırmışlardı. «Yanaşın» Eteğimi kaldırdım, külodumu yan tarafından araladım gösterdim. Oğlanlar çılgınlıkla. Meral «utanmıyor musun?» diye bağırdı bana. «Utanmıyorum» dedim. «Hadi şimdi defolun» diye bağırdım. Zinciri çekip kütrelere yapıştım. Utanmamıştım. Meral'in utancını hafiflettim sanıyordum. Ne düşüneceğimi bilemiyorum.

Meral bugün okulda yoktu. Lambo'ya uğradım. Ozan A. ile N. oturuyorlardı. Ben girince kanlı gözleriyle pis pis baktılar bana. Ben de selâm vermeden geçip köşeye oturdum, Lambo'nun uzattığı şarap bardağını aldım, yudumladım. Ozan A. gözünü dikmiş bakıyordu, göz göze geldik. «Sen kendini ne sanıyorsun?» dedi. Hiç sesimi çıkarmadım. Çok içkili oldukları belliydi. Lambo bir şeyler olacağını sezmiş, tezgâhın arkasına sinmişti. Kiliseye pazar ayinine gelmiş ufak bir oğlanı andırıyordu. A. yeniden «Sen kimsin yahu, kim oluyorsun?» diye bağırdı. «Ben bir şey değilim ama, siz de değilmişsiniz, oysa ben sizi bir adam sanıyordum» dedim. A. taburesinden fırlayıp üstüme yürüdü. N. yakaladı onu, kan beynine sıçramış bağırp çağırıyor: «Şu küstaha bak! Söylediği lâfa bak! Hadi çık git buradan, hadi ne arıyorsun burada, madem ki biz adam değilmişiz ha?»

«Sen kim oluyorsun da benim nerede oturacağıma karışyorsun?» dedim. «Karışırım, istemiyoruz seni burada, defol hadi?» «Gitmiyorum, senin haddin mi beni kovmak, senin keyfine göre mi yaşayacağımı sanıyorsun. Sen mi benim hayatımı yöneteceksin, hangi hakla?» «Çıkgit be karı! Şırfıntı, insanı günaha sokma» «Şırfıntı senin kız kardeşindir it herif. Senin itliğin sökmez bana, alkolik» Ayağa kalktım. «Bu kapıları bana Atatürk açtı softa herif anladın mı, Atatürk açtı bu kapıları bana, sen kim oluyorsun da yeniden o karanlık deliklere tıkmağa kalkıyorsun Türk kadını ha?» Birden donmuş gibi kaldı. «Ayıp sana ayıp, ben de senin şiirlerini severdim» dedim. Gerçekten de ne güzel şiirleri vardır itin. «Yanılmışım» diye ekledim, «Senin gibi bir adamın iyi şiir yazması imkânsızdır. Sahtekârlık sizin yaptığınız, adalet, özgürlük, eşitlik sözleri altında softalık ediyorsunuz.» Lambo «yapmayın bre kuzum, gelecek bir polis şimdi kapayacak burayı, susun bre...» deyip duruyordu. Polis gelmedi ama kapı aralandı, Haydar girdi. «Ne var ne oldu?» dedi. Yok Haydar'dan, yararlanacak değilim. «Hiç bir şey yok» dedim ona, yumruklarını sıktı. İri yarıydı Haydar, bir yumrukta ikisini de yere serebilirdi. Kuvvetli olmak iyi bir şeymiş diye düşündüm ilk kez. A. şiirlerini severdim lâfını duyar duymaz değişmişti... Lambo'ya «Doldur şunu» diye uzattı bardağını. Haydar A. nın üzerine eğilerek «senin derdin ne ahbap?» diye kükredi. Bir elini yumruk yapmıştı. Yumruk yaptığı eli tuttum, «Boşver gel çıkalım, ben zaten gidiyordum» dedim, «onların derdi kendileriyle zavallı insancıklar işte». Haydar elini benden kurtardı. Doğruldu. A. pısmıştı. «Tövbe tövbe» diye mırıldanıyordu. Kapıyı açtım. Lambo'ya «Parayı yarın öderim» dedim. Haydar'ı dışarıya çektim. «Atatürk,» dedim çıkarken, «bizi rahat bırakasınız diye size de genelevler açtı, ama cebinize oraya gidecek para koymayı unuttu». Kapı kendiliğinden örtüldü. Haydar bir kahkaha attı. Yüzüme baktı sonra hızla parmaklarını çekti elimden.

«Teşekkür ederim sana» dedim. «Sen gelmesen ne yaparlardı bilemem, ikisi de fitil gibiydi.» «Gel Baylan'a oturalım da bir şey içelim sinirlerin yatışsın» dedi. Baylan'a yürüdük. Ona —onun en iyi dostum olduğunu anladım artık— birisi ile kaçacağımı açtım. Kimseye söylemeyeceğine söz aldım. «İyi düşündün mü? Tehlikeli, her şeyi göze aldın mı?» diye sordu. «Evet» dedim. «Seviyor musun onu?» dedi. Durdum. «Bu konuda katı bir şey bilmiyorum, ama onunla birlikteyken keyfim yerine geliyordu. Bir de ona güveniyorum. Doğrusunu istersen bu işlerde hiç de görüldüğüm gibi değilim yani, deneylerim olmadı» dedim. Elini uzatıp tepemdeki saçları okşadı ve çekti. «Demek ki seni bundan sonra göremeyeceğim» dedi. Durdu. «Öyle çocuksun ki» dedi. «Afacan bir çocuksun.» Gene durdu. «Bir şeye ihtiyacın olursa bana haber ver, neredeyse yaz bana, çağır beni, gelirim». Kalktı «Seni geçireyim bu gün» dedi. Birlikte bizim evin köşesine kadar yürüdük. Oradan koşarak kapıya geldim, zili çaldım başımı çevirip köşeye baktım: kocaman fötr şapkası, kara gözlükleriyle bana bakıyordu. Ürperdim. Annem açtı. Havvanım teyzeyle oturmuşlar: kahve falı bakıyor Havvanım. Odama girdim. Şimdi burada gülmek ve ağlamak birden geliyor içimden. Ama hayır ağlamıyacağım, ağlatamayacaklar beni, direneceğim, gene gideceğim oraya... Bu canavarları, insan küçültme, insan kirletme kampanyasından elleri boş döndüreceğim, göstereceğim onlara. Teşekkür ederim sana Halit, teşekkür ederim sana Meral, teşekkür ederim sana Haydar. Sizler olmasanız ayakta duramazdım bugün.

Okula gittim Halûk'la karşılaştık. Şöyle uzaktan yarım kafayla bir selâm verip seyirtti. Piçe de bak. Sanki daha birkaç ay önce onun yüzünden tokat yiyen ben değildim. Saygısız, saygısız da değil de nankör. Katır, domuz, fare, kurbağa, çıyan, bok.

Bugün gene okula gittim. Artık son günüm bu. Yarın C'ertesi, öbür gün pazar, daha öbür gün de pazartesi. Bekiemeğe başlayacağım. Okulun her yanını gezdim Meral'le birlikte. Girmedik derslere. Kantini, bahçeyi kitaplığı, merdivenleri, merdiven altlarını, koridorları, parmaklıkları bir bir dolaştık. Son olarak bir Lambo'ya uğrayalım dedik. Geleceğe ait planlarını sordum, ne yapacak? «Belli değil mi artık, okulu bitirip öğretmenliğe kapağı atacağım, başka bir yol kaldı mı ki» dedi. Neden böyle umutsuz ve kırılgan olduğunu sordum. «Bilmiyormuş gibi sorma» dedi. «Amma da önemsiyorsun bu işi» dedim, «çok alaturkalaştın sen bu günlerde ha! Annemden farkın kalmadı! Sen de namusu iki bacağının arasında sanıyordunsa iyi ki ben bu ülkeden kaçıyorum» dedim. «Öyle değil ama bilemezsin, ben bunu isteyerek yapmadım ki» dedi. Haklıydı. «Boş ver» dedim. Gene Lambo'da kimse yoktu. «Gel, Degustasyonda son kez oturalım!» O ne kadar üzgünse, bitikse ben de o kadar sevinçliydim, onu böyle koyup gitmeye kıyamıyordum. Degustasyona girdik; ozan R. I, K, L, N, O, bir masaya dizilmişler, yiyip içiyorlardı. «Allah kahretsin bunları çekecek durumda değilim,» dedi Meral. K. bizi görmesiyle fırladı, «Ooo bizim anarşist kızlarımız gelmiş!» diye zorla masaya oturttu bizi. «Aldırma, eğleniriz bu pas böcülerıyla!» dedim Meral'e. Bu K. moruğunu Haydar'dan dinlemiştim: «Sizlerden geçsin de ne olsa bizim de sıramız gelir bir gün, beklerim ben.» demiş. İlk kadehi pis pis sırtarak şerefimize kaldırdı. T. hemen Meral'e sulanmağa başladı; O ne yazıyormuş, ne yazarsa yazsın getirsinmiş bastırırmış Varlık Dergisine, kendisi de bu masa başındaki arkadaşlarıyla yeni bir dergi çıkarıyorlarmış, kadroya biz mutlaka girmeliymişiz çünkü Türkiye'nin anarşistlere çok ihtiyacı varmış artık. Meral, sinirli sinirli «Bizim anarşist olduğumuzu nereden çıkarıyorsunuz?» dedi. L. gülerek «gözlerinizden!» dedi, birden kahkahayı bastılar. Meral L.'ye dönerek «Sizin anarşizmi insanın gözünden anladığınız yazdıklarınız-

dan belli oluyor zaten!» dedi. Bu kez L.'yle alay eden daha büyük bir kahkaha kopardılar. L. içerlemişti: «tabii sadece gözlerinizden anlaşılmıyor anarşist olduğunuz!» dedi ötekilerden alkış bekliyerek. Ama ötekiler birdenbire bu kadar pespayeleşmekten yana değillerdi onlar pisliklerini azar azar çıkarmak ve eğlenceyi uzatmak niyetindeydiler. İçimden masaya tükürmek ve kalkmak geldi ama bu aşağılanmayı yutmak demekti. Meral kıpkırmızı olmuştu L.'ye hışım la döndü, bir an gözlerimi yumdum, onun sesiyle yeniden açtım «O halde» dedi Meral «o halde en büyük anarşistlerden birinin de karınız olduğundan haberiniz vardır?» L. ayağa fırladı, adamlardan bir uğultu çıktı, bu kez ben bir kahkaha attım, ardımdan ötekilerde tutuk tutuk gülmeğe başladılar. L.'nin karısıyla R.'nin seviştiğini herkes biliyordu. L., önündeki şişeye sarıldı. R. elini tuttu. Meral «Kalkalım görüyorsun işte!» dedi. Elinden çekip oturttum. «Bir dakika kalkarız» dedim. N. şerefimize bir bardak kaldırdı ben de kaldırıp içtim. Meral içmedi; Alnı, yanakları pancar gibi kızarmış titreyerek oturuyordu yanımda. Birden: «Beyler» dedim, «içinizde benimle yatmak isteyen var mı?» Bir tıss oldu. Herkes birbirine baktı. Sonra gülmeğe çalıştılar ama gülemediler. «Şaka etmiyorum» dedim «Size borcum var, sizlere çok şey borçluyum. Dostluğunuzdan yararlandım, dağarcığım zenginleşti. Bundan iki yıl önce, burada, oturduğum evden yarım saat uzakta, burunumun dibinde böyle bir dünya olduğunu bilmiyordum. Sizler gibi insanlar bulunduğunu anlatsalar inanmazdım. Bugün hepinizi ayrı ayrı tanıyorum. Türk aydınının hangi acılar içinde kıvrandığını gözlerimle gördüm! Onların kadına ne gözle baktıklarını öğrendim. Şimdi, kırk yıl uğraşsanız benden alamıyacağınız bir şeyi size ben kendim vermek istiyorum. İçinizden birini seçin. En düşkününüzü, en zavallınızı! Sadaka olarak vereceğim ona bunu! Benim ona hiç ihtiyacım yok çünkü.» Meral «Yapma, sus;» diye kolumu sarstı. R. çı-

kıp gitti. N. ötekilere dönerek «Neler söylüyor bu kız böyle» diye sordu. Ötekiler donmuş gibi bakıyorlardı. Moruk K., «Hanım kızım sen yanlış biliyorsun, bizim öyle bir merakımız yok» dedi. «Var bayını» dedim, «hele siz sıranızı bekliyormuşsunuz duyduğuma göre». Bu kez İ. bir kahkaha kopardı, K., «Allah Allah» dedi ve sustu, ötekiler hep birden, sanki biz masada değilmişiz gibi konuşmağa ve turşulara, böreklerle saldıрмаğa başladılar. «Hadi» dedim Meral'e. Biz çıkarken gidişimizi farketmemiş gibi konuşmağa daldılar. Meral «Neden böyle şeyler yapıyorsun deli misin sen?» dedi. «Bilmiyorum» dedim, «Bilmiyorum, ama ben sevgiyle girmiştim aralarına». «Çok garipsin» dedi «Ne yapmak istiyorsun, neyi ele geçirmek istiyorsun, anlamıyorum seni bazan». Sustuk. Sonra «L'yi gördün mü?» dedi ürkek bir sesle «Sanki biliyor gibiydi benim durumumu!», «Hadi canım aptallaşma nereden bilecek» dedim. «Onlar, bizi kabul etmek istemiyor. Onlar, aralarında görmek istemiyorlar Türk kadını, bakma öyle herbirinin Atatürk devrimcisiyim diye aslan kesildiğine, kendileriyle eşit olduğumuzu, bizim de salt sanat konuşmak için, sanatçı dostlar edinmek için oralara girip çıkmamızı yediremiyorlar erkekliklerine, zora gelince çıkarıp bilmem nelerini göstermeleri bundan. Osmanlı bunlar daha, Osmanlı, Osmanlıdan da beter... Taksim'de ayrıldık. «Sana yazarım gittiğim yerden bir gün mutlaka» dedim. Gözleri yaşlıydı. Eve geldim. Yeşil koltuğa oturdum, bir ara düşündüm Meral'i. Pis bir iş gelmişti başına ve öyle ince bir kızdı ki ölene dek çekecekti... Annem içeri dışarı girip çıkıyor, yemekler hazırlıyor, somyanın her önünden geçişte basma örtüsünü çekiştiriyor. Onun kaygusu beni böyle adamlardan korumak değil mi? Böyle bir düşmandan saklamak. Ama sonunda o dünyanın insanlarından birine karı diye armağan etmek. Bütün özendiği bir canavar parçasın diye bir melek yetiştirmek. Süsü püsü yerinde gene bugün. Bir ara kalkıp ona sarılmayı, herşeyi herşeyi anlatmayı geçir-

dim içimden. Ne olmuştu bize. Benim anneme, o beni küçükken koynundan ayırmıyan, ya ölürse diye her gece uyanıp soluğunu dinlediğim anneme ne olmuştu, bu insanlara, Halûk'a, O'na, K'a, A. B. C. D. . 'ye, Bedri'ye, Meral'e ne olmuştu... Sanki bir dev'in hışmına uğramıştık hep birlikte... «Ayancık'ta takım donatıyorsun, daldın küçük hanım gene, dala dala kuyu oldun, kalk da masaya yardım et, Tayyar beyler yemeğe geliyor...» «Peki, üstümü değişeyim», odama girdim ağladım. Son günlerimde bütün sabrımı göstereceğim anama, arkamdan daha çok ağlasın diye.

Herşey yıkıldı artık herşey yerlerde sürünüyor. Gözümde hiç bir şeyin değeri kalmadı. Karanlıklar içindeyim. Ölümle burun buruna. İki gündür yemiyorum. Annem ayılma bayıllamalardan sonra şimdi de ağlama krizlerine başladı. Öleyim de namusum kurtulsun diye bütün bir gece dua etti Allahına. Kaçabilseydim, başarsaydım şimdi herşey tam tersine olacaktı. Mutlu olacaktım. Gülecektik... Halit'le el ele verip gideceğimi düşünürken korkular doluyordu içime, cayacak gibi oluyordum. Oysa şimdi onun olabilmek için yapamıyacağım şey yok. Şimdi ne olacak bilmiyorum. Burada odamdayım. İki kez öldürmeğe kalktım kendimi. Kollarımı temizlemek için kullandığım traş makinesinin jiletini çıkardım. Körlenmişti. Bilek damarlarımın üzerinde gezdirdim hafifçe jileti. Yapamadım. Pencereden atlamayı düşündüm. Camı açtım. Kız Kulesini, Boğazı gördüm. Kabataş iskelesinden araba vapuru kalkıyordu, damlar, evler, insanlar, çocuk sesleri. Yüksekten bakamam bile ben, başım döner. Pencerenin altı küçücük bir arsa, daha doğrusu çöplük. İkinci kattayız, ölünecek bir yükseklik de yok zaten. Ölse ne olacak. 19 yaşında bir genç kız intihar etti diyecekler. Geçip gidecek. Hayır, ölümden korkuyorum. Çok korkuyorum. Yaşamak istiyorum ben. Yaşamak ve öcümü almak. Öcümü almak, kimden ama.

Anamdan mı? Bilmiyorum. Suçlu o mu? Hayır. Ben miyim? Hayır. Değilim, değilim, değilim. Evet ama ne olacak?.. Bilmiyorum...

Kapı çalındı, ilkin ben fırladım. Haftanın üçüncü günüydü. Annem mutfaktaydı. Önümden yürüdü, yüzüme baktı ve «Ben açarım» dedi. Ara kapıyı açtı merdivenleri indi, yukardan dinledim, genç bir erkek sesi, «Uslu Hanım Çıkmazı Sokak burası mı abla?» Bayılacaktım. İçeriye koştum. Annem yukarı çıktı. «Kimmiş?» dedi, «Kimse değil yanlış gelmişler» dedi. Tekrar içeriye girdim. Çarpıntıdan elim ayağım titriyordu. Saate baktım. Yarım saat sonra gelecekti gene. Misafir odasına gittim, oradan sokak görünüyordu. Kimse yoktu sokakta, gitmiş olacaktı. Annem çıksa gitse bir yerlere şu arada, ya da yatsa diye dua etmeğe başladım. Mutfağa girdim. İspanak ayıklıyordu. «Ver ben yapayım, sen otur» dedim. Kapıya en yakın yer mutfaktı. Dönüp baktı «Hangi dağda kurt öldü» dedi, ardından «Ne oldu sana sarı olmuşun» dedi. «Yoo» dedim «Çalışmaktan sıkıldım». «Hadi hadi, git çalış, ver şu imtihanlarını da sen de kurtul biz de» dedi. Tam o sırada işte yeniden kapı çalındı. Sersem herif yarım saat bekliyemedi diye düşündüm. Bu kez ben davrandım, merdivenleri koşarak inip açtım kapıyı. Oydu, kendisi, Halit «Nedret hanım diye biri oturuyor mu? derken bir zarf tutuşturdu elim, kapkalın kokular içinde bir zarf, «Yok» dedim, gülüyordu. «Canım benim;» dedi yavaşça. Zarfı aldım etekliğimin beline soktum kazağımı üstüne çektim. «Yarın» dedi «Okursun», zarfı işaret etti. Elimi kaptı öptü. Hemen çektim, sus işareti yaptım ve kapıyı örttüm. Yukarı çıktım. Merdivenin başında dikilmişti. Hiç bir şey olmamış gibi girdim. Bizi görmesi olası değildi çünkü, sokak kapısı merdivenin başından görünmezdi. «Ver onu bana» dedi birden ve belime daldı, eline sarıldım. «Bana ait anne bırak» dedim. Yüzüme bir tokat indirip kaptı zarfı, ben de bir ucuna asıldım, ucundan yırtılan bir parça elimde kaldı ben o parçayı, o da öteki büyük

parçayı aldı koynuna soktu, aradan leylâk kırıntıları döküldü yere. Onları görünce hınçla saldırdı üzerime «Leylâk!» diye bağıırıyordu çılgın gibi, «Leylâk ha! leylâk! leylâk ha! leylâk!» diye olanca gücüyle indiriyordu bana. Yorulunca bıraktı çöktü olduğu yere ağlamağa başladı «Rezil olduk, şerefimiz? On paralık şerefimiz kal madı elâleme rezil olduk...» diye hüngür hüngür çocuklar gibi ağlıyordu. Odama kaçıp kitlendim. Traş makinasını çıkardım körleşmiş jileti bileklerimin üzerinde hafifçe dolaştırdım, yapamadım ama yapamadım...

Aynaya baktım. Hayvan gibiyim. Tıpkı bir hayvan gibi. Neden sonra yırtılan parça geldi aklıma, çıkardım: katlanmış bir yaprağın üçgen biçimindeki ucu, büyük bir boşluk ve iki satırın sonları topu topu dört kelime: (MEMLEKETİMİN, BEN, MAVİ DAĞLAR, GÜNEY) Memleketimin mavi dağlarından güneye doğru ben, (mi?) memleketimin mavi dağlarının güneyinden ben (mi?) Zarfın içinde bir başka çeşit kâğıt daha var, kopmuş bomboş bir kâğıt, ötekine göre daha kalın ama ikisi de buram buram kokuyor. Leylâk kokusu değil, leylâk kokusuna bir başka koku karışmış. O ikinci kâğıtta harita ya da plan vardı herhalde, kaçma yollarımız. Kendimi yatağın üzerine attım ve ağlamaya başladım, daha çok böğürerek, uluyarak ağlıyordum artık. İçerden çılgınca bağırdı: «Kaçmak ha! kaçmak! hem de kuyruklu bir kürtle, kızmış orospu kaçmak ha, kaçmak! Sevgilisi varmış, Allah canını alsın sevgilisi varmış. Benim kızımın sevgilisi varmış...» Dış kapının vurulduğunu aşağı kattaki kiracının sesini duydum, annemin «Yok bir şey!» diye kapıyı yüzlerine kapayışını... Kâğıdı burnuma dayadım öyle tuttum; bu koku, bu koku: Memleketimin mavi dağlarından topladım bu kokuyu sana ellerimle... Bugün ikinci günün sonu. Gece yarısı kilidi açıp dışarıya çıktım, uyuyordu annem, babam evde yok, olsaydı o ne yapardı kimbilir, dış kapıyı

kilitlemiş anahtarını almış, böyle yapacağını biliyordum, zaten nereye kime gidebilirim... mutfığa girdim suyla ekmek ziftlendim, ziftlendim evet, döndüm zıbardım gene. Hiç bir şey umurumda değil artık...

Biraz önce kapı çalındı. Meral'in sesi: «Okulda görmeyince merak ettim hasta mı teyze?» fırladım, yüzyüze geldik annemle, yüzüme görmeyen gözlerle baktı, ardından hıçkırarak odasına kaçtı, kapısını kilitlediğini duydum. Meral «Aaa ne oldu sana böyle;» diye boynuma sarıldı. Anlattım herşeyi: ağlamaya başladı, «Sen de kaldın sen de kurtulamadın ha», diye ağlayıp durdu. «Sus» dedim ona ben ağlamıyorum, canımın yandığını duymadım dayak yedim ama bu şişlerin çürüklerin nasıl olduğunu bile bilmiyorum, «Kurtulmak istiyorum sadece Halit'i bulmak istiyorum?», «Halit mi, nasıl, gitmemiş midir?» «Bilmiyorum Meral senden başka kimse yok beni kurtaracak, hem artık bu evde yaşamak istemiyorum...» «Dur acele etme dur düşünelim» dedi, çantasından bir mendil ve bir yenice paketi çıkardı, gözlerini kuruladı, cıgara yaktı bana da verdi... Kâğıt parçalarını gösterdim leylâk kırıntılarını, kokladı «Pöf be» dedi, «kekikli yağ kokuyor» güldü, «memleketimin mavi dağları amma da pis kokuyormuş!» Hem gülüyor hem ağlıyorduk... «Buldum» diye haykırdı birden, «buldum buldum! evreka evreka!» sıçramaya başladı, «yavaş ol annem gelir dinler kapıdan,» dedim. Karyolamın ucuna ilişti. «Evleneceksin» dedi, «Yalandan evleneceksin, bir kaç ay sonra istediğin zaman da boşanacaksın sırf seni kurtarmak için evlenecek, istemezsen yatmazsın bile!» «Kaçtırdın mı?» dedim «Öyle kocayı nerede bulucuz?» «Bedri?» dedi... «Bedri?» «Körün istediği bir göz Allah verdi iki göz, buz gibi aşık sana, annem desen bayılır, ben de görümcen olucam!» Bir kahkaha attı. «Razı olur mu böyle evlenmeğe?» «Olur elbette içi gider, aynı evde otururuz bir süre, sonra da Halit'e mi kaçarsın, işe mi gi-

rersin bu evden kurtulursun işte...» Allahaısmarladık demeden çıktı gitti.

Annemle arşıdan, alış verişten döndük şimdi. Günlerdir arşı pazar gezmekten bittim, tabanlarım şişti. Tabii olur olmaz bir çeyiz vermek istemiyorlar bana. Annem dün gül ağacından yatak odası takımımı ısmarladı. Bugün de işte bu gelinliğimi aldık. Başıma duvak mı taksam, iek mi koysam, yoksa şapkacı Margarit'e şapka mı ısmarlasak bir türlü karar veremedik annemle. Nişanlım çok iyi bir ocuk doğrusu, ısınmağa başladım ona. Annem de çok seviyor damadını, yere göğe koymıyor. Babama bu acele evliliğim sürpriz oldu, şaşırdı ilkin ama annem «İyidir iyidir, kız kısmını vakti geçmeden evlendireceksin» diye diye alıştırdı onu da. Olanı biteni sakladı babamdan, söylemedi. Aramızda geçenlerin de sözü edilmedi Nazifanım teyzenin beni istemeğe geldiği günden beri. Geçen gece Bedri'nin ısrarına dayanamadı annem Meral'le birlikte üçümüzü dışarı yemeğe gönderdi. Bir buçuk aydır ilk kez annemsiz sokağa çıktım. Sarhoş gibiydim. Lambo'ya gittik. Mösyö Lambo nişanlandığımızı duyunca şaşırdı. Halit'i sordum, «Bilmiyorum?» dedi Bedri'ye bakarak. «Anlat Mösyö Lambo hepimiz arkadaşız» dedim. «Valla bilmiyorum kuzum bir kere geldiymiş oluyor iki ay, sonra dediler yakalandı köyüne gönderildi.. bilmem doğrudur bilmem yanlışdır..» dedi. Bedri «öyleyse sen ona bir mektup yaz olsun bitsin» dedi. «Ee sonra cevabı?» dedim, «Cevabı benim adrese yazsın ben sana veririm» dedi. Dönerken Meral: «O köşede oturan ocuk kimdi biliyor musun? Senin Halük işi büyüüttü kocaman bir stüdyo açtı Beyoğlunda, yanına da bu çocuğu ırac olarak aldı» dedi. Sonra ağbisinin koluna girdi, öteki koluna da ben girdim nişanlımın, karanlıkta kutsal evlilik kurumu-muza doğru ilerledik.

BABA

*«can çıkanda elbiseni soyalar
öldüğünü dost düşmanın doyalar
lif ma'asbun ile salda yoyalar
musalla'da düpdüz olur eğrimiz.»*

I.

s a b a h

İnsanlar taa İsa'dan önce de balığı bildiler, balığı bil-
meleriyle ticareti, sandalı bildiler. İsa'dan. Öleli ne ka-
dar olmuş 1707'de? Fransız Deniz Papin ilk pistonlu
buhar makinasını düşündü. Ceymis Vat'ın buhar ma-
kinasından sonra 1801'de Fulton ilk buharlı gemiyi yap-
tı. Yandan çarklıydı gemi, büyük fırtınalarda bora-
da çarkları kopu kopuverirdi. Sonra kara ve deniz
taşıtları gelişmeye başladı vapurlar İngilizin elinde
transatlantiğe kavuştu. Queen Elizabeth 83.675 gros ton
ağırlığındadır. Sanayi devrimi boyunca gemi makinaları

vira değişti, vira değişti, 1840'da almaşık (mütenavip) makinalar, ardından türbinler, içten yanmalı motorlar (1894), 1904'den bu yana dizeller. Daha sonrakilere ben yetişemeyeceğim, ölmek üzereyim de ondan.

Sabahın duru ışığıyla uyandım. Perdeyi nicedir çekmiyorum yatarken. Ortalık ağarırken gülibrişim dallarını görüyorum, sonra oynamasını seyrediyorum yapraklarının, sığdığı kadar pencereye. Buz dolabının fişini çekmemiş Nuriye gene... Ecel. Biraz ecel, biraz Vat, biraz Fulton, biraz da Sermet Verginin hayvanlığı. Küp gibi su dolmuş karnım gaz var diyo içine keraneci... İnsanı gözden çıkarıveriyö ha bu kasaplar... Nermin, «Düzen yüzünden» diyor. Nermin kızım. Nuriye bulduydu bu doktoru, ateşemiliterlerin aile doktoruymuş diye... Nuriye karım. Allahtan komşunun oğlu el öpmeye geldi de bayramda, Naci, anladı. Kızken, Nermin'e gözü vardı. Naci; «Su toplamış karnın amca» dedi. Kandı bu sabah abdestimden gelen, bi titremedir aldı helâda beni, bir ter boşandı ardından, bi ecel teri, «Ölecesin ölecesin» dedim, «azrail başucuna nasıl can verecesin». Girdi koluma Nuriye taşıdı yatağa beni, bi topak kanlı abdestimi görebildim, sifonu çekmedi.

Usulca kolundan dürtüp geleni geçeni, gösteriyor abdestimi. Nermin'le damadımı da soktu kenefe şimdi. Çok baktı bana, uykusuz duraksız çok geceler bekledi. Ölsün kurtulacak kendini, şöyle deliksiz bir uyku çekecek, diyecek uzuuun upuzun bi oh.....

Sabahlıyorum aylardır: Pencere, demir parmaklıkları hırsızların, gülibrişim, gök. Göğü seyrediyorum bulutlanan, toplanıp toplanıp açılan göğü, tıpkı gemilerdeki gibi sabah, mavi penbesi.

Geçti, geçti bıçakla kesilmişcesine ağrılarım şimdi...

Kenefte sordu Nermin «Babam gördü mü bunu?», «Görmedi.», duymam sanıyorlar konuştuklarını, oysa duyarım, makinanın çıkardığı seslerden hangi ses olsa duyarım. Sesten harita çıkarmış bu kulaklar ellibeş yıl koynuna girmiş makinanın, ufacık bir yayı titrese, gevşese bir cıvata, boşluğu alınmalı grangın, bir gemi, bir gemi, bir gemi olsa şimdi, pruva, mizandi, abaşo gabya sereni, borcum, trinket, tirolti valfi aç, kokla kondenseri, stimgeyce bir göz at, bir kolla evaporeyteri...

«Bence hemen hastaneye kaldırılmalı» damat dedi. Bu götiçi kadar eve ölünür mü? Nere yıkarlar, nere koyarlar teneşiri, damat benim doktor röntgenci. Kovermiyecekler, kovermiyecekler evime öleyim. Hiç bi şey bilmiyor gibi geldiler yanıma, ayak ucuna oturdu yatağın kızım, «Merhaba babacık nasıl oldun» dedi. Merhabayla başlar söze hep. İyi günlerimde seferden dönüşün oturur kafa çekeriz onunla, «Eh merhaba hoş geldin denizlerinden babacık» der, damat da ayakta kapının eşiğine dikiliyo, hep orda durur, hep sıkılır, süpürge gibi bir damat, ne yalan söyleyim ısınmamış içim bu adama, nerden bulmuş getirmiş Nermin, neyse buna da şükür ya, ya o, öteki kalsaydı başımıza o çengidilâra. «Nasılsın baba» dedi o da, «Gördüğün kibi oğul», «İyisin iyisin», «İyisem ver bir bardak şarap da içelim». Gülüyorlar. Gülün gülün ölecek olan siz değilsiniz hoş, sonra telefona gidiyorlar aramaya başlıyorlar Amerikan Hastanesini.

Bizim oralara sular yaz kış buz gibi olur. Kıyıya çatlayan dalgalar otuz kademi aşar. Cihan savaşı dolayısıyla aile İstanbola hicret etmiş, Fatihte konağa oturuyorlar. Ben Romrom anayla birlikte burdayım. İdadiyi bitirmişim, Kuranıkerimi ezbere biliyorum, sesim hazin. İstanbola gittiğimde Gülşeni Musiki Mektebi'ne yollamış kaptan ağbeyim beni. Abdülkadir hocadan ders almışım, ben aşır okurkene yüzlerini mendile kapatıp ağlıyor kadınlar, hüseyni, acemaşiran da... Bizim ev memlekete te-

pesine yamacın. Ev, ama ne ev, mazgallı, kaleli, şato kibi bi şey. Yamaçlara tırmanan Karadenize koveriyorum kendimi, alıp indiriyο dibe su beni, köpürtüyο, sür-tüştürüyο balıklara; Londra anlaşması ile Karadeniz balıklarının askersizleştirilmesi hükmü kaldırılmış zati; Kırlangıç, kefal, dil, kalkan, pisinin. Ne yapıyor su gene, döndürüp balıklarla bir küm diye vuruyο yalıya beni, bi sıyrıksız ağıyorum denizden, şimdi deniz deyince, şurama tak diye bişeyin oturduğu denizden, ağıp tepeye tırmanıyorum yeniden. Romrom anam, «Kesileyim sağa o binam etme!» deyip duruyο ilk karısı babamın kısır zorafının (1) dibine çökük, gözleri sulu hep, ölmüş babam o günler bahriyeden ayrılma. Giyitlerini asmış şatonun geçilmez duvarına. Romrom anam, omuzlarından sarkıtmış el dokuması bir peşkir babamın, sırmalı kolu boş sallanıyο duvara. «Ver onları bana bi giyineyim Rom anam olayım bir jeneral!» Elimini sürdürmüyο. Buralar kıtlık, gurbetçilik günleri artık. Gidiyorum temelli kaptan ağabeyimin yanına İstanbul'a, öteki iki ağabeyimi öldürmüş düşman, beni istiyor ağabeyim. Evin babası o artık. Asıl anam, kaptan ağabeyim, ben, oturacağız konağa. «Ha buraya doğmuşum ben, buraya öleceğim, buraya bahçeye gömecesiniz beni babanın yanına, karamışın altına.» diyo Rom anam. Gelmiyecek bizimle.

Düşmüyormuş numara... Bugün pazar... Evine de yokmuş doktor. Kapı çalındı, Zehranımın sesi, kapıkomşu lâf tulumu bi karı, kenefe soktu onu da ilkin Nuriye, dediler fıs fıs fıs bi şeyler orada, şimdi de yanıma geldiler... Haa ağlamış karım!.. «Ne oldu Hasan efendi böyle?»... Ağladı mıydı karım hemen anlarım... Kirpiksizleşir gözleri, benzer virezubun (2) bakmasına bakması, karım kırkbeş yıllık karı... İlk oğlum sağ olsaydı kırkla-

(1) Karayemiş ağacı.

(2) Sazan'ı andıran bir tatlı su balığı

rındaydı şimdi diye çok ağladı. Çok ağladı ağabeyi öldüğünde «Tutunacak tek dalım oydu» diye, boşamağa kalktığımda onu, «Ele girdim yere girdim» diye, Beşiktaş'ta, — boşayacağımdan değildi ya süngüsünü düşürmek için — bir de işte o oğlumuz öldüğünde. Oğlumuz öldüğünde hepten çıldırdı sandım: Yapışmış ölüsüne «Sarı oğlum benim, sarı aslanım, bundan sonra haram olsun dünya bana, evlât sevgisi haram olsun bana» tutturmuş bir nakarat, o okuduğu aşk romanlarından kalma bir atması var kendini duvarlara... Sarı oğlum demesi kendi tarafına benzediğinden, kaynatam sarıymış ya, sarı ağa derlermiş, bu kızım benim tarafıma benze-miş, o onun tarafına, o gün bu gün yaslı bir kadın koy-numa... Hee bir de ben boğulduğumda Kefken açıklarına, bindirip battığımda, «Boğuldular hepsi» diye yazmış gazetenin biri, «Yetimine de acımadın mı Hasan?» diye... Hoş benim bu yaşadıklarım cabadır da... O sefer altı kişi kurtulmuşuz kendimizi, sığıp bir kaya parçasına, Yakup da var Mamuldan, rahmetli oldu şimdi suvari bahriyeden ayrılma İstanbullu Kâzım kaptan... Tipi bi yandan, gece kömür karası, açlık bi yandan başladık donmaya ayak uçlarımızdan: Yakup'a dedim «Çek bi horon da sabahı edelim» başladı ağzıyla önce o tek başına, ardından biz hep birlikte sıçraya sıçraya:

Riv riv riv de riv riv riv de riv riv riv de riv riv riv
Kemençemun kepçesi de eruktendir erukten
Ben nasıl ayrılacağım senin kibi ferukten
Omuzumda tufeğüm da yonan kirasimidur
Burda hapis kalmanun da şimdi sirasimidur
Riv riv riv de...

Coşturmuşum bunların altısını da kaya parçasının üzerine, sabaha karşı bir motor gelmiş topluyor bizi Kâzım kaptan zıplıyor halâ: Hışt hışt hışt hışt!.. O günden sonra görse ne vakit beni «Vuralım bi horon da sabah olsun çarkçıbaşım»... Hışt hışt hışt hışt... Basmış bağ-

rına Nermin'i «Yetimine de acımadın mı Hasaaaaan? Kaldın deniz diplerine topraksız mı Hasaaan? Balıklara yem mi oldun Hasaaaaan?» Oysa yüzyüze kaldığımızda bir avurt bir zavurt, sanırsın tüyü bozuk bi arnavut ağasının kızı değil de Kral Zogo'nun doğurduğu. Görmemişim bir atıldığını boynuma «Kocacığım» diye, çalkanmayan deniz kibi öyle, kıyıya dimdik durur, asırlık bi ağaç gövdesi gibi, «avam takımı yaparmış öyle şeyleri...». «Atlatırsın atlatırsın, Hasan efendi Şühedanım da böyleydi geçti sonra», kapadım gözlerimi sıkıca, «Uyuyacak herhalde, biz içeri geçelim»..

Kaptan ağbeyimi görünce: uzun boyunu, sarı saçlarını, mavi gözlerini ve kocaman burnunu demiş ki yengem «Ne olursa olsun sen kadın yap beni» girmiş koynuna, evlenmişler tatar güzeliyle. Tatar almış piyanosunu kuyruklu, notalarını, bir de bohçasını, gelmiş konağa bize. Konakta var Trabzon yağı, tuzlama hamsi, portakal, çuvala fındık... Abdülkadir hocadan ders mers alamıyorum artık... Konakta var utum, şarkılar, ve asıl anam...

Hicran kibi Âlemde elîm derd-i ser olmaz
Sen bezmimize geldiğin akşam neler olmaz

Konu komşu dilinden düşürmüyor sesimi, karıların kafes arkasından solukları vuruyor boynuma ben geçerken, istetince Nuriye'yi koşuyor bana, o vakit daha onaltılarına. Geldiğinin ayına varmıyor, yiyoruz bir yangın, mavisî duman Karadenizin. Kemençeyi, utu, kılıcı, tören meçini babamın İngiliz kiralına çıktığı kurtarıyoruz. Yangından sonra eşeliyoruz külleri, olduğu gibi çıkıyor piyano küllerin arasına, tatar yengem, «Rahmetli babamın helâl parasıyla alınmış!» diye gözlerini siliyor, kapanıp küllerini çalıyor piyanonun bir taksim, anam da o sıra ölüyor, Eyüpsultana şimdi. Kırk mı, elli mi sene bütün bunlar? Ölersem şimdi de «Avam takımı yapar» diye tutacak mı kendini ağlamaktan?

Dönüp baktığımda ölüm yatağımdan kaldırarak başımı, yarı yarısi erimiş omuzlarımın berisinden, «Kalk yeneden başla» deseler: Arsanın parasıyla bir taka al. Kaptan ağbeyin, sen ve Memiş dayın, dört tonluk bi şey. Romanyadan gaz yükle, Giresuna sat, 'Giresundan fındık al İstanbola getir.

Dörtbin kilo iç fındığın satışına Memiş dayın el atsin, borçlu çıkarsın Kaptan ağbeyinle seni, ablamın uşaklarıdır bunlar demesin.

Hacı Mahmut efendi dayım, yüzbaşısıdır harp filomuz Turgut Reis zırhlısının tabur imamı olarak, kırkbeş lira maaşını altın, acısın size versin.

Tabak Yunusta ev kirala, Nuriyeyi, tatar gelini yerleştir.

Git bir kullanılmış sandal satın al yüzyetmiş kuruşa, Yağkapanıyla Yemiş iskelesi arasında müşteri getir götür.

Parayı yetiştireme, Nuriyeyi memlekete Rom ananın yanına gönder.

Tatar gelin ölsün veremden, piyanosunu bırakıp.

Yağkapanına Yaka'dan İsakzade Ahmet efendinin ahşap kahvesinin üzerinde köhne bir odada ayda beş kuruşa yat, yatak yorgan senden.

Günde altı - on kuruş kazan. (Bir okka ekmek 1120 gram bir kuruştur, bayat ekmek otuz paradır sen bayat ekmek ye.)

Öğlede ye bir tabak kuru fasulya yirmi para, ye bir tabak pilav yirmi para, ye üçyüz gram ekmek ver on para, yekûn ver elli para.

Elli para da akşam ver.

Kahvede iç bir çay on para, tatlı ya da limonata bir soğukluk on para.

Yemek masrafın günlük üç kuruş, iki yıl böyle yaşa.

Üstün başın, kiran, üstün başın da çok kirlenir.

Hadi başla deseler, ölme. Hadi.

Dur bitmedi: İngiliz bandıralı Mısır Hidiv Kumpanyasının Osmaniye vapuruna iki lira rüşvet vererek ve can-

canı haneriyie sante bir vesika alarak kaptan ağbeyin soksun seni. İskenderiye ile İstanbul arasına üç İngiliz İirasi aylıkla ve kömürcü olarak başla gemicilik hayatına.

914 birinci cihan savaşı bitip Kuvvayi Milliye kurulduğunda kaptan ağbeyinle birlikte yazıl ona.

İstanbuldan gizli teşkilâttan aldığı malzemeyi gemine, (Kırım vapuru) taşı Samsun ve Trabzon limanlarındaki Kuvvayi Milliye, teslim et.

Bir seferinde Samsun limanına inerken on mil kala limana Yonan Eraks torpidosu ve Naksos silâhlı nakliye gemisi ile durdurul.

Naksos'un arkasına Kırım'ı bağlasın iki süngülü Yonan. Bayrağımızı indirip kendilerininkini bindirsinler mavi beyaz.

Seni, yolcuları, çoluk çocuk çıkarıp iğne Ada'ya yağma etsinler KIRIM'I.

Yatın o gece bir kahveye kırk kişi.

Sabah silâh kullanabilecek kırk kişiyi alıp, kırk süngülü askerle Kırk Kilise denilen Kırlareli'ne yürütsünler Gün, her gün onaltı saat yürütsünler, «vre kayimeni turkospari, hathite palioturakalades!» diye kırk kırbaç palaskalarla kırk vurarak, türklüğüne kırk tükürüp kırk ışiyerek, tabanlarından cılk yara kanlar akararak yürütsünler, yürütsünler, yürütsünler, yürütsünler, yürütsünler, yürütsünler...

HABU GÖRDÜĞÜN VATANI KURTARMAK İÇİN?

Üsera kampına Pire'ye koysunlar seni iki yıl?

Sen kurtar bu vatani deyyus biraz da, sen başla, hadi başla, MARŞ MARŞ!

Denizcilik bizde kaçakçılıkla birlikte gelişmiştir. Denizciliğimizi Karadenizli Arınatörler geliştirmiştir. Bir küçük yelkenliyle ya da bir takayla ticarete başlayan Karadenizli, vapur sahibi olduktan sonra iyice kaçakçı olur. Daha çok afyon ve eroin kaçıırır. Bu gün memleketimizin bir numaralı zengin sınıfının arasına karışmış olan

bu adamların babaları daha çok forsmajor şeyler çalarak oğullarının ve torunlarının bugününü hazırlamışlardır. Gemiye avarya yaptırılır. «Mal ıslandı, deniz malı aldı» diye yanaşılır limana. Çıkarılır bir kamyon dolusu halı (Yük), forsmajor şeyler... Kaçakçılıkla ya ne sandın!

İşte bizim deniz ticaret filomuz gelişmektedir böyle, hele Hamit Mordon'ların mazot tankeri, tarikattandı bu adam, Abdülkadir Geylâninin müridi, kıyak bir adam. Harp içinde gemisiyle gizlice silâh taşıttı bize, Çan Kay Şeke ve aldı ikinci yılına ikinci tankerini, bir konuşmaya başladı mı insanlığına diyecek yok, yaş getirir gözünden adamın tarikat hikmetleri, hiç unutmam şu evi alırken bana bin lira borç verdi öyle mütekâmil bir adam... Eeee! Emirkullarıydık o vakitler tabii, tabanları sık sık sızlayan, dişine sıkıştırmış dilini evini geçindirmek için, forsalar, mum benizli. Forsalar bu doğru, Nermin öyle der. Sustuk. Susmasak sürünecektik, ama gü-nübiri baktım ki çoğaldı gemiler, bu olmazsa beriki, bir cıgara ağzıma giderdim keyifli keyifli, «Ee çorbacı!» derdim, «ver paramı da at beni, demokrasi geldi memle-kete sayemizde, atamazsın diyemem...» Nermin haklı mı kimbilir? Kaçırmasa ölçüyü! Papucum eskir düzen yüzünden der, Mahsunehanım bir adamla yakalannuş düzen yüzünden der, gemiler fırtınaya batar düzen yüzünden der. «Bu sosyalistlik ne iyi şeymiş» dedim ona bir gün, «İnsana hiç iş kalmıyo ne bokluk varsa düzen yüzünden!» Dinimizi; İradei cüz'iyi, iradesi külliyi anlat-tım ona, işin kolayını bulmuş bunlar, bir güldüydüm ki o gün... Derdi ki kaptan ağabeyim «Susmak, başey-mek alçaklık değil!» derdi, «Baş egeceksin, kaçacaksın ama ilerde vurup almağa hazırlanmak için» derdi, «Bu-nun da ölçüsünü kaçırdın mı yandın, Dral dedenin dü-düğü gibi kalırsın haa!» derdi. On yaşlarına kalmışım elinde onun, hem babam hem ağabeyim. Unutamam yok unutamam!.. Demiş ki: «Beni meclise almakla kaç de-nizci kurtulacak sanıyorsunuz» demiş, demiş gülüşmüş-

ler. O en ağır şeyleri söylerdi de yüzüne adamın, adam alık alık gülerdi, candan söylerdi çünkü. Candan söylemek ne demek bilmem, benim de attı mı tepem candan söverim. O kızmazdı hiç, duymamışım sesini yükselttiğini, bu yüzden onu herkes çok severdi, hoş herkes sevse ya sevmese ne olur, yatmış can çekiyorum şuraya, candanmışım, candan değilmişim ne olacak sanki. Ağabeyime kim yetiştirdi ölürken... Tepemi attırdı artık bir seferinde. tutturmuş «Supiyi kim öldürdü?», aklını kaçırmış sanki. Son günlerine doğru önüne gelene yanaşıyor, şöyle bir eğiliyor kulağına, soruyor : «Supiyi kim öldürdü?». Bi candan attı tepem «Başlarım şimdi senin Supinden» dedim, darıldık işte, dargın gitti benimle, kaptan ağabeyim.

İşin kolayını bulmuşlar. Bi güldüydüm ki o gün. Şuraya, bizim bu içinde öleceğim evin — içinde öleceğim. Karar verdim gitmiyeceğim hastaneye — girişine yaptırdığımız camlık yere oturmuşuz karşılıklı baba kız, yakmışız cıgaraları. Hoş yobaz değilim ben, vermişim kızıma bu hakkı bir baba kibi Avrupalı, o benim hem oğlum hem kızımdır, o sıralar giyerdi bir kara etek bir kara gömlek hep... Güzel bir gün gene böyle, titretiyor yelpazelerini gülibrişim. Bahçe duvarını sarmış çarkıfelekleri Nuriyenin, Atatürk çiçekleri açmışlar donuk kırmızı saksılarına, mercan köşkleri, katlı küpeler, zilli maşalar, kirli gülsümleri... Karşı arsaya güneş sarkmış uzun otları boyamış mercan rengine, havadaki o koku Karadenize olur tuz moru bi koku öyle, Nermin'in yanaklarına, saçlarına değdiğinde pembe bi koku, ona şu komşunun oğlu doktor Naci'nin bir vakitler neden âşık olduğunu anlayıverdim o gün öyle görünce, gözleri yanıyo parıl parıl, konuşuyo canı gözükerekten, ona öyle bakınca onca yıl yediğim silleler felekten, onca yıl boğuşmuşluklarımın kirli suları âktı gitti içimden, oldum tertemiz. Kimseye kinim yok benim, kimseye kırgın değilim. Baktı yüzüme anladı beni «Ee babacık» dedi «yaptın evini

girdin içine, bakıyorsun karıcığının süslediği bahçesine, yakıyorsun cıgarayı, kızın görmeye geliyor seni, sanki elli yıl önceki o forsa sen değilsin unuttun geçenleri...»

Rahat batar bu kıza, yarasız yere kurt düşürür, sustum çocukluğuna vereyim dedim, üsteledi; «Her vatandaş böyle yetmiş metre karelik üç odaya, çiçekli küçük bir bahçeye sahip olsa, evlâtlarını okutup dokutsa, iki üç kuruş da emeklilik aylığına konsa ne iyi olurdu değil mi?» dedi... Gene sustum... «Ama çoğu karnını doyuramıyor» dedi ardından. Şuna bak şuna, kendini sevdirmeyecek, mutlu olmayacak, mutluluk iğrenç bir şey sanki... «Senin son seferinden kalma viskilerin de vardır dolapta, doldurayım mı birer tane?» dedi. Ona kaptan ağbeyim gibi sesimi yükseltmeden, kızmadan, candan söyledim. «Bana yasak, su varmış karnıma» dedim, «Ne suyu?!» diye sordu solarak, «Ne suyu olacak, olsa olsa deniz suyudur» dedim gülererek. Yüzü titredi, gözü döndü kelek balığının sırtına birden «Alçaklar!» diye sıçradı havaya, «Hani o Sermet Vergin gaz dediydi! Alçak doktor, alçak düzen...» başladı. Sıkılı yumruklarını sallaya sallaya bağırıyordu havaya «Hâlâ onlara oy verin siz gidin de» — Seçimler yaklaşmıştı o sıra — «Onların kurduğu düzen yüzünden bunlar, o pis gemilerde çektiklerinizi unuttunuz, size sokuşturdukları kokmuş yemekleri, kurtlu nohutları, böcekleri hoşafı, köpeklerine bile yedirmez namussuzlar...» saydı saydı. «Tornistan! Ya bi de bana, Rusiyede siroz kalktı mı?» Dinlemedi bile beni, «Geçer herhalde geçer, almalı bunun önünü, alınmalı, alınmalı...» diye söylenerek gitti telefona. Kendisi değil di farkına ağlıyordu: ip gibi iniyordu gözyaşları yanaklarına, şaştım, seviyor beni kızım seviyor, benim de gözlerim yaşırdı ben de ağladım. Damadı aradı telefonla, bu son doktoru buldular, halk çocuğu doktoru! Şimdi gene onu arıyorlar işte... Anadolu'dan gelmiş, küçük görmezmiş bizleri elinden geleni yaparmış bu doktor... Bakıyorum da kimi zaman; neler getiriyorlar akıllarına, in-

sanları nasıl ayırıyorlar birbirinden, bu güvensizliği duymak için neler geçti başlarından, cumhuriyet çocukları bunlar, düşmansız bir vatan bıraktık onlara Atatürk'le birlikte, ne savaş ne kıtlık gördüler, ne üseraya düştüler ne Yonan dayağı yediler, ne gâvur bandırası düştü yeşil gölgesine gemilerinin. Hangi doktor, Atatürk'ün çocuğu olan hangi insan yavrusu tabanları boydan boya yarık benim gibi bir hastaya bakmaz, kötülük eder bile bile, aynı sınıftan insanlar değiliz diye... Arkadaşları da böyle bunların, konuşurum onlarla da, hıncımızı alacaklar toptan! Bir şeyler olmuş sanki ben seferlerdeyken, bir şeyler olmuş arkama bıraktığım dünyaya, bir şeyler olmuş da haberim olmamış benim?

Kapı... Nuriye açıyor gene... Melek hanım bu, ateşemiliterin karısı, öte komşu, Sermet Vergin aile doktoru olan, mahallenin en kibarı. Sokuyor onu da kubura Nuriye, orada seyircisini bekliyen kanlı abdestimi gösteriyor. Nermin geçti yanlarına şimdi, «Siroz mu! Kanama mı yaptı! Ne diyorsunu!» kibar bir hayretler çıkarıyor. Karım; «Siroz yaa! Melek hanımcığım, Atatürk'ün hastalığından!» Nermin: «Kala kala bu hastalığı miras kaldı babama!» «Aaa ne münasebet!» dedi anası şaşkın. Bunlar da hiç geçinemezler, çekişirler hep böyle. Bakalım ben ölünce ne yapacaksınız, karım çeke çeke burnunu ağlamaya koyuldu gene, yanıma geldiler sonra. «Nasılsınız Hasan bey, geçmiş olsun.», «İyiym çok iyiym Melek hanım, artık Nuriyeye göz kulak olursunuz, pek yalnız komazsınız onu.» Herkes merakla baktı, «Ne var ki, hastalık da bizler için, geçer gider, kurtulursunuz.» dedi kadın alık alık. Karım hıçkırmağa başladı dışarı çıkardılar onu. Nermin çıkmadı. Kötülükle karşılaştığında katılaşır, kanı donar, islanan tilki yağmurdan korkmaz derler, öyle bu kız. Geldi oturdu yatağımın ucuna ayaklarımdan başladı, bacaklarıma, kemençeme, kemençemin sapına, çeneme, dudaklarıma, burnuma, gözlerime, kaşla-

rıma, alnıma, saçlarıma, kulaklarıma uzun uzun baktı, yorganın dışına düşmüş elime uzandı nabzımı saydı, «Ağrın var mı?» dedi. «Yok, şimdi iyiyim». Oturduğu yerden bacaklarının dibine, halıya dikti gözlerini. Şu halının limanlarına çok gemiler yüzdürmüştüm. Dedim ona ansızın, «Eee Nermin hanım, söyle bakalım, Allah var mı, yok mu?» Sanki bu soruyu bekliyormuş gibi usulca çevirdi başını gözlerime baktı dolu dolu, sustu, binlerce kez tartışmıştık bu konuyu, bekledim, «Söylesene» dedim kızmış gibi yaparak, «Ne bileyim baba sırası mı şimdi» dedi, sesi boğuktu, «Sırasına ne var, ölüyor muyum yahu!» dedim keyifli keyifli, toparlandı, oldu katır gene, «Ne düşündüğümü bilirsin babacık» dedi «Tanrı manrı yok şimdi, sömürenler var sömürülenler var» diye başladı çifte atmağa. Ulan şuna bak babasının can çektiğini biliyor da bari ölürken gönlü olsun babamın diye Allah var demeğe dili varmıyor, sanırsın benim değil, zangoçun kızı keraneci. Hadi Allah diyemedin, Tanrı de ulan, diö de, kad de, de, de, katırca bir Allah de, her telden çalar baban, yedi dille bulaşığı var, de, bi şey de da!..

Hem de biliyor evet biliyor bu yüzden ben ne kadar acı çekerim, kendi kendimi yerim biliyor... Evet suç benim, suç benim, ona tevekkülü öğretemedim... Tevekkül etmenin bir yenilgi olduğunu sanıyorlar, bir boyun eğme sanıyorlar tevekkül etmeyi. Rıza göstermek başkalarının işine yararmış! Dünyanın yalancı nimetlerine yüz çevirebilecek güce erişmenin verdiği derinliği, nasıl başkalarından yükseklere çıkılacağını, olgunluğu, kemâl'i anlayamadılar.

Hakikati böyle herkesle birlikte sosyalizmde aramanın ne avam bir iş olduğunu kavrayamıyorlar. Başkalarını geçmeği değil, başkalarıyla eşit olmayı istiyorlarmış, felsefeden önce haklarını alacaklarmış, bizler derin düşüncelere daldığımız sıra başımızdakiler armatör olmuşlar-

mış... Püff! Hazırcevaplık bunlar! Kaç kez Mevlâna'yı anlatmışım ona, yüksek bir iş değil yaptığın, madem herkese benzememek istiyorsun gündelik düşüncenin dışına çık, şimdi herkes sosyalist bunları geçen bir şey bul, kemale er, ödeteceğiz onlara demekle iş olmaz demişim, Iıq!. Nuh der Peygamber demez! Yazık!. Yazık! Evlâdına yazık! Başı altına kalsın bunu böyle yapanın, iki elim on parmağım mahşere yakasına olsun... Azıcık inanabilseydi, gönlüne koyabilseydim o ilâhi kıvılcımdan, o kadar ki akıllıdır. Doktor ölçtü biçtiydi kafasını çok akıllı olacak bu çocuk dedi. Akıl onu mutlu etmedikten sonra, üstelik doğru yoldan çıkardıktan sonra ne yapayım o aklı... Huzursuzluktan, yürek çarpıntısından, sevgisizlikten, sevgisizlikten yıkılıp gidecek bir gün, bir su kıyısına düşecek yüzüstü, içim yanıyor, sevgisizlikten, sevgisizlikten, en çok bundan ölecek, çünkü söyledi bana: «Bu düzenin vereceği her nimetten nefret ediyorum» dedi, «Size, sizin gibilere yapılanları bırakmıyacağız yanlarına, biz değilse bizden sonrakiler ödetecek onlara, onların çocuklarına!» dedi. Çocuk bunlar, kolay sanıyorlar, hem bunu senden kim istedi, hıncımı al diyen oldu mu sana, bir insan bu kadar hınç dolu olmak için bir şeyler çekmiş olmalı, heh! Ama dolu, hınç dolu bunlar, bu kadar hınç doluyorsa insan hınçtan ölür insan be!.. Yok yok Allaha inanmalı; bir sığınaktır o, bir dayanaktır, bir avunak... İllâ da gökte değildir ya... Söylemişim bunu da ona, o senin içindedir demişim, o her yerdedir, havada, suda, ateşte demişim.

Ne ez hâkem ne ez âbem ne ez bâdem ne ez âteş
Ne ez arşem ne ez ferşem ne ez kevnem ne ez kânem

demişim.

Sen bir Allahsın demişim, her insan bir Allahtır demişim, «Ben sadece bir insan olmak istiyorum babacık»

diye de alaya almış beni... Yetiştirememişim istediğim gibi evlâdımı, yetiştirememişim, ekmek parası için boğuşmaktan denizlerle, gözetememişim yavrumu, kalmış temelli anasının eline, o da buna öğretmiş hamurışı, hesabişi, dantelâ... Birer kaçkın bunlar, Allah kahretsin, sabah evi süpürür, öğleden sonra meydanlara bağırır, akşama meyhaneye rakı içerler... Peki felsefeyle, yüksek şeylerle uğraşmak zengin sınıfının harcıydı da biz nasıl düşündük, nasıl inandık, savaşlar, hapisler, kıtlıklar arasına, nasıl, nasıl, nasıl haa?..

Evliya Çelebi'nin:

«Heyet ilmine vakıf tarihçilerin sahih sözleri üzere, Karadeniz Nuh tufanının karanlık suyundan kalma bir derin denizdir ki derinliği seksen kulaç derin bir siyah denizdir...» dediği Karadeniz: Kızılırmak Yeşilirmak, Sakarya, Çoruh, Dinyeper, Dinyester, Volga, Tuna gibi nehir sularıyla beslenen, göçerten dünyadaki en eski uygarlıkları 2200 metre derinliğiyle, Spindler'e göre 462 565 kilometre küp su kütlesi taşıyan bir ovadır ki tadı kimi yerde acı, kimi tuzlu, kimi tatlı olup, rengi sarı, yeşil, koyu mavi, karamsı mor olarak oynatır. Kıyıda Hopa arasında denize paralel bir fay çizgisi Alp kıvrımları esnasında oluşmuştur. Mısır, portakal, karalahana, karayemiş, fındık, son doğu da çay ekimine elverişlidir ancak ve ancak. 1453 de kardeş yiyenlerden Fatih Sultan Mehmet'in İstanbulu almasıyla ve Osmanlı İmparatorluğunun üstün deniz kuvvetlerine sahip olmasıyla Karadeniz bir Türk gölü haline gelmiş yabancı savaş ve ticaret gemilerine kapalı kalabilmeyi başarmıştı. Akıl almaz bir şey.

93 harbi... 93 harbinden sonra Karadeniz, Karadeniz yeniden. Batum Rusiye'ya bırakılıyor, Peçuta'lar Kaynarca anlaşması ile Rusiye'yi tanımışlar, serpest balık olmuşlardır. Kamusul-Alam'a göre Sancağın bütün nüfusu 138 423 kişi olup bunlardan 689 u rumdu. Karışık

mıdır benim de soyuma rum kanı. Nuriyenin dediği kadar, hiç olmazsa aşmamışızdır dört göbek rum kanı, yani Yonan, kızına Despinanın tohumu der kızına. Despina hani Uzun Hasanın karısı, Yuannesin kızı Kate-rina, Uzun Hasan ki kafa tutmuş kardeş-yiyenler so-yuna, biz suçlu soyuz güya!

Haaa, bu gelen Tahsin Kaptan, tanırım kapıyı çalışın-dan, bastırır ki zile sanırsın uyumuş vardiyacı kovalı-yor... «Ne o çarkçı başım!» diye bir daldı ki içeriye, ka-rım sokamadı onu kenefe. «Hoş geldin Tahsin kaptan, sen nasılsın, kalbin nasıl iyi mi?» «Şimdilik idare edi-yor, eeh, ama bir kriz daha gelirse ben de yolcuuyum» dedi, «Hayrola bir başka yolcu daha mı var senden ön-ce?» dedim, «Yoo... Söz gelişi yani.» dedi afallak. Damat girdi içeriye «Biz adam olmayız, biz adam olmayız, düş-müyor numaralar bir türlü!» diye terini silip ve kapı-nın dibinde süpürgenin yerini alıp. Nermin, «Bu düzen-de böyle olur işte bu işler, arızayı ara bir de,» diye ye-tiştii. «Acelemin yok, bir şeyim kalmadı benim» dedim da-mada, o gene telefonlu odaya seyirtti. Nermin çöktü ya-tağımın ortasına, nabzımı aldı eline sayıyor. Karım, Tah-sin kaptanı kolundan çekeledi dışarıya bokumu göste-recek ona da... «Kaç?» dedim Nermine, «Yetmiş» de-di, doğru mu kim bilir?. Seviyorlar mı beni bunlar, şu ilgilerinin içinde neler var, anlaşılmaz insanlar, iyi kötü baktım büyüttüm diye borç mu ödüyorlar, işçi sınıfın-dan yana olduklarını ispata mı çalışıyorlar, hiç biri de-ğil mi yoksa... Yetmiş iyi, uykum çok, belki de bir yan-lışlıktır bugün, düzelecek... Kırksekiz saat vardiya tut-tuktan sonra bile çıkardım limana, doğru limana, Kös-tenceye... Ne kadın o, pe! pe! pe! Gözleri sarı, yanakları var, konuşurken sanırsın tirsi yüzüyor içine denizin açar kapar suyu, yanıp söndürür, kırıştırır öyle, ken-disi de öyle, tutulmamış tirsi kibi yüzgeçleri pulları di-kenleri üstünde... «Uyudu anne yavaş» diyor anasına, bana sorsan hepten kaçık bu çocuklar, alırsın altına ve-

rirsin sopayı, verirsin sopayı, bak nasıl Allah da derler Peygamber de... Kaçık, kaçık... O kırık vazolar, eğrilmiş siniler, eski mangallar, delik bakraçlar, tatar gelininin piyanosunu da aldı götürdü çeyiz diye, geçiyor karşısına şimdi. «Biz kim piyano kim» diye gülüyor, özentiymiş bunlar, bizim fedakârlıklarımız burcuva özentisiymiş, kaçık desem değil, şımarık desem değil, oturmuş haliya limanlarımın üzerine: mahangavur, çürüksu, koplet, çingtav, lima, rio dela plata, dikmiş gözlerini gemilerime, Altay, Adalet, Kırılengiç, Hocazade, Umran, Raman, Hacıoğlu, arada bir elimi okşuyor, bekliyor beni, iyi olursam, zorla, inanmam ama, zorla götürüp okutucam bu kızı, okutup ülfeticem, hocalara mocalara, bir evlât kazanıcam yeniden, iyi olursam...

Bizim oralarda verem, yağmur, kancalı kurt boldur. Güneş yoktur. Kancalı kurt, insan boklarını taze iken gübre olarak kullanmaktan olduysa da, bizim doktor Korkut'un dediği; O sıra aç kalıp Rusiye'ye gidip madenlerde ve tonellerde çalışanların getirmesi de olabilir. Ne vakit ki bu kancalı kurt İstanbul yalılarına, Ada'ya, Terapiye'ye, Beykoz'a da oldu moda, dediler: Oralardan İstanbola çalışmaya gelenler getirdiler, otursalar ya yerli yerlerine, biz gidiyor muyuz onların memleketlerine, evi evine köyü köyüne, hem topraklarına petrol, bakırlı pirrit, çinko, manganez, taa Cenevizliler işletmiş 1355'e; haniya Vasilaki, Yani Yuvandi, Sirakyoti 4000 ton cevher çıkarmıştı birinci cihan harbinden önce, çıkarsın kendileri de, gelmesinler İstanbola.

Kaptan ağabeyime dedim «Ne çağırdın beni buralara, istemiyorlar bizi.» «Babalarının toprağı mı» dedi «Bu vatan hepimizin.» sustum. İstersen dön git baba evine, karamışın altına, verem, mandalina, portakal ve cumhuriyetle birlikte fidanlık, fidanlıklar ve çay, petrolün kökü

ise hâlâ dupduruyor denize. Bizim oralar, dört padişah artığı o bizim yerler. Cenevizden alınma, kibar beylerinin Kırım'a gidip gelip ticaret eyliyerek çuha, kontuş, dolama, yelek giydiği o vakitler, bizlerin deniz yüzüne ticaret edip, şalvar giyip astar destar sararak hamsi tuttuğumuz (Karakıştan sonra gelen hamsinde çıkan balığımızdır hamsi) hamsi tuzladığımız, hamsi sattığımız o yerlere 9000 Karadeniz gemcisiydik Sultan Murat devrine... Şaykallılar, karamürseli olanlar, çekelveler, menkisler, kuru kayıklılar olarak boğulup boğulup hizmet ettiğimiz milletimize, «Ne o, Karadenize gemilerin mi battı?» dedikleri Karadenize, «Sayıklıyor» diyor benim için. Sayıklayan kim, ömrünce sayıkladıklarını bilmiyorum sanıyor: O herifle kaçmaya kalkmalar, (iki vapur koşa koşa gidiyorlar kızıl paşa), sonra o öteki çengi dilara, (kızıl paşa neyleyim getir çizmemi giyeyim) yüzüne vavı kalmamış bir harharyas balığı, (çizme sandık içinde), babacığım biz evleneceğizler, sosyalist bir artistmiş, (sandık sepet içine), harçi girdi içine düğüncü karısı kibi yerleşti bi köşeye, bir de dilli ebesi işlemiş ağzına, ben kızınızın aklına aşığım sadece, paklaya senin aklını; dinledim dinledim ayran gevenin biri, kuyruğundan elek olmazı aldın geldin babana turp sıkayım aklına, cinler çıktı kafama kaktım gittim bir filmine, girmiş karı kılığına, evin beyine kıcını çimdirtiyor bi civelek, soğuk kanlı olmalı kaptan ağabeyim kibi candan, öyle konuşayım ki bir, işlesin sözlerim ciğerine ince hüzünlü ve çırpıntılı aşır okurkenki sesimle başladım...

Hayatımın en natık nutkunu verdim çekerek; Kızım! Ağzına bal olanın kuyruğuna iğnesi vardır, (iğne iğne ucu düğme) ağlatanın yanına otur güldürenin oturma, ağır ol batman döv derler sen ne döveceksin? (Belberişa bel kutitça) Şu koskoca İstanbulda ki sen iyi bilirsin bu geçmişî boklu İstanbulu, (çomağ attım tatulitça) Bizansı, o bin kocadan arta kalmış bive-i bakiri, ki

ben ona uydurmuşumdur bir beste:

«Munis fakat en kirli kadınlar gibi munis
Üstünde coşan giryelerin hepsine bîhis
Te'sis olunurken daha bir dest'i hiyanet
Bünyânına katmış gibi zehrâbe-i lânet»

diye bir şarkı acemaşiran makamında, babana damat diye bula bula o harçıyı mi buldun, o çengiği mi, asil atalarının şaykalarına, büyük dedelerinin kılıçlarına, daha büyük dedelerinin samur kürklerine o çengiği mi?!. Sana verdiğim terbiyeye lâayık bir evlât ol, yüzümü kara çıkarma, boşa koyma emeklerimi, yediğin ekmeklere taş atma yavrum... Daha sonuna gelmeden aldı aykırı çıktı gitti. Gönderdi bana annesiyle haber ki «18'im geçtim istediğimle giderim.» O oldu, daldım odasına: senin sıçarım 18'ine dedim, seni şıradan çıkmış şam şeytanı seni, iki tane sardım suratına, ben sana tam bir İngiliz maren centilmeni kibi davranayım, sen bana adi bi laz kızı gibi «kaçarım ha» diye söz salla, neyi var nesi yok doğradım, kazaklarını, eteklerini, paltosunu, Papuçlarını koparamayınca fırlattım bahçeye, iyice öteye, kara saplandılar, kırdım geçirdim evi, Nuriyeye saydım sövdüm, daldım yatak odasına tutturdum kendi bessemi:

«Hep levs-i riya dalga'anır zerrelerinde
Bir zerre-i safvet bulamazsın içerisinde»

Kapandı odasına, günlerce çıkmadı, kimseyle konuşmadı, yemedi içmedi, «Sefere çıkıyorum,» güle güle demedi. O sefer gittik Natal'a yazdım ona mektup yumuşak, kart attım, dönüşte sarıldım öptüm bağrıma bastım, o gün bugün takıldı diline bir «babacık,» o babacık bu babacık... Gene şükür, sonuna bunu bu konaklara sığmayanı buldu da aklım kalmıyo arkalarına... «Uyan-

dırmayın uyandırmayın hemşire, ben gene gelirim biraz açılınsın da.» gidiyor Tahsin kaptan.

— Hemen hastaneye, sarsmadan getirin dedi doktor, kan verecekler

— Doğru söyle oğlum, çok mu tehlikeli durum? Saklama benden?

— Yok bir şey üzülmeysin, tabii kan kaybetmiştir epeyi, atlatır. (Bok atlatır.)

— Ah! Evimin temeli çöküyor, ocağımın direği yıkılıyor, bir tanecik hayat arkadaşım gidiyor!

— Yapmayın Nuriye hanım, gözünü açar da sizi böyle görürse ne der!

— Böylece hiç kımıldatmadan arabaya taşıyalım.

— Durun durun, pijamalarını değiştireceğim kocacığımın.

— Picamamn sırası mı şimdi anne.

— Sarsmasak iyi olur.

— Dolabın gözünde, getir mavi pijamaları.

— İstemez dedim picama micama.

— Olmaz, böyle gönderemem onu elâlemin içine.

— Hay Allah!

— Senin sözün geçmez bu evde.

— Peki peki giydir hadi.

— Elbette giydireceğim, ellerimle hem de, bugünlere giymeyecek de ne günlere giyecek onları.

Konuşabilsem, bi damla sesim çıksa, dilim dönmüyor galiba, ya da kımıldayamıyorum, çizgili pazen Sümerbank picamalarımı... gözlerimi açabiliyorum, bu günsüzler ister misin sahiden atsınlar beni evimden dışarı, göremiyeyim bir daha odamı, odamı orta yerinden çatlak tavanı Adapazarı zelzelesinden kalma, ak badanası Hüseyin efendinin boyaması, bir de o deliği hangi odadaysam,

kimin bu öne arkaya sallanan kafa, bu ses, dua, kim bu kıpır kıpır dudaklar, içinde bulduğum kendimi uyuyuyup uyandıkça: Hayriye hanımın evlâtlığı bir polisle yakalanmış, almış balkondan içeri polisi gebe kalmış, bu oda o oda mı, bu çatlak, bu delik, bu göz oğlunun gözü mü, oğlum var mı, oğlum sarı oğlum ölmüşmüydü benim? Burası benim odam, karşıma bız dolabı, komodinın üzerine şu kutu, teneke, Adalet vapurundan beri taşırım onu gemime, dikiş kutumdur benim, bi gemi, bi gemi olsa şimdi, bir küçük makas, iki makara, dolashık ipleri çözerim uyukum kaçtığında kamarama...

Les Seules Cigarettes
Turques Authentiques

bir yüzüne,

Constantinople
Cigarettes Regie des Tabacs

öteki yüzüne,

Des Tabacs de l'Empire Ottoman

kapığın içine, altın yaldızla, ne yaldızmış be ucu bile soyulmamıştır bunca yıl, Samsun tütününü o vakitler, sarardım cigarayı Samsun tütününe yeşil, Samsun, Amisus Roma Yonan kucağına büyümüş kısa lifli yaprak vermiş iğne kibi bir kaç tane toplu iğne (iğne iğne vücudüme) bir beyaz bir kara makara, jilet, düğme, (belberişa, belkutitça), iş başı tulumlarım, sintineye, yırtıldılar, yenilerini aldım rastanura'dan, oğlum muydu benim sarı sekül kızbeni atım mıydı, (çomağ attım tatulitça) tannurede hani gemim (kilitleri ağamdadır ağam mağam ne ister altın başlı kuş ister, yedi dağı geçir dim yedi dağın kilidi kapımı vuran kim idi halil oğlu musacık kolu butu kısacık bi tekme vurdum yıkıldı burnu boka dikildi...)

II

Bu yıl yaz erkenden gelecek. Denizin beyazı dolacak, tûtsüsü uzayacak göğe, sarı tüyleri yel vurdukça saracak Polanegri'nin. Neresinden kopacak fırtına, patlayacak neresinden su, kozkavuran, turna geçen, ham-sin, kokolya? Bensiz gelecekler. Erken bu yıl yaz, denizin beyazını maviye dolduracak, göremiyeceğim.

Bu mavi picamalarımı, buz dolabını bu, önünde damadın hâlâ çakılı kaldığı, Amerikadan getirmişim, Bakır'la, Bakır sosyete şilepken, Denizyollarına geçtiydi sosyete şileplikten, ilk Türk gemisiyiz biz harpten sonra Amerika sularına, Amerika sularına ben, davıntavna meyzi, dokuzyüzkaç oluyor... Dokuzyüzotuzbeşe Üsküdar vapuruna koptu bi fırtına, Zonguldak limanına, bir uğultu, koptu bütün gök, bacalar yanlandı, kırıldı ve düştü, kırık bacalar doldu limanın içi, gemi, deniz, bacayla kaplandı, otuzaltı, otuzaltı şubatıyız Zonguldağa, bi deniz kaptı bizi, bağlı olduğumuz rıhtıma başladı çarpmağa, alıyo çarpıyo, alıyo çarpıyo, yaralıyo tekneyi, büyüyo yara, ambarlar, makina dairesi, kol-lar, bacaklar, başlıyo kanamağa, olduğu yere oturuyo gemi, bacalar, bacalar, bacalar... Yarayı, dalgıçla altından branda bezi paletle sararak, içerden kason yaparak, ve Kalkavan vapuru refakatinde dönüyoruz İstanbola,

yaradan su geliyor, kan akıyor Ereğlinin oralarda, Karadeniz hepten kırmızıya kesiyor... (Karadenizi görmüşüm bir de böyle Trabzon açıklarına kıpkızıl, Supinin boğulduğu yere...) Malsahibi dedi «Ne parası vereceymişim size? Çalıştınız, karnınız doydu, üstelik gemimi yaraladınız, bacayı koparıp sattınız, peydof, oksa, hoş...» Nermin diyor «bırakmayacağız yanlarına!»

Bakır'la sosyete şilepken devredildim Denizyollarına, Sevr anlaşmasıyla savaş ve barışta kayıtsız şartsız açık kalan Boğazlardan torikler geçmiş, kar suyu kaçmış kulaklarına, gelmişler Sirkeci sularına... Bakır da Sirkeciye kömür deposu gibi şehir hattı vapurlarına kömür veriyo. Kar tipisiyle aborda olmuş. Rıhtımla iki metre açıklık, 10 metre uzunluktaki boşlukta torikler uyuşmuş, vurmuşlar suyun yüzüne yarım metreye ...insanlar, biz insansak aç... açız... üç metre boyunda demir bir çubuk... kancalı kurdu getirdim aklıma, eğe ile ucunu incelterek eğdim, getirdim aynen kancalı kurdun kancası biçimine, hiç unutmam o sevinci, indim rıhtıma başladım kanca ile torikleri tutmaya, bir, bir daha, bir daha... 64 tane peçuta (1) 15 ini bir çuvala koyup eve getirdim, iki gaz tenekesi lakerda yaptım. Şehir hatları Kadıköy vapuru kaptanı olan, tatardan piyanosuyla dul ağabeyim izinli, evde... el dokumasından bir gecelik entarisi sırtına, peşkirten kesilme, şaştı «Aferin sana Hasan, bunca balığı nere buldun Hasan, aferin sana aferin!» kalanları mürettebata dağıttım sevindiler, sevindiler, sevindik... oradan çıktık gittik Amerika'ya hayat bu... balık kırıgına karnını doyur, Meyzi mağazasından ipekli, açık mavi picama al, buz dolabını da al getir evine... Kızıma hep anlattım... anlatamadım... böyle sağ sol diye insanları koparamazsınız yaşamaların içinden, yaşadıklarından tiksindire-

(1) Torik balığı.

rek, küçük görerek geçirdiklerini başedemezsiniz, hayatın içine zurnalar, cıgaralar, buz dolabının tık tıklar, şu ses nedir, öğlende çaldığı gıygıyları Orhan Boran'ın, böbrek sancıları, tuzla içmeleri, düğünler, üseralar... yapamazsınız, tek mantıkla deli olur insan, korkutuyorsunuz insanları, kilise çanlarını özleyen bir mümin olmaz sanıyorsunuz, kesince ikiye ayrılmaz insan... Bir insan nedir... bir insan, gürcü, nuh, merkril, laz, arap.. ben 1294 Marco Polo 30 yıl sonra İbnibatutanın ziyaretine gittiği Tebriz miyim? Ermeni, Rus Tatar, Rum değil midir her insan biraz? Allah aslımızı unutmamızı ister. Ermeniler Arbelada imişler Asur yazılarına göre, en eski ve köklü büyükken, Sumerliler zamanından beri hiç bir boyunduruk altına girmemişlerken, eğdim mi boyun ben? Hayır. Kimse bunu kondu ramaz bana... Allah aslımızı unutalım ister, elimizde insanlığımızdan başka bir şey kalmasın ister, aslımızı kaybettirir bize, eritir bizi... karımı memlekete gönderip katıldım çeteye, belki de bu yüzden kargışladı Allah beni: Kafkasyalardan, tatarlardan, pontuslardan gelme bir insanlar olup özdillerini bilmeyip, yüzyıllardan gelen dillerini unutup diz çöküp Gazi'ye. İnsanların olmalı mıydı künyeleri taştan? Mermer üzerine oyulmuş? Nasıl Daryüsün ekbatana'da (Hamadan) var dağlara kazılmış künyesi? Hiç olmazsa evlerin kapısına kazılmalıydı künyesi mi mezar taşları kibi? Ama evler durmaz, atılır, dağılır, oradan oraya yığılır insanlar. Aslıhu-neslihu derdi Romrom anam, ben ki her limana bir roman, yetmişsekiz Türk-Rus harbinden sonra Batumu bıraktım Ruslara çünkü Osmanlı Türk devletinin donanmasında en iyi bahriyeli babam, İngiliz Kralı gelince, eşkina (1) kibi durur en ön sırada. Yıl bindokuzyüzyon yedi. Mustafa Kemal'in millî mücadeleye başlamasından önce daha biz, Abu ve Fırtına deresine ilk kahramanlık örneğini veriyorum; vücut ve şarapnel par-

(1) Karadeniz sularında yaşayan bir cins balık.

çalarım yağıyor gökten, lâz anaları cepheye silâh taşıyor moskof gâvurunu öldürmeğe, elimde birkaç eski mavzer ve av tüfeği bir orduya karşı savaşıyorum, aslen Rizeli olan hemşehrim jandarma yüzbaşısı Kahraman bey kumandasında,. Bir avuç Rizeliyim Taşlıdere sırtlarına, yurdu savunarak ölmüşüm, işgal kumandasını şehidimin mübarek cesetleri önünde askere durup çakarak bir selâm demiştir ki: «Bravo, asker dediğin böyle ölmeli, kendi kendine!» Bu şehitlerin şehit olduktan sonra arandı cepleri, bulundu birkaç kuruş, Taşlıderede bir çeşme inşa edildi ve yazıldı o kuruşlarla :

Hat çekip damga bırakma
İki üç yaz, bir iki
Arifanlar anlasınlar ne imiş bu hata ki
Biz vatan kurbanıyız
Şehitler çeşmesine gel
Fatıha vir, kâse sun
Hurilerin derneğine

Aylarca işgal altında kaldım ve mart bindokuzyüzonyedide şanlı ordumuz girerek kurtardı, o sırada şark cephesi kumandanı Vehip paşa kurmuştu karargâhını Harşit çayına biz bu yazıyı bu çeşmeye yazmakla göndererek yüzbaşısını (Emekli General Muhittin Salur) Rizede halkla ortak (Halk bana derler) bir demokrasiyle geçici bir hükûmet kurup sağladı emniyetini hiç unutmam kırkbeşinci yıl radyo konuşmasını (artık radyolarımız da var) Sadık Uluşahin'in...

Bu konuşmayı ben kamaramdan çıkıp sağa dümdüz yürümüş, mizana payı üzerinde birkaç volta attıktan sonra kış gönderinin dibinde durmuş, pervanenin güm güm dövdüğü suları seyretmiş binbirinci çeşit yeşilini görmüş suyun, yeniden kamarama dönmüş, jurnal defterimi yazarken Karlıkızrona'ya doğru giden Seferoğlu

şilebiyle vatan sularından üçbininci mil uzaktayken radyodan dinlemişim gözlerim sulanarak...

Lobotesler, lobotesler ardımdaki suda gevrek dirilişlerdir, kavgacı, çeviktirler, hava açık, rotayı bulmuşuz, böyle güzel, çok güzel, gökle su, suyla gök... o koca mağazayı görünce şaştık, Bakırla gitmişiz buraya, «göge çıkan sarmaşık aklım şaşıqtır şaşıq», bir de klavuz balıkları takılı peşimize, o Amerikan karıları hep ortada Meyzi'de, gel giti yapan onlar; karolayn, doli, cudi şu mavi picamaları ver dedim verdi şöyle bi tuttu yüzüme doğru, titredi... soğuk, soğuk aylardan ne, «ne diyor» diye soruyorlar birbirlerine, ne soracağım aylardan ne? Altmışında yat, yetmişinde kalafat, sekseninde suya at, doksanında donat, yüzde yüz, kasım yüzelli, yaz belli... anlamazsınız ya, gavur cesedi kibi ne süslüyorsunuz beni, halk doktoruna görücüye mi çıkacam, çekilin başımdan, koverin yakamı, gözlerimi aralayıp bir baktım, karşımda burunlarını çekip duruyorlar... mavi gözlerimi...

Bakın buraya Şemsettin Saminin mavi gözlü, kırmızı ciltli, sarı saçlı, kemerli burunlu adamlardır, zeki ve çalışkan olurlar, lâfları bolcadır dediği adamlardan biri ölmek üzere... Hiç bir şey yapmadan. Damadın yüzü kalınlaşmış, Sinan paşanın torunu karım ömrünce ateşimiliter karısı olamadığının acısı içinde... ondan mıydı o soğukluğu yoksa... sanmam... picamam altını giydirmiş ayağıma... Sinan paşa inatçı, intikamcı ve zalimdi... aylardır haşlama kabak, öküz eti, hoşaf bana, rakıyla kalkan balığı size, hani sizin halk doktorunuz iyi edecekti beni, hani milodyalı hamisi, minci, pepeçi hani, aç gidiyorum öteki dünyaya aç... utanmadan halk çocuğu diye... ötekiler ne çocuğu peki, utanmadan yüzüme karşı dedi «İşçisin sen baba, işçiliğini bil, sınıfına ihanet etmiş olursun baba!...» ... «Defol, defol karşımdan ander kalası kaybana, işçi

sensin, benim dedem derebeyiydi, benim babam kapı-kuluydu, granddı apoleti, onun dedesi 100 bin akçeyle ayrıldıydı emekliye...», «Bunlardan sana ne patron seni attığı gün açsın sen...» Ardından bağurdım boğazımın tüm gücüyle, yeri göğü inlettim: «Aç sensin, zalim Sinanın torunu, odun kuyruk, aç sensin, hiç bir şeyin değeri yok mudur sizce; Hasan paşaya karşı gelmiş, Fatih Sultana kafa tutmuş bir dedelerin, şatoların değeri yok mudur, sizin kitabınızda neye saygı edilir, hepinizin asıl istediği ötekiler gibi zengin olmak, sefa sürmek değil mi? komünistlik büyüklere de herşeye de saygısızlık mıdır ha? Kim öğretti bu soysuzluğu sana, ben canımı ummanlara yedirirken kim ha?» Sesime anası geldi, «Sus kocacığım kurbanın olayım sus, konukomşulara rezil olacağız!», «Hee! ol ya ateşimiliterin karısına rezil ol, sen yaptın bu kızı böyle, babasının karşısına geçiyo da (sen bir amelesin) diyo ona. Amele. Amele odur o!..», «Hırslanma, hırslanma, ben ona söylerim, çocuk daha, öteden beriden duyuyor birşeyler kapıyor, onunla bir olunur mu?...» kaşları alnına çıkıp çıkıp iniyor, sinirlendi miydi böyle olur. Burnumu karıştıрмаğa başladım ben de bakıp onun alnına. Ben de, ya kulağını ya burnumu karıştırırım sinirlenince, karım delirir buna, delirsin diye iyice, kızına verdiği terbiyeye bak... Ne diye okuttum ben bunu, okuttum ki babasına pay versin, onu küçümsesin diye, küçümsüyor hâlâ küçümsüyor, gelirler şöyle bi, uğrarlar bana nasılım diye, yok şunu ye bunu yeme, hadi bize eyvallah, doğru partiye yok bilmem nereye bok yemeğe... Ulan eğer o sizin sosyalizminizin eski babalara ayıracak bi vakti yoksa, sıçayım ben o sosyalizmin içine... babasına bunu yapsın bunca köpeğin kahrına boyun eğip onu yetiştiren babasına, ütülü beyaz pırıl pırıl bir mendil koydu dizimin üzerine, büsbütün soktum parmağımı kemerli burnumun dibine... «Yapma Hasan, ayaklarının altını öpeyim çek elini burnundan!», Kaşları saçlarının içine fırlıyor artık... «Oy neden çekecey-

mişim Ferhat ağının son torunu?» dedim ona, — bu ailenin zenciri tükendiğinden de dertlidir karım — «Burnuma da mı karışacasınız yoksa! Yoksa burnunu sadece işçi sınıfı mı karıştırır sanıyorsunuz ha? Oy sı-kayım bi kavara senin aklına!» Bu lâflar zıvanadan çı-
karır onu, kudurdu «Sen sabır ver yarabbim illâllah bu adamın şerrinden!» diye dışarıya fırladı. «Nermin kız Nermin buraya gel!» diye cınladı, ondan alacak hırsını, vurdu mu hayın vurur, «Nedir bu senin yaptıkların bre şıfıntı...» bi çığlık attı kız. «Nedir bu çektiğim sizin eli-nizden ha, bi deli balak başımda zaten bir de sen mi çık-tın kaltak, sınıf da sınıf diye gavur kasnağı gibi ne ge-rilir durursun, beğenmezsen bizi çık git, git kendin zen-gin sınıfı ol, Despinanın tohumu, tüyü bozuk!...» Kızım! Mendili attığım kibi fırladım; bir eline saçlarını dola-mış, ötekiyle indiriyor yüzüne... «Seni rumeli çingene-si seni, sen benim soyuma gavurluk bularsın haa!!!...» Var gücümle indirdim, «İmdat, imdat!» diye kaç-tı geçti içeriye, arkasından kilitledi, Nermin, hıçkıra hıçkıra ağlıyor kurtaramıyorum ellerimi, yapışmış el-
lerime, «Yapma babacığım ne olur beni dinle, gitmeli-sin, gitmelisin hastaneye, iyi olmalısın?» kaşı patlamış su iniyor yüzüne... «Ben sebep oldum, ben sebep oldum, anne! anneciğim, annemi dövdürdüm!..» hıçkırıyorlar. «Cahillik bunlar, önüne geçmeliydim, anneciğim anne-ciğim...» kurtardım ellerimi «Kapa muncurlarını ağla-ma hadi gitmiycem, bu evde ölücem, burada dizlerini-zin dibinde, gözünden mi kan sızıyor, saçlarını niye yü-züne örtüyorsun, neden böyle ağlıyorsun, ağladığını hiç görmemiştim böyle, seni seyretmeye dayanamıyordum zaten ölmek daha iyi, ama kendi evimde, sizin elinizde, dizlerinin dibine, bu odaya, bu limana, bu sulara, kal-dırın beni, bu halı değil deniz bu, orası poti, potiye bas-ma, deliği tıkayın, kediye dışarıya atın, bakmasın, sıç-ramasın üzerime, ben ne dedim sen ne oldun, hiç bir şeye aldırımıyorsun, (ne derlerse, desinler), tutturmuş-sun bir (ne derlerse desinler), o çevrene birikmiş oros-

pu çocukları ardından neler dediler, bana memleketli-
lerim neler dediler biliyor musun? Sus ağlama hadi,
aldırma, «Senin kızın komonist olmuş önüne gelenle»
bir baba için bu ne acıdır, ölmeden söylemiştim sana,
«Onlar beni yıldıramazlar, benim o taraklarda bezim
yok, benim hesabım başka», dediydin. Hesabın çıktı mı?
Ağlama, ağlama da söyle hesabın çıktı mı bari? Çıktıy-
sa söyle de rahat öleyim, hep bekliyorum hep hep...
Çektiklerimden sana ne; onun oğlu İsviçre'de okurmuş
okusun, o bir gecede binlerce lira ütülürmüş kumarda
ütülsün, yıllardır geçip karşıma bakıyor, gerçeği öğre-
necekmiş, hangi gerçeği, suç istiyor o, ben ona güzel
şeyleri, utu, o rakıyk bestekârın ağırdüyek usulunu di-
yorum, yengemle birlikte çok çalışıp söylemişiz:

Yar açtı taze yare sine-i sad pâreme
Gayri el çek ey felek vaakıf değilsin çareme

tanrı Medeni Aziz beyin çürüklük kabristanında yatan
naşına rahmet etsin, kaptan ağbeyimi Eyüp Sultana
annemin yanına gömdük, kırgındık, tarih? Tarih kaç
ağabeyimin dargın gitmesi benimle?.. Hep bolşevikler
yüzünden... sevmem bolşevikleri, Enver'i o tutturuklu
Enver'i öldürdükleri için değil, Enver'i serpuşunu da
giymişim ben, onu o bizim akıllı Karadeniz yutmak is-
tedi, geri göndermek istedi, istemedi üzerinden aşırarak,
kır ata binmesin, Afgan kılıcı kuşanmasın, gitmesin bol-
şeviklerin üzerine, mitralyozlarla delik deşik edilmesin
diye, yooo, ille gidecek, çünkü bi fal baktırmış: «Ey sen,
ordulara kumanda edeceksin, bütün düşmanı yenecek-
sin, taç giyeceksin...»

«Saltanat tacın giyen alemde mağrur olmasın,»
«Nice sultanın börkün almıştır bad-ı hazan»

...giymişik börk, cemali serpuşu, kavuk, fes, kalpak ucu-
na var ibiği, neden sevmem bolşevikliği Novrosiskide-

yim ki, yıl gene tarih, ya ondokuz ya yirmi kutluyorlar bolşevikliği 1 Mayıs, bizimkiler Ankara'da kutluyor Atatürk'ün himayesinde, biz Sulh vapuruyla Novrosiskideyim, kırmızı kızlar geliyor atıp bizi mavi troykaya, kanatlanarak; «Biz işçileriz, büyük emeğin gözbebekleri,» diye bir şarkıyla, kucaklarımıza harbi umumide Giresun'a kadar girdiler, içki, havyar, kazaska, balalayka, ben parçalanmışım, şarapneller havadan, kapık gümüş nianat,(1) suç nerde ama? Benim mi bu kız? Ne bekliyor burada? Karşıma oturuyor, gerçeği, suçu bekliyor... Bahricedit'le Mustafa Suphi'yi Sinop'a taşıyoruz, cigara ikram etmişim ona, kravat takan, gözlüklü, tıhaf bir herif, bıyıklariyle oynuyor. Bu bıyıklardan ne kadar çoğaldı şimdi, ben o doğmadan bilirim «osvobodnya truda»yı, çörnoye morneyi, kemali kalpak, gromki vodkiyi... Neden hain oluyorum ihanet ediyorum sınıfıma şimdi? Bu sözler de yeni, soysuz, eskiden hain büyüklerdi, bize düşmezdi. Şimdi? Şimdi hain herkes, herkes jurnalcı, son günlerine iyice tutturukdu Ahmet ağabeyim dönüp dönüp soruyor, «Supiyi kim öldürdü, Supiyi kim öldürdü?»...

(1) Eski Rus paraları.

III.

Kadıköy vapuru Ahmet kaptanı, devletin verdiği resmi lâciverdlerinin dizleri, dirsekleri ve kıcı kaptan köşkünü tarayan güneşle aynalanan, kırmızı yanaklı, mavi iri gözlü, iri burunlu, iri yarı, çevresindekilere durmadan anlatacakları olan, kahkahadan kıran geçiren ortalığı, kırklarında yakışıklı bir adam vapurunu iskeleden ağır ağır ayırdı. Geminin toparlak kıcı azıcık sıyrırken iskeleyi, bir tuhaf gıcirtı duydu içinde Ahmet kaptan, «Olmadı, incittim gemimi» gibi bir düşünce yaladı yüreğini bir anlık, sonra gözlerini hırsla iskele üzerinde dikilmiş kendisine bakan generale döndürdü. Generalse:

— Bunu sana söylemek istemezdim ama, böyle bu kaptan. Davlumbaza doğru, ellerini boru boru yaparak ağzına bağırdı... Ardından sivil giyinmiş olduğu halde elini alnına dikerek askerce selâmladı gemiyi, gemi kıcını generale doğru köpürtmüş Kadıköy - Kınalı - Burgaz - Heybeli - B. Ada. B. Ada - Heybeli - Burgaz - Kınalı - Köprü seferine atılmıştı. Ahmet kaptan, «Sefer, ulan Sefer!» diye serdümene seslendi. «Buyur beybaba?» dedi Sefer istifini bozmadan ve gözünü ayırmadan yaraçağı sudan, «Ulan hiç mi duymadın doğru söyle?» dedi, «Vallahi tallahi duymadım, beybaba.» dedi Sefer. «Tükürüyüm böyle işin içine ulan.» dedi Ahmet kaptan, geminin önünde apaçık gümüşlenen suya baktı, «Ver şu

dümeni bana, in aşağı bir sor tayfalara, «Suphi kim di, Suphiyi kim öldürdü?» dedi. Sefer ses etmeden bıraktı dümeni, merdivenleri ikişer ikişer atlayarak aşağıya indi kamarota «Bi şekerli kahve» dedi.

Kim ister karısını kızını elinden küreklerle limanda doldurur görmek kömür gemilere, kim ister 1 mayısta troykalara yelken açmış kızlarını elin amelelerinin kucağına tamara, Dünyaşka, Manuşka, Netoçka olmuş kızını? Hahya basma.

Batumdan başla

Mahangavur

Çürüksu

Koplet

Şefketil

Güngület

Poti

Çamçıra

Üskurça, çalışan dinsizler ordusu... Allah unutamam ister evet aslımızı, yaradılışımızı çekik gözlüleri, elmacık kemiği fırlak olanları, derisi sarı, kırmızı, yeşil olanları, boyu uzun sarışın boyu, kısa akarışınları unutamam ve hep bir olalım ister, unutturmak için eza yapar bize, ancak Allah suçlayabilir bir adamı, hainlikle bir o yargılar, şimdi bunlar bu kıcıkırık zıpçıktılar dikilip adamın karşısına... dinsiz olmaz, Hacı Mahmut efendi dayım tabur imamı Turgut Reis'in, o vakit hep kuvvet-i diniyesi var orduların... Her Türk bir Atatürk etmiyo daha... Cebinde simit yason, belinde brovningi Sakarya kıyılarının ölümsüzlerinden biri bizim ipsis Receb'i gömdük satarak tabancasını Nagant, ben bir kurşun aldım o Sakarya'da, düşürdüğünde beni sekül, sarı gözlü atım, adı Kızbeni.

Kutayis

Kudavuta

Bacında

Keçiler

Veysula

Toapsu

Soça

Ömer efendi dayım doğancısıymış padişahın, tarihçi Ahmet tarihçiymiş içer gibi yapar ama içmez yere dökermiş, 1914 bir tarihmiş, Zıgana bir geçit, Amerika bir yer...

Gabardinka

Sogucak

Necrosiski

Anapa, geldik mi yarısına, kaptan ağabeyim Ahmet kaptan M. M. grubuna. Döndü sertçe jenerale: Ziya Hurşit'i neden astınız? Ali Şükrü'yü neden vurdurdunuz Osman ağaya? ağaların ağalığı dururken Osman'ı Türk askerine, insanı insana kırdırdınız neden? Suphi'yi kim öldürdü?

Sıngılık

Plavşanka

Gerç

Mayranpol

Teodosya, Rauf Orbay başvekil, onu indirip kimi bindirdiniz gemiye?

Koz

Otuz

Sloska, ayağın duvar başın göl olsun, sen yapmadınsa kim öyleyse, Lâtife hanım Lâtife mi yaptı?

Aya

Bahçekale

Sivastopol

Görsun

Odesa,

— Supi'den ne istediniz?

— Onu öldüren sizsiniz, dedi adam

— Doğudan kaçsaydı Kürtlerin üstüne atacaktınız.

— Yaa bilemedimdi, gireyim de meclise beni de vurdurun size!

— Sakın Suphi'yi de öldürmesin bolşevikler!

Gülüştüler,

— Mecliste hiç kaptan yok, hadi gel çevirme beni.

— Gemimi kaldırmam gerek ey sakil hamule, şu paçalarımıza bak, resmî takımımın tiftik tiftik olmuş paçalarına bak, kardeşimin karısını kızını ben bakıyorum, üsera kampından sonra iki yıl işsiz kodunuz onu, şimdi de düştü karı kız peşine, bakmıyor evine, hadi çık git gemimden. General kızarmadıysa da pembeleşti ve gemiyi terketti. Ağabeyim ağır ağır iskeleden ayırırken gemisini bir tuhaf gıcirtı duydu içinde. Akşama yolumu kesti:

— Açık konuş, Supiyi sen mi öldürdün?

— Şaşırmışsın sen! Ben o sıra değil miyim esir üserada?

— Her şeyi üseranın üstüne atma, doğruyu söyle bana.

— Bana bak, al aklını başına, bunca adam ölüyor, Romrom anam ölüyor, babam ölüyor, anam ölüyor, oğlum ölüyor, Supiden ne bana! Onu bu milletin kollektif vicdanı öldürmüştür olsa olsa.

— Yalan, yalan, bu milletin kollektif vicdanı yoktur ki Supiyi öldürsün, bana bir tek suçlu gerek hem, ki alayım hıncımı ondan.

— Ben kurtarmışım elliüç can Sezainur vapuruna, Supi senin neyin olur ya bi de baa!

— Onu tanımıştım, onunla yemiştik içyağına karalahna, rakı içmiştik. O, gözbebeği idi büyük emeğin o, onu biri, tek başına biri, sen öldürdün!

— Hastir! İbretsiz deli!

Kutaviyi (1) kaptı indirdi kafama:

— Çık git, çık git bu evden, hain, bir daha görünme gözüme, o oldu işte.

Ölene dek baktı karıma kızıma. Bir sene, seferdeyim gene, Köstenceye rıhtıma, beton ılık çünkü vurgunum Polanegriye, ne yapayım seviyorum, dedim «Pola!»

(1) Kutavi: yemek karıştırmak için uzun saplı ağaç kaşık.

«Derenin kıyısına bir kalaylı şişesin
İnsandan yemek olmaz sen yeyilir bişesin?»

Tüllü geceliği var sırtına içi sapsarı teltel, sarı gözle-riyle biraz Türkçe bilir zaten! «Sise ben?» diye sorun-ca... Kaptan ağabeyim gemisini Heybeli adaya yanaş-tırıyormuş. Fenalaşmış, atmış can havliyle kendini gü-verteye soluk almak için, paçalarından sarkan saçaklar dolanmış ayağına tökezlenmiş, dermiş ki yirmi yıllık kamarotu Mevlût'a «Oğul, sen uğramasan da olur bu-ralara, ben süpürüyorum yerleri, sen git öğren, Supiyi kim öldürdü?» Gemiye salimen Heybeliye yanaştırmış Sefer, adada doktor aramışlar yokmuş, bir yolcu «Ben tıbbiye öğrencisiyim anlarım» demiş, nabzını tutmuş kaptan ağabeyimin ve «Ölmüş!» demiş.

IV

İsa'dan önce sekizinci yüzyıla mı anlatır Xenophon An-
lus bir Yonan askerini. Yürüyüp gelirler Babil'den. Ter
sızar ayak parmak uçlarından çamur rengi, ecel teri,
ölecek canın teri. Babil'den beri yürümüş Yonan askeri,
her halde kılıcı var yürüdükçe boyunu aşmış ya da ar-
tık atmış mıdır kılıcı bir taşın sırtına, kılıç kırılıp orta-
dan gömülmüş müdür toprağa, herşeyi örtecek toprak
çünkü. Bacaklarını zor çekiyordur Yonan askeri, taban-
ları yarılmış kanıyor mudur? Karadan, taa içerilerden
gelmişlerdir; dar incecik şeritlerinden kayarak yamaç-
ların, bozkırın küfünden, delicoş es'inden koyakların
kurtarmışlardır, çöl taşlarının yanırından. Bir döne-
mede dünyanın koyu mavi bir ışık dolmuştur göz-
lerine, şıkırdayan bir pırıl. Yonan askeri Babil'den beri,
yüksekçe bir granitin çıkıntısına tırmanıp kendini ba-
ğırmissır ölesiye: «Deniz! Deniz!» diye Karadenize. O yıl
da yaz erkenden gelmiş midir Karadenize? İsa'dan ön-
ce?

1920 yılında işgal devletleri donanması Tophane ile Or-
taköy önlerine kadar üç sıra halinde dizilmiş yatıyor-
lardı. Boğaziçine sis inmiş üstelik, denizi göremiyorsun.
Seyrüsefer zor. Galata rıhtımına yanaşmak isteyen bir
gemi, Ortaköy önünden başlayıp giderek yalı yalı zar

zor yaşatabiliyor Galataya. Hayat çok zor o sıra. O sıra gene kimi zengin yurtdaşlar var, gemi sahipleri, çalıştırıyorlar gemilerini ve mürettebatlarını birlikte, yurdun padişahlıktan artma sahipleri. Halkın devleti kurulmamış, halk başa geçmemiş daha. Üç yıl sonra 1923 cumhuriyetle birlikte kurulacak halkı kurtaran halkın devleti...

Edremitli Sezai beyle Kara Vasıf Paşanın ortaklık ettikleri Havran'la bir akşam üstü Çanakkaleye hareket ediyorum. Yolcu ve eşyayı almışız rıhtımdan. Salı Pazarı önündeki dubadan da kömürümüzü. Bir akşam ezanı yanık, dolduruyor işgal devletleri donanmasının güvertesini ve sisin üzerini. Edremitli Sezai Beyle Kara Vasıf Paşanın ortaklık ettikleri Havran gemimiz yedibuçuk mil sür'atindedir. Dümen makina ile değil elle çevriliyor. Demirli yatan donanmaların arasından çalışıyoruz geçmeğe. Kaptanımız, yıllar sonra Refah faciasında Kıbrıs açıklarında torpillenerek batırılan ve Bahriye denizaltı mütehassıslarıyla birlikte boğularak can verecek olan İzzet Kaptandır. Ezan bitti, namaza durdu İzzet Kaptan. Ben makine dairesindeyim. Tam Fransız zırhlısının yanından geçiyoruz heyamola, zırhlının başında su altında bulunan mahmuz bordamızı delip geçerek makinamızın şaftına giriyor, Edremitli Sezai Beyle Kara Vasıf Paşanın ortaklık ettikleri Havran'ın şaftına. Ama biz bağıyoruz. Açılan yaradan su girmeğe başlıyor. Akıntı geminin başını sürükledikçe abordo oluyoruz zırhlının bordasına. İzzet Kaptan «Allah günah yazmasın» deyip kesiyor namazı, kesmesile mahmuzdan kurtulup akıntıyla sürüklenmeğe ve batmağa başlıyoruz. Onbeş yirmi dakika sürecek batmamız göz açıp kapayıncaya. Çoluk çocuk, kadın erkek Çanakkale yolcuları, çuvaları ve sepetlerini unutup, yamalı yorganlarını yitirip haykırıyorlar sise. Ölmek istemiyor kimse. Ölmek istemeyince,

benim büyük gayretim ve lostromo Tahsin'in büyük yardımıyla elliüç yolcuyu kurtarıyorum, çıkarıyorum Fransız zırhlısına. Ellidördüncü. Sıra onun. Kırk kırkbeşlerinde, sıska, gözlüklü, kıravatlı bir adam, kesik bakışlı bir adam, ağzına cıgarası gözgöze geldikti güvertede. Sıra onun. Bekliyor sevinçle, kollarını açıp kapayıp çağırıyor beni, gemi gömülmek üzere, ben de kaynıyabilirim ellidördüncüyle birlikte, zaten kalmışım soluk soluğa, seyrediyorum onu, cıgarası ağzına kıravatlı bir adam, beyaz gömleği, çağırıyor bağılıyor beni, sağa sola bakıyor koşuşuyor, yumruklarını sallıyor bana, sonra sise ve işgal devletleri donanmasına, daha sonra anlıyamadığım birilerine, gemide kalan öteki onbeş yolcuyla birlikte boğuluyor sonra. Seyrediyorum suyun onu yutmasını, batmayı boğulmayı, boğulmayı batmayı... Bu benim yaşadıklarım cabasıdır hoş yaşamanın. Bana mı öyle gelir bilmem, ne vakit düşünsem o günü kıravatını sise asmış o adamı... Ağabeyim Ahmet Kaptanı, «Suphi'yi kim öldürdü, Suphi'yi kim öldürdü» diye Karadenize kıravatını...

Zırhlıdan bir motor indiriyorlar Fransızlar, Sarayburnuna doğru akıntıyla sürüklenmekte olan tahta enkazlar ve eşyalar arasında ambar kapağına sarılmış akşam namazından arta kalan bir İzzet Kaptanı buluyorlar. Refah faciasında boğulana kadar yaşayacak.

Ellidördüncü yaşamıyor. Elliüç kişinin kurtulmasıyla değil de bir kişinin ölmesiyle suçlu muyum diyorum, hain miyim? Nermin ihanet sayıyor bir takım şeyleri, insanlar şişip gerilip ölüyorlar. Ben ...Evet, evi barkı terk edip girmem Polanegrinin koynuna. Bununla başlıyor hayat felsefem. Değişiyor. Fatih yangınından sonra, elbette bizim de var hayat felsefemiz durmadan değişen. Fatih yangınından sonra kıymetli eşyayı hep yanımda taşırken bu kez de param, hatıratılarım, üstüm başım sulara gömülünce neye sarılmalı yeniden, hangi ambar

kapağına tutunmalı Kara Vasıf Paşayla birlikte... Milli görevler, yararlı olmak yurduna, İhsani Hüda römorkoruna girip silâh ve cephane taşı İpsiz Recebe, çarpışmışım birlikte Sakaryaya, İkizdere sırtlarına çeşmem kurumamış daha, atım sekül Kızbeni vuruluncaya...

Eeeh! demişim Negriyepola doğrusu aşkıttım o karıya, çoluk çocuk olmasa, kalsaydım keşke oraya, yaşlı bir karı koynuma, sarioğlu ölmüş diye... Ben ne olacağım peki? Bunca eziyetten sonra? Nasıl anacaklar beni? Kimler? Yaşadıklarından kimlerin kaldı haberi? Nermin düzeltecekmiş elbirliği ile, hiç olmazsa bir model olarak kalacakmış dünyaya, saygıdeğer bir anı. Heh heh heeh!.. Kim tutar seni aklına! Kim Nermin Hanımı tanır!. Lenin'i bile vatan hainliği ile suçlamış bu insanlar, sizin Allahınız olan Lenin'i bee!.. Dünyaya suçlu gerek!. Dilim dönse soracağım ona şimdi, «Nermin Hanım», Allah ahlâmızı unutalım ister, dilim dönse, «Nermin, kızım gel ağlama, ağlama Allah yarattı böyle insanları çekik, kırmızı, macenta rengi, pembe, uzun, katı, deniz anası gibi bi kere çarpınca gemiye deler gövdesini»... Dediler ki Lenin'e 1917'de biz Arhancelks'deyken «Sen ne yapıyorsun anlaşıp düşmanla, trenlerine binip onların, yaptırıp kendine karşılama törenleri, alâyı valâyla nereye geliyorsun, ulan bir mucik senin kibi yetişmiş mi bu Rusiye bozkırına, sen bir casussun» dediler... Hem madem ki bu Lenin çok doğru bir büyük adamdı da Supiyi öldürdün diye niye topa tutmadı Ankarayı?... Supi ki; o göz bebeğiydi hani büyük emeğin, öldürüldü Lenin'i sevdirmek için... Yoksa Ahmet Cevat'ın dediği kibi bilmiyor muydu doğru dürüst komonistliği? Hain diyorsunuz bana? Suçlu? Sınıfına ihanet etmiş sayılırsın baba? Kimdi ağzına yüzüne bulaştırmadan beceren yaşamayı, kimdir, siz mi ha? Kimse nişan vermez sana, keyfine bak, düzeltmeyeceksin dünyayı. Benim çektiklerimi çekmiyesin istedim, salınasın kamçı tokası kibi önüne şu insanların. Ben onlardan hincımı böyle

alacaktım, aldırmadın, ben istedim giyesin kürklerini, pırlantalarını takasın, çıkarıp iş başı tulumumu sırtından... Bak babana, kim nişan vermiş bana, ben ki... Sen bile hainsin dediniz bana... Ben ki indike yeter denilen bir makinayı kullanmasını bilirdim ve bilirdim makinanın çalışırken içinden geçenleri gösteren haritayı tek çarkçıbaşıydım seslerinden doğruyla yanlışların... Kime ne bundan şimdi? Üseradayken ben, hep kaptan ağabeyim baktıydı karıma, karıma darıma, darıma yapıma, çalıma çakıma, şöyle bir gitsem diyorum Rodos okyanusuna şimdi ölmeden, atlasam Yozgatlı Hazım Peynircioğlunun vapuruna senatör Ekmekçioğluyla ortaklaşa çalıştırdıkları Hazcıoğlu vapuruna, çok uzaklara değil gözlerim ağardı görememekten denizi, görmekten sadece gülibrişimle göğü, dünyanın yedi harikasından biri limanı enine kaplayan bir ayak vardır oraya, bana öyle gelir ki dünyanın harikalarından biri de benim yani biziz. Ben'im ama bunu kim bilecek? Bir derdimiz de budur benim, benim gibi yaşamış olanların. Biz ne olacağız? Bizim yaşadıklarımız ne olacak? Hiç yaşamamış mı sayacaklar bizi? Onca geçilip göçülenden birşeyler kalmalı; her ne kadar, el hayru fi ma vakaa derlerse de iş sona erince dönüp sorarız boşuna mı geçirdik bunca yıl sırtımızdan vapurları?

Nermin'e dedim ki son gün, «söyle bakalım, Allah var mı?» Anlıyacağım hoş kendim birazdan var mı yok mu, ama gene bi denedim onu, ölmeden az önce yola çıkmadan... Çıkardınız mı beni yola... Yek. Tıktıkları durmadı buranın, kokusu bu benim odanın, deliği tavan... Kim o? Kedi mi? Karnıma sıçrayıp duran yoksa nabız mı yoksa dolabın sesi mi karnım...

Hayat felsefemizden açtım Nermine ...Supiyi öldüreni

biliyorum dedim; Rus-İngiliz anlaşması, biraz da Yonan-Amerikan birleşmiş milletler, yani insanlık; çünkü Allah ister unutalım aslımızı hep, sadece insan olduğumuzu bilelim ister, yoksa cezalandırır bizi vurur canevimizden dedim Suphiyi, Suphiyi ki gözlüklü, kravatlı, kesik bakışlı tuhaf bir herif, bana ne ondan? Ben sana söyleyimi, sen ne kadar gayret etsen hep Allahın dediği olur, yani senin Marksın Encelsin dediği olur dedim. Yani vakitsiz öten horozun başını keserler dedim, yani Supinin!.. Küçümserler beni, değer vermezler, vermediler. Sırası gelmeden hiç bir şey olmaz işte bu. Öyle olsun dedim son seçimlere senin dediğin olsun oyumu kullanıcam. Kalktım dedemin bastonuna dayanıp yürüyerek, sapı kakma ne eller görmüş, nerelere gitmiş bastona, düştüm yollara. Ey! Bu bastonu ve beni kapattılar bir odaya! Aradım aradım; atlar, öküzler, inekler... nerde ameleler? Kızım, «Kendine oy ver baba! Sen bir işçisin» dedi, işçi kibar adı, bu Ameleler nerede... Kendime oy vereceğim, kendim nerede? Başladılar kapıyı güm güm vurmağa:

— Rica ederim beyefendi sizi bekliyoruz bu kadar saat ne yapıyorsunuz! dedi gençten bir ses.

— Durun bakalım bekleyin biraz geliyorum.

— Çıkın çıkın ne yapıyorsunuz orada.

— Ne yapacağım kendimi arıyorum resmimi arıyorum.

— Ne resmi?

— Ne olacak amele resmi, bana benzer kimse yok bu resimlere?

Öyle ya olsa bi balık resmi anlarım olsa bi vapur, bi zorafina, şimdi ne anlayım... Ben nasıl bir adamım? Kendimi gözümün önüne getirdim, kıyafet devriminden kalma kendimi: şapkam başıma fötür, beyaz gömlek Amerikadan alınma yıkanır ütülenmez cinsi, kravat «Maro Cravata Kreasyon», ayakkabılarım yerli, ayaklarım şişmiş çünkü sudan, sığmıyor içlerine, basıyorum fortlarına, hutumim çıkmış iyice, tömeçilerim fırlamış hepten, karnım kemañçenin karnı kibi gerilmiş, Nabi'nin «Yakı-

şır sine'i Corci'ye keman» dediği ve İstanbul sarayına soktuğu ilk sine keman dedikleri violon damurun da anası olan kemençeye dönmüşüm... ki bilirim çalması-
nı da, bu Avrupa kemanelerinin tıpkısı olan kemençeyi, vardır üçlü dördlü ses aralığı ve gelmiştir batı Avrupa-
dan Cenevizlilerle Karadenize... Kemençe Asya adı bu-
nun, bulduk onu Karadenize şişkin karnı üstüne yüzer-
ken öyle, Rumlar lura, İtalyanlar lyre der, horon da
«koron»dur aslında, alınma Kırımdan dans; Kafkas,
Mingrel, Rum. Dansın ve kemençenin aslı kibidir aslı-
mız ve Allah unutalım ister...Çıktı bir granitin tepe-
sine bir ışık doldu gözlerine Babilden beri ilk kez gör-
dü kemençeyi, suyun yüzünü: «Deniz! deniz!» diye çağır-
dı Karadenizi... Bir elimde yasini şerif, bir elimde meç
kemençe bir elimde, oy ben hangi milletten, hangi sı-
nıftanım be!.. Supi Supi diye bağırdı Karadenize!.

Bastım bir damga bir kara kanatın üzerine, olsa olsa
budur amele,

— Amele olarak doğmamıştım ama amele'olarak öl-
düreceksiniz beni, dedim içerdeki genç sese

— Ne diyorsunuz ne! Çıkın artık... diye bağıştılar...

Ben ki, çıktım artık ve milattan önce sekiz milattan
sonra dördüncü asırlara Olivya uygarlığıyım Heredo-
tun eserine. «Historiarum» eseridir Heredot'un, benim
çıkıp atladığım sular Remrom ananın önüne, ringaya.
fener balığına, hünsa hanilere, yüzmeyi beceremeyen
ördek balıklarına. Kâğıt balıkları benzer Nermin'e. Ve
sırtı mavi yeşili, yanları gümüş, karnı karaya çalan mor-
la tutuşan, gündüz su dibini bürünen, üç yaşında ölüme
korkusuzca giren kırlangıç gözlü hamsinin fikrederim
haline bir kimse değişmez dünya maline, hotbehot veri-
lur tellâl eline kiymetini sorsam İpsir öküzü olan balığı
gördü Yonan. Hamsi. Rus Aleksandrovun Rus Puza-
nov'un

Romen Treseb'in

Finli Tikhy'nin

Türk Battalgil'in
Rum Kosta'nın
Ermeni Hermin'in
Laz Sözer'in
Gürcü Kunkut'un
Bulgar Şoşkov'un
Alman Drenski'nin
Çek Vladykow'un

«Feliks, Aram, Yervant'ın ve Deveciyan'ın Peche ve Pecheries en Turquie»de incelediği hamşinin resmini ara-
dım kâğıdın üzerine Romrom anam milodyalı yapardı,
kancalı kurdun resmini sonra. Şimdiki aklım olsa oho!
Le Havre'lı Janin'i, ki tam istediğim bir aşifteydi, Kös-
tenceli Allahsız Tamara, cıvıl cıvıl Kalyopi Patrastan,
Vivi, Barbara, Hele Paroslu Sofi. Anna, Madlen, Petkana,
Monik döla Hüsyra, İngirdi, Marika, Jizella İris Sonya,
insan, yani insanlar unutalım ister Allah aslımızı de-
dim ya... Dedim ya bir yanlışlık var bugünde oturttu
hırs yüreğime...

V.

Hava açık, erkenden gelecek belli bu yıl yaz, güz aydınlığının durulduğu bu denizdeki. Deniz mi orası? Erken gelecek bu yıl yaz; Hamsin, kokolya, kozkavuran ben-siz gelecek.

Hava açık, güz aydınlığının duruluğu bu denizdeki, Karadeniz mi orası, vuracak beni yalıya?.. Nereye gidiyorum? Üzerimde mavi picamalarım, altını da giydirmişler, götürüyorlar beni nereye?... O nedir? Leylekler mi? Meliyorlar mı çayırlara leylek? «Bir şey mi istedin baba?» Dilim dönse! Yol burası yol, sonunda dediklerini yapıyorlar; Galata kulesi mi yoksa? Zorafina! Romrom anam! gelmedi bizimle oraya kaldı, babamın yanına bahçenin bucağına gömülü, çay eker üstlerine bir kaç yıla varmaz Nermin'in ameleleri, Eyfel olamaz bu boy değil-di Eyfel, dört bacaklı Negriye Poladır Eyfel, Bosforus mu yoksa, kim döşedi bu upuzun mavi mermerleri Bosforusa, Fatih Sultan mı geçecek bir yerlere, İskender mi konaklıyacak, Gazi mi iskeleden yanaşıp yeniden Samsuna çıkacak, yeniden beni kurtaracak, yeniden Nermin'i? İtalyadan mı getirdik mermerleri, kim gelecek, kim geçecekse geçecek kurtulmaya, hoş bize taşıttılar yollarını gene! Bize taşıttılar yollarını gene!.. Bu kim yanıma? «Yol çok bozuk hızlı gidemem», «Öteki yoldan inseydin ya», «Orası sıkışık-tır geç kalırız»... Dua

edin Menderese açmış bu yolu yetiştiriyorsunuz beni ölüme, karşısı Üsküdar öyleyse, Kızkulesi, Kızkulesi! Gök katılmış pus düşmüş denize... Öldürmediler evime beni... Bu minesı kırık maviden mermerleri döşediler, ortasına karamişi diktiler, kara kara martılar serp-tiler ötesine berisine... Gemi durdu... Gemi durdu, geldik mi?... Stim dreynlerini aç, egzoz valfını sonuna kadar aç, çıksın, stim ceket dreynlerini aç, rezistansları çevir, plunger mandalı yerinde mi bi bak, glent suyunu aç, koş koş bütün dreynleri kapa, akmasın, gitmesin, çıkmasın, bu beyaz gömleklı kamarotlar mı? Çıksınlar makına dairemden, hangi gemideyim ben Romrom ana? O kara mermer kapak koskoca mavi mermerlerin ortasına ağzı açık duran kara kapak Zorafınanın dibine. Romrom ana!...

Koverin. koverin beni oraya takmayın iğneleri, koverin tutmayın oralara, daha kapanmadı yaraları kurtuluş savaşının, kurtuluş savaşının, kurtuluş savaşının... Sizlere hakkım helâl olmasın ... Bu millete taşıdığım cephaneler... Aldığım sıyrıklar... Vurulup ölen sekül atım... Atım Kızbeni, sarı gözlü... İlk ağabeylerim benden önce boğulup ölen sarı yeleli... Karadenizi kanatan Mustafa Supi helâl olmasın...

.....
Derin sıyrıkları tabanlarımın sizlere helâl olmasın... Kızımın böyle kaçık olması..... Patron gemilerine verdiğim ömür suyu... Onların İsviçre bankalarına yatan paraları... Elli yıl ipek gibi baktığım makinalar..... O makinalardan çıkardığım haritalar helâl olmasın... Ağabeyimle aramı açanlar, karımı benden soğutanlar..... Supiler helâl olmasın...

.....
Ölürken evime komayıp hastaneye taşıyanlar beni... Ölümü oranın buzhanesinde bekletenler... Orada yıkatanlar beni..... Oradan kaldırtanlar..... Evime uğratmadan Şişli camiine götürönlör..... Zincirli kuyuya gömenler Bu dünyada Kimseye-kim-seye kim-se-ye hak-kım-helâl-ol-ma-sın.

ANA

Camiden çıkmışız. Annem, «Haydi koş, akrabalarımızı çağır da bir çay içsinler senin evinde, ayıptır.» demiş. Ben caminin merdivenlerinden atlaya atlaya koşmuş, gidenlerin önünü kestirmişim. Sağa sola dağılmakta olan yetişemediklerime de bağırıyormuşum, «Heyy! Durun durun, dönün, buraya gelin; önce bize gidilecek ve çay içilecek; annem öyle istedi...» Kalabalık, durup birbirlerine danıştıktan sonra, ardıma takılmış. Ben, önde hızlı hızlı yürüyerek, arayı açıyormuşum. Ev görünüyormuş, buradan 100-150 metre ötedeymiş, sokağın ucunda.

En önde, tek başıma, hem yürüyor, hem de kucağıma doldurduğum mevlût şekerlerini atıyormuşum yola. Ben yürüdükçe yol uzuyormuş, bitmiyormuş. Ardıma bir göz atıyormuşum ki, uzun, upuzun olmuşlar, dörder beşer kişilik sıralar halinde, sessiz ve dik, yürüyorlarmış. Korkuyormuşum. En ön sıra, attığım şeker külâhlarını eğilip alıyor, doğrulup yeniden beni izliyormuş. Şeker attığım için bana birşey yapmazlar diye düşünüyormuşum.

Yerler ıslakmış. Su, giderek, yükselmeye başlamış, su boyu geçmiş, ben yüzmeye başlamışım, böylece boğulurlar ve kurtulurum diye düşünmüşüm, ama ardıma

bakınca hepsinin de yüzerek beni izlediğini görmüşüm, şekerler erimiş, yitmiş, iyice korkmaya başlamışım ve iyi bildiğim kurbağa biçimi yüzmeğe başlamışım, ama birden çekilmiş sular, yüzükoyun yere gelmişim, kalkıp koşmağa başlamışım, onlar da yetişmişler, sessiz ve dik. Korktuğumu belli etmemek için, eve yaklaşıncaya durup onları bekler gibi ayak süründürüyordum.

Bunlar ayakkabılarını çıkarırlarsa, soyunurlarsa, bizim evin girişindeki ufacık sahanlığa sığmayacak; annem de ortada yok. Ne yapacağım, bu insanlarla ne konuşacağım? Bu akrabalarından utanırdı annem, bizi de utan-dırmıştı. Sokmazdı evimizden içeriye. «Evde yok, akşama gelecek de» derdi. Kara kara giysili umacı gibi kadınlardı. Çakır gözleri fıldır fıldır dönerdi kara peçelerin arasında, göz kıyılarından aşağıya terler akardı, kucaklarında ince sarı saçlı, çakır çocuklar taşırlardı. «Kasımpaşa'dan Zülküflü dayının anası dersin» derlerdi, «Hıdır Reisin gelini dersin» derlerdi, «Ha bu küleğu ver anana, Bilâl'im memleketten göndermiş» derlerdi. Biri «Bu hangisudur?» diye sorardı, «Bu Hasanun pa-çısudur da!» derdi ötekisine. Dikine seken, kara böcekler gibi döner giderlerdi. Annem «Görgüsüzler!» diye söyle-nirdi ardlarından, «Şunlara bak, hiç değiştiler mi?» Ne konuşacağım onlarla şimdi? Onca çay bardağını, kaşığı-nı nereden bulacağım? Aralarında halâ var çarşaflılar, yeşil bereliler. Kanlı Pazar'da bizi kovalayanlardan. Gazetelerin halk dediklerinden. Halk bizim eve giriyor şimdi ıpslak olarak, bunca yıl sonra, gelsinler tanışalım. Hepsinin de canı çay istemiş olmalı. Üzüntülüler mi? Belli değil. Hiç bir şey anlaşılmıyor yüzlerinden. Tanrıya inanıyorlar, ölmüş bir insana karşı görevlerini yerine getiriyorlar. Yaşamalarının anlamı bu kadar sade, bu kadar kolay. Gerçekten böyle mi?..

Kapıda durup bakıyorum, kortejin bir ucu buraya var-dı, öteki ucu caminin kapısında. Kuyruğun sonundaki

Meral olacak, görüncem Meral. İki aylık bebeğini hizmetçisi Menekşe'nin kucağına vermiş, kuyruğa yetiştirmeğe çalışıyor. Koca bulduktan sonra ne kadar değişti, inanmış bir kadın oldu. Tanrıya tabii. «Bu günlerinde seni yalnız bırakamam» diye taa Sarıyer'den kapıp çocuğunu geliyor. İlgimi çekmeyecek bir yığın olay anlatıyor, dinleyemez oluyorum sonuna doğru. «Ah canım! Gene daldın, ölenle ölünmez, aç yeri başka, acı yeri başka» diye başlıyor. «Öyle üzüldüğüm yok benim, şimdiye kadar akıl etmediğim bir yığın gerçeği düşünüyorum...» diye anlatmaya başlıyorum, anlamıyor, dinlemiyor bile... Asıl arkadaşlarım hiç uğramadılar bana, beni anlıyanlar, anlaştıklarını. Asıl arkadaşlarım... Kimdi onlar? Neredeler şimdi? Karşılaştığımızda «Gereksiz formaliteler... Ne önemi var...» dediler. Ama, ölen adam bizler için hasta yatağından kalktı, oy vermeğe gitti, oy vermenin lâfı mı olur, insanlarımız ölüyor, ölmeyene sevgi yok mu? Bu sıra, sevgi sözü etmek bile çığlık oluyor, işler çetin, solcu olmak zor, peygamberlik gibi bir şey. Herbirimizin bir Muhammet, İsa ya da Musa olmamız gerekiyor, herbirimizin, bir tek İsa yetmiyor bir tek Musa yetmiyor, yetmiyor... Hem de elin ayağın tutarken, alıyorlar seni aralarına bu peygamberler, ayağın sürçerse, kapaklanırsan, çevirip bakmıyorlar bile. Onlara hiç muhtaç olmadan onlarla olmalısın, öyle mi? Hiç bir şeyin kararı yok bu sıra, hiç bir şey kesin değil. Tüm değerler altüst, ama olacak, özlediğimiz töre gelecek, bir gün getireceğiz, birbirimizi yiyerek de olsa, en önce kendi içimizdeki hainleri temizlemeliyiz, bile bile döneklik edenleri, yanıltıcıları, saptırıcıları, onları bağışlamamalıyız asıl. Peygamberliğimiz ötekiler, şu yeşil bereliler için.

Anahtarı kilide sokup döndürüyorum, kapımı açıyorum halkıma ilk kez, birden herşeyin kurduğunu görüyorum, herkes kurumuş bakıyorum. İyi. Şimdiye değin hep başkaları girdi bu kapıdan, ceplerinde şiiir ve konyak

bulunurdu, akıllarında hep kendi ünleri vardı, onları anladığımı ve beni anladıklarını sanırdım; ünlerini pekiştirmek, kendilerini iyice doygun kılmak için ararlardı beni, ben de onları... Böyle mi?... Böyle de değil... Halk girmeye başlıyor içeri, önce ilk sıra, yüzüme bakmadan önümden geçip ayakkabılarını çıkararak. «Çıkarmayın bey amca, çıkarmayın ayakkabılarınızı, çamurlu değildi yollar zaten, koyacak yer de yok...» Duyuyorlar sanki beni, sanki «sen kim oluyorsun da bize ayakkabılarımızı çıkarttırmayacaksın» diyorlar. Onlar içeri girerken bir ses adlarını bağırlıyor: Muharrem'in İsmail, Hemşin'den, Mamul'dan Seyfettin, Abdurrahman, İslâm, Hacı Salih, Vakfıkebir'den Temel, Oruç, Meryem, Akife, Zehra, Çayeli'nden babanın hısımları; Bilâl Kaptan, Ali Reis, Hafize Hala, Bilginol boyaları, kız kardeşleri, İshakoğulları, Behzatoğulları, Sabitoğulları, Kibar-oğulları, Zehra Yenge. Babanın dışçisi Bekir, karısı, — onları tanıyorum zaten — babanın tayfaları Recep, Salih, Rüfet, Ramazan, babanın hastalığını doğru bilen doktor Naci, annesi — onları da tanıyorum — Melek Hanımı tanırım. Mürüvvet Hanım, Tahsin Kaptan —tanırım—. Şaban Sürmene'den, Maçka'dan Mustafa Yazıcıoğulları ve çocukları, Necmettin Molla, Sahuranım, Rahmi Kaptan... —Hastaneden çıkarken bir adam elim bir kalın zarf sıkıştırdı, bir paket, «Bu da sizin» dedi. Zarfı aralayınca pembe dişetlerini tanıdım: Hâlâ beddua ediyordu, «Helâl olmasın, helâl olmasın!» — Sefiye Yenge, Necmi, Formen Rıza, babanın en sevdiği adam Yusuf —birlikte avlandıkları— oğulları. Selâmi, Asım, Ömer. Üçünün de kollarında atmacaları, büzülmüşler atmacalar, testi gibi yuvarlak olmuşlar, gözlerini kapamışlar uyuyorlar. Yusuf Amca sırtındaki büyük torbayı odanın ortasına yere koydu, oynayıp duran bir torba. —Babam dönüşte bir salkım bıldırcınla gelirdi, anneme, al bakalım bi ufak içirir bize bunlar, Rusya'dan kaçmışlar, erimişler, bir deri bir kemik kalmışlar—. Babanın dayı oğulları: Ziya Kaptan, Asiye

yenge damatları, Civelek Ahmet, Tonton Musa - Musa'yı tanırım, Ceviz Ali'ye bindirirdi beni, Ceviz Ali o büyük beyaz leyleğin adı, havalanır uçururdu, indirirdi —. Hadiyanım, Sıfır Hasan Paşanın kızı, babanın amca kızı, oğlu Zeki, Hasan, gelinleri, Rakibe Abla, Hatçe abla, Esma, Hızır, Dursun, Yomra'dan Osman Gavras, Vona'dan hani; «Aman Soyтары alınan öldü / Merkezin hani kanma doldu. / Bu pusluk sana binbaşidan oldu, / Türk milleti seni tanımasından oldu/» diye Soyтары'lu İsmaili'n türküsünü yazan. Hüseyin, Yunus Bango-oğulları, Hilmi'yle İhsan —partiden arkadaşlarım— Meral, Menekşe, Bebek. Annem de gelmiş. Arınatörlerden hiç biri gelmedi mi? diye soruyorum sese, «Hiç biri yok» diyor. «Elli yıl, dile kolay, elli yıl çalıştı onlara» diye soruyorum. «Hiç biri gelmedi» diyor gene. «Zaten onlar bu mevsimde Türkiye'de durmazlar, sömestr tatili şimdi, Avrupa'ya çocuklarını görmeğe, kayağa, alışverişe giderler, bilirsin diyor. «Biliyorum» diyorum, kapıyı örtüyorum.

Menekşe, bebeği yere bırakıyor, Annem beliriyor: «Sığıldılar mı?» diyor, «Bilmem sığmış olacaklar» diyorum. Mutfaktaki kadına «Şirin, 100 tane çay yap» diye sesleniyorum. Annem «Ne çayı, balo mu veriyorsun babanın mevlûtunda?» diye bağılıyor. «Sen söyledin ya!» diyorum. Birden hüngür hüngür ağlamağa başlıyor. «Ağlama, babam da burda» diyorum, susuyor, «Hani, hani göster bakayım?» diyor. Yerdeki kımıldayan torbayı gösteriyorum. «Kimseye söyleme burda olduğunu, kaçarlarsın» diyor. Annem evi dolduranlara bir bakıp, «Ben sana akrabaları çağır demiştim» diye bağılıyor bana, ardından «Akraba olmayanlar çıksın!» diye sesleniyor. Kimse kıpırdamayınca «Hadi, duymadınız mı, akraba olmayanlar dışarı!» diyor gene. Hüsniyanım «Bu ne rezalet, hem çağırıyorlar, hem kovuyorlar insanı» diye çıkışıyor anneme. Annem, kadını yakasından tutup kapıya sürüklüyor, gene koşup içeriye dalıyor, «Çıkın çıkın ça-

buk olun!» diye kovalıyor komşuları. «Anne, ayıptır, bırak otursunlar» diyorum. «Hayır defolsunlar, gözüm görmesin onları» diyor. «Onlar, sen kızken, senin için ne dedikodular yapmışlardı» diyor. «Bırak şimdi bunları» diyorum. «Olmaz, neden bırakacakmışım, ben kötülüğü kimsenin yanına bırakmam, babanı bile affetmemişimdir kalben. Kaldı ki Mürüvvet Hanımı. Babanın diktiği çiçekleri yoldadı hep. Babacığın ne kadar da severdi leylâkları, adamcağızım doyasıya koklayamadı, gece yarıları biz uyuduktan sonra çalardı leylâkları hırsız karı!» Kadınlar söylene söylene, kalkıp gitmeğe başlıyorlar, «Çıldırılmış bu kadın!» diyorlar, annem «Hem bu hayat pahalılığında çayla şeker bedava mı, gitsinler evlerinde içsinler!» diyor. Ben «Bağışlayın hiç kendinde değil?» diyorum, annem «Kendimdeyim kendimdeyim, sen de şu kıytırıklara dalkavukluk etmesene?» diye söyleniyor. Mürüvvet Hanım öfkeyle «Hadi oradan utanmazlar, biz hiç çay yüzü görmedik mi, kış günü buz gibi camide mevlût dinlettiriyorlar, duasını ettirip amin dedirtiyorlar, sonra da kovuyorlar adamı, inşallah o adam kabir azabından kıvrım kıvrım kıvransın» diyor. Annem, kadının yüzü budur deyip, indiriyor çantasını, biz tutuyoruz annemi bir kaç kişi, ayırıyoruz, kadını dışarı çıkartıyoruz. Annem Melek Hanıma koşuyor bu kez, «Hadi bakalım sen de yollan iki yüzlü dönme» diyor. «Anne, ayıp artık, ne yapıyorsun» diye tutuyorum ellerini «Bırak beni, bırak içimi dökeyim şu ateşimiliter karısı olacak aç kibara, bir adam sanıyordum bunu ben, pis lâzlar demiş bizim için, mahallenin kokusunu değiştirmişiz, kapımızın önünden içyağı kokusundan geçemiştik, işte Esmamın yüzü söylesin...» Melek Hanım «Ne basitlik yarabbim» diyerek kalkıyor, «Hadi ordan Seiânîk Yahudisi, iki yüzlü...» diye kovalıyor annem onu da, «Siz oturun Esmacığın sizi bırakmam Naci de gitmeyecek, çay içeriz...» diyor kendisi de oturuyor söylene söylene «Haspaya da bak, mahallenin kokusunu değiştirmişiz, sen bizden sonra geldin bu mahalleye, ye-

mek pişirmez ki kokusu olsun! Ah! zavallı kocacığım son defa bir karalâhana ezmesi yediremedim ona, o kadar da istediymi, doktoru bırakmadı ki, hiç bir şey yedirmede hınzır herif, kocamı açlıktan öldürdüler açlıktan, dağ gibi adamı erittiler...» Gidenlerin ardından koşuyor, küt diye kapatıyor kapıyı, «Hah şöyle, başbaşa kalalım, can cana, kankana, akrabanın akrabaya ettiğini akreb akrebe etmez.» diyor.

Akrabalar salonu, salona açılan odayı doldurmuşlar. Çocuklar bağdaş kurmuşlar, gençler ayakta sıkış sıkış, erkeklerin çoğunun ellerinde tesbih, kadınların başları önlerinde, yere dikmişler gözlerini. Meral'in bebeği birden kundağından sıyrılıp çırılçıplak, piyanonun üzerine tırmanıyor ve sıçramaya başlıyor. Meryem piyanoyu göstererek «Ha bu nedir?» diyor. «Piyano» diyorum, «Ne edersun bunu?». «Çalınır». İhsan yaklaşıp tek parmağını tuşlara vurarak «Çıktık Açık Alınla»yı çıkarıyor. Kalabalıktan «Lâilâheillallah» homurtuları yükseliyor. İhsan sürdürüyor «Başta bütün dünyanın saydığı başkumandan» Gençler piyanonun yanına gelip sallanmağa başlıyorlar, bebek her yanını titreterek yeni danslardan yapınağa başlıyor, ötekiler de ona uyuyorlar, Meral ellerini çarpa çarpa bağılıyor «Hadi kızım, afferin sana, kıvrır, kıvrır, kıvrır...» İhsan piyanoyu bırakıp dans edenlerin arasına karışıyor, can çekişircesine kıvranmağa başlıyor o da; piyano, kaldığı yerden, aynı şeyi çalıyor kendi kendine: «Başta bütün dünyanın saydığı başkumandan, Başta bütün dünyanın saydığı başkumandan. Helâl olmasın, helâl olmasın!» Hep birden kıvranırlar.

Abdurrahman «Kızım bu çimdur?» diye soruyor duvara asılı bir tabloyu göstererek tesbihli eliyle, «Kayınpe-
derun mudur yoksam?», «Değil amca, bir yazarımızdır.», «Neyumuzdur neyumuz?» Hilmi yetişip, «Amca, o bü-

yük bir Türk yazarıdır» diye anlatmağa koyuluyor, «Hiç duymamışım adunu» diyor Abdurrahman, annem beliriyor. «Bunu mu sordun Abdurrahman dayı, ah bunu bir bilsen, ne zengin adamdı, kızımı istediği de vermediydim, verseydim kızım han hamam sahibiydi, ah kafa ah, nato kafa nato mermeri, o pipolu domuza verdim de mahvetti kızımı, hasta etti yavrumu...» Hafize Hala bana dikerek gözlerini «Ha bu paçi hasta midur?», «Elbette hasta hala, delidir deli» diyor annem, «Kocası deli etti bunu, ne yapıyor kocası biliyor musun hala: Başbaşa kaldılar mı geceleri, el ayak çekildikten sonra tam karşısına bir sandalye çekiyor, gözlerini dikeyor kıza hiç konuşmadan saatlerce susuyor, kızım «Ne olur konuşsana!» diye yalvarıyor, herif gene konuşmuyor, gözü nü kırpmadan bakıyor; sonra birden, «Deli deli, kulakları küpeli!» diye bağırmağa başlıyor, bin kere söylüyor, bunu her gece, Allah seni inandırсын Hafize Hala, gözetledim bunları bir gece, kulaklarımla duydum, yalanım varsa abdestsiz gideyim...» «Oy günsüz, desena bağa gidecek yeri yok onun» diye üzüüyor Hafize Hala. Bilâl Kaptan, «Nerededur o damadın şimdi, burada midur?» «Yok, ne gezer, imansız mevlûta gelir mi hiç? Ah, kaptan ah! Derdim bir olayıdı ağlamak kolayıdı» diyor annem, sonra fısıltıyla «Kendisini allah sanıyor hep» diyor, «Vuu, vuu ne dersun, haşa summe haşa!» diye soluyorlar, «Bu kadar değildi ya, babası yanında can verdi, ondan sonra büsbütün atlattı» diyor, «Uy ne dersun?» diyorlar, «Gece yarıları hortlak gibi dolaşiyor, sokakları, evin içini arşınıyor, ben sizleri kurtarım, ben sizin iyi allahınızım, ben sizi o kötü allahtan, acılarınızdan kurtarım diye. Konuşa konuşa büsbütün delirdi...» Piyano hep onu çalıyor: «Başta bütün dünyanın... Helâl olmasın, helâl olmasın!..»

Safiye Yenge, bir başka resmin kim olduğunu soruyor. «O da büyük adamlardan biridir» diyorum, «Adu nedir?» «İliç» diyorum, «Gâvur mudur?», «Evet» «O bi-

nam neyumuz olur ki?» Hilmi geliyor, «Teyze o çok büyük bir insandı, ulusunu, emekçileri kurtarmıştı...» ayağa kalkıyorlar, her biri bir resmi gösteriyor, «Ha bu kimdur?», «Bu kimdur?», «Bu, bu?» «O düşmanı yenerek... kapitalizmin emperyalizminden... yoksul halkı...», «Desena komonis, desena komonis...» diye birbirlerini uyandırıyorlar, «Biz zaten bu kız için çok şeyler duymuş iduk, kalkın kalkın, sürünmeyin bi yana abdestiniz bozulur, murdar olursunuz, murdar olursunuz...» An-nem «Bana bakın akrepler çenenizi kapayın, ben sağ-ken kızıma söz söyletmem, ben, hem anası, hem baba-sıyım onun; çakallar siz komonis nedir ne bilirsiniz, şimdi benim ağzımı açtırmayın ha!» diye Emrullah'ın ya-kasına yapışıyor, «Sen karakoncolos, vaktiyle benimle de az mı uğraştın, kocamı da dertli gönderdiniz öbür dün-yaya, bunlar gene senin başının altından çıkıyor» di-ye fırlatıyor duvara adamı, «Kalkın oy! Kalkın, bunla-rın elinden çay da içilmez, murdar olduk» diye bağırış-ıyorlar, itişip kakışıyorlar, Necmettin Mollaya yetişen an-nem. «Hele sen ne çabuk unuttun, kızının, şoföründen doğurduğu piçi, sakalına sıçtığımanın pezevenk herifi» diye koparıyor sakalı. Rüfet, Kastro'nun yüzüne bir yumruk indiriyor, onu gören ötekiler de bütün çerçe-velere saldırıyorlar; duvar tabaklarını, yağlı boyalar, Nuri İyem, Levni, Picassolar, Fahir Aksoy, Sema Silan-oğlu, Avni Memetoğlu'yu parça parça ediyorlar «Siz onu öldü sanıyorsunuz, temelli erkeksiz kaldık sanıyo-rsunuz, öyle mi? Şimdi ben size gösteririm boyunuzu» diye yatak odasına koşuyor annem, çırpınıp duran tor-bayı sırtlayıp getiriyor, ağzını çözüyor. Birdenbire binler-se kuş fırlıyor dışarıya: bildiricinlar, kılkuyruk, yağmur-kuşları, bakaçalar, ardıçlar, toygar, kinyarlar hava-lanıyor. Yaban ördekleri, çil kuşları, beç tavuğu, bağırtlak, kılkuyruklar uçmağa başlıyor başımızın üze-rinden. Selâmi, Asım Ömer'in tünelerinde uyuklayan atmacaları, vahşileşerek, kovalıyorlar kuşları, dans edenler çığlıklar atarak, kollarını bacaklarını açarak

yerlerde dönmeğe başlıyorlar «Başta bütün dünyanın, başta bütün dünyanın. Helâl olmasın, Helâl olmasın!» Hacı Salih, Recep Temel, Sofuoğulları, Molla, bana saldırıyor. Meral, Sabri Kaptan, Hilmi Musa, Civelek Ahmet beni koruyor, Annem, «Hani baban, hani baban?» diye torbayı karıştırıyor, bulamayınca çöküyor yere, yüzü mum gibi.

İhsan'ı kolundan tutup sarsıyorum, «Uyan, uyan! Yakışır mı sana böyle dans etmek? Yardım et bize. Görüyor musun!» İhsan dansı kesip cebinden bir molotof kokteyli çıkarıyor, «Sakin atma budala, hep birden gideriz» diyorum. Sonra, kükremeye inleme, inlemeyle yakarına arasında bir sesle konuşuyorum «Durun, beni dinleyin ey kardeşlerim, büyüklerim, durun, boşuna kan dökmeyin, sizler tanrıyı tanırırsınız; öfkeyi, kötülüğü bırakın, hepimiz aynı kandanız, gelin el ele verelim, gelin ben sizi kurtaracağım, sizin iyi allahınız olacağım, arkamdan gelin...» Biri, bir yumruk indiriyor sırtıma, «Tuuh sana! Allahsız karı, sen mi bize peygamberlik edecesun? Töbe de, töbe de!» diye haykırışmaya başlıyorlar...» «Bu bizden değil, bu bizim kanımızdan olamaz; zaten bunun babası da bir tohafdı, ilk o şapka geyindiydi, ilk o karısına da şapkayı geyindirdiydi, kızını da ilk o okuttuydu, camiye de bayramdan bayrama gelirdü, başuna da takke komazdı...» Hilmi'yi altına alan Temel tekmeler savuruyor çocuğun boş yerlerine, Civelek'in tepesindeki bir tutam saç yapışmış bir başkası, yerlerde sürüyor adamı, Yazıcıoğlu köşeye sıkıştırdığı Musa'nın burnunu yumrukluyor, Musa, Ceviz Ali! Ceviz Alii! diye bağılıyor durmadan. Ben odama koşuyorum, dedemden kalma kılıcı kapıp saldırıyorum üzerlerine «Kanınıza susamışsınız siz, sizi kesmek haktır» diye bağıryorum bir kaç tanesini şehit ediyorum, «Siz peygamberlikten de anlamazsınız,» diyorum, «Ölüm paklık size, ölüm paklık size...» kovalıyorum düşmanları. Kavgaya girmeyenler el çırparak bizi seyrediyorlar, kaçanlar dar

atıyorlar canlarını sokağa, ayakkabılar sahanlıkta kalıyor, açık kapıdan, önce kuşlar, ardından atmacalar süzülüp çıkıyor. Annem yanıma geliyor, öpüyor beni, «Ben demiştim, oğlum yok ama, bu benim hem kızımdır, hem hem oğlumdur, hem oğlumdur hem kızımdır» Ağlıyor. Babam susuyor. Helâl olsun da demiyor artık olmasın da.

Kılıç elimdeymiş. Kavgaya karışmayanlara, «Siz de defolun, yoksa sizin de başınızı uçururum» diyormuşum. Kaçıyorlarmış onlar da. Meral gelip terimi siliyormuş, sonra Şirin'le birlikte cam kırıklarını, öteyi beriyi temizliyormuş. Benimle birlikte kavgaya girenlerle sarılıp öpüşüyormuşuz. «Ya ölüler?». «Ölülerini alıp götürdüler» diyorlarmış. Kapı çalınıyormuş, eşim geliyormuş, yanağımı öpüp «Nasılsın sevgilim?» diyormuş, «Sen nerdesin be ayıp denilen bir şey vardır?» diyormuşum, rakı kokuyormuş ortalık, «Ne yapayım, mevlûtu unutmuşum, şimdi aklıma geldi» diyormuş. «Bu evin hali ne?», annem, «Savaş ettik savaş, erkeksiz savaştık, biz kazandık!» diyormuş. «Deliler» diyormuş eşim bize, kahkahalarla gülüyormuş. «Deli sensin» diyormuşum ben de, biz de gülüyormuşuz. Piyoano kendi kendine «Başta bütün...» çalıyormuş. «Sustur şunu» diye bağıırıyormuşum İhsan'a, İhsan bir tekme atıyormuş piyanoya, bebek hemen inip kundağına giriyormuş, dansedenler ayılıyorlarmış, İhsan gene tek parmakla tıngırdatmaya başlıyormuş: «Otur sevduğum otur da Rize eskemlesine, Yüreğumun derdini de deyəmem hepsine» «Şimdi çayları getir Şirin!» diyormuşum, «O ayakkabılar da senin olsun». «Peki hanımcığım» diye konuşuyormuş Şirin, çok seviniyormuş. Hep birlikte horon ediyormuşuz. Babamdan hiç ses çıkmıyormuş artık...

KADIN

Bayan Nermin, on yıllık İşçi Partisi üyesi, kayaktan döndü. Odasının penceresini açıp karşı yamaçlara baktı. Güneş, karalara batmış sırtlara pembe mor puslar düşürüyordu. Kar, seyrek, kaba kaba yağmaktaydı. Şuradan buradan fırlamış birkaç ladin ağacı, yüklendikleri karı taşıyabilmek için başlarını eğmiş, kollarını sarkıtmış, doğaya yakarır bir biçim almışlardı.

Bayan Nermin, ciğerlerinin dibini yalayası o doğadan uzun bir soluk çekti, soluğu koyverirken kulaklarına sesler doldu: «Herife bak, karının götüne kemer tutturuyor.» Bayan Nermin aşağıya, sesin geldiği yöne doğru sarktı. İki köylü çocuğuydu. Lift'le dağın tepesine çekilen ve oradan tüm hızlarıyla kayarak aynı yere inen ve yeniden liftle dağın tepesine çekilmeyi bekliyen kadın -erkek - çocuk kayakçıları seyrediyorlardı. İkisinin de elleri ceplerinde, omuzları çekik, çeneleri kısıktı. Liftin her kalkışıyla oldukları yerde bir kez zıplıyorlar, tuttukları karı yere dökerek sevinci andırır hayvansı sesler çıkartıyorlardı.

Bayan Nermin otel odasındaki divana kayak kıyafetini çıkarmadan attı kendini. Yüzünde kırık bir sevgi dolaşır gibi oldu. «Belki de bir gün bunlar...» dedi yüksek sesle, ardından da «Düşünmiyecektim düşünmiyecektim.» diye yetiştirdi.

Bayan Nermin Parti kurulur kurulmaz üyesi olmuştu.

Ona öyle gelmişti ki, üç-dört yıla varmadan işçi kardeşleri alanlara sığmıyacak, — Kentin alanları da avuç içi kadar boşluklardı — naraları yaldızlı gökleri delecek, yüzyıllardır beklenen «imtiyazsız sınıfsız» toplum kuruluvorecekti. Gerçi daha ilk günlerden işin güçlüğü belli oluyordu ama Bayan Nermin için bütün güçlükler doğaldı. Şimdilik, ilk gün olduğunca bugün de en önemli sorun, genel başkanın dediğince «halka inebilmek»ti. Bayan Nermin parti disiplini nedir bilenlerdendi, hatta yıllardır böyle bir disiplinle eğitilmeyi bekleyenlerdendi. «Halka inmek» sözünü duyunca azıcık irkilmişti ama ses çıkarmamıştı. Sadece içinden «halka varmak, halka çıkmak» demek istiyorlar diye geçirmişti. «Halka çıkarlardı» o kadar. Konuşmalar, toplantılar, tartışmalarla başlayan çalışmaları, yürümeler, kovalanmalar, kaçmalar, taşlarla sopalarla yarlanmalar izledi. Ama yılmağa, umutsuzluğa düşmeğe niyeti yoktu Bayan Nermin'in, araya giren bütün hain güçlere karşın bir gün halk onları onlar da halkı anlayacaklardı. Hatta onlar şimdiden halkı anladıklarını sanıyorlardı ama halka bir türlü yolunu bulup anlatamıyorlardı kendilerini.

Kimi günler, grup grup gecekondü mahallelerine gidip de, gerçekleri; şimdiye dek nasıl kandırıldıklarını onlara anlatmağa başladılar mıydı, ön saflarda kendilerini kıpırtısız dinleyen insanların aralarından birkaç kişi çıkıp da kafalarına irili ufaklı taşları savurur savurmaz, demin ön sıralarda uysal, umut veren gözlerle kıpırtısızca dinleyenler birden dalgalanıyorlar, ötekilerle bir olup üzerine saldırarak «Moskovaya! Moskovaya!» diye bağışıyorlardı.

Bayan Nermin böyle günlerde içi yana yana evine dönüyor, olayları eşiyle tartışıyor, bu gafil, bu bir melek kadar temiz, bir akıl hastası kadar saf olduğu için kandırılmış halkına çıkmanın başka yollarını arıyordu.

Bayan Nermin sanki kendi kendisine işkence etmekten tat duyan, belki de bu işkenceden sevap uman, yüzyıllardır çektiği çilelerinden kurtarılmayı istemeyen, bu top yekûn ermiş halkını anıyamadığından şüpheye düşüyor ve tıpkı o kendi halkından birisi gibi düştüğü şüphenin çilesini çekiyordu. Ama gene de halkının üzerine çökmüş, bu katmanlaşmış tabakaları, bu taşlaşmış kabukları delmenin bir yolu bulunacağına inanıyordu. Zorluklarla karşılaştığında büsbütün artan tutkusu kendisinin de gözünden kaçmıyor, «Acaba halkımı çok sevdiğim için mi bu yola koşmaktayım, yoksa ötekilere olan öfkem mi beni buraya itiyor.» diye kendi kendisine sorup duruyordu. Gene biliyordu ki bunları çözümlemenin önemi yoktu artık. Artık önemli olan, şu ya da bu nedenlerle tuttuğu yolun en doğrusunu bulmak ve ölmeden, evet ölmeden önce «Oldu.» diyebilmektir.

Bayan Nermin de eşi de aydın kimselerdi. Eşi Bayan Nermin'in düşüncelerine katılmasa da ona anlayış gösteriyor, giderek ona destek oluyordu. Bayan Nermin düşündü taşındı, eşiyle uzun boylu tartıştı sonunda, kendisinde bir cins inat uyandıran bu halkı daha iyi tanımak için Bay Bedri'yi de kandırdı ve evlerini Osmanbey'den Taşlıtarla'ya taşımağa razı etti. Yalnız eşi iş yerini değiştirmemekte direniyordu. İsterse karısı varsın Taşlıtarladaki «bedavacılar»a iş görsündü ama artık kendisinin meslek hayatına «rica ederim» karışmasındı.

Bir mayıs sabahı, çan çiçeklerinin, çayır güzellerinin öteden beriden fışkıрмаğa başladıkları bulutsuz bir sabah, evlenirken çeyiz getirdiği gül ağacından yatak odası takımını, kauçuklu divanını, koltuklarını mahallenin eskicisi kürte ucuza sattı, büfesiyle vitrinini anasının salonununa yerleştirdi, gümüşlerini gün ola harman ola diyerek ona emanet etti ve Taşlıtarlada kiraladığı

İki göz odaya sığacak kadar eşyayı bir kamyonla yükletti. Anası, zaten küçüklüğünden beri ele avuca sığmayan bu deli kızına yaşlı gözlerle baktı: Allah buna akıl fikirler ihsan etsin ne diyeyim, şimdi ben konu komşuya ne söyleyeceğim, Allahım, sen bana ölmeden önce, bu kırkına merdiven dayamış kızın uslandığını göster yarabbim, gözüm açık gidecek, Yarabbim sen bilirsin, dedi içinden. Kızına da, «Bir ayağım çukurda gene beni bırakıp gidiyorsun, bari bir zaman görünme de ahabplarımıza Paris'e gitti diyeyim» dedi. Bayan Nermin'in canı sıkıldı, anasına: «Hay o ahabplarının adı batsın halâ onların gözüne girmeye uğraşıyorsun!» diye çıktı, ardından sarılıp anasının buruşuk yanaklarını öptü «Hadi üzülme bir süre gelmem. Amerika'ya alış verişe gitti de istersen» dedi, onu kucakladı ve ayrıldı. Anası kat kapısının sahanlığına paspası ıslatmadan bir bardak su fırlattı.

Bayan Nermin kamyonun üzerine yüksekçe bir yere kauçuklu okuma koltuğunu güzelce yerleştirdi, kendisi de içine gömülüp bacak bacak üstüne attı ve bir de cigara yakarak Taşlı Tarla'nın yolunu tuttu.

Kamyon hareket ettiğinde önüne geçilmez bir duyguyla, çıktığı apartmana doğru, küçüklüğünden kalma ve daha çok erkek çocukların yaptığı bir «na» işareti yaptı, hemen de korkuyla sinip acaba kimse gördü mü diye sağa sola bakındı. Bu hareketi yüzünden annesinden yediği tokatları anımsayarak gülümsedi.

Yol boyunca sevinçten boğulur gibi oluyor ve biraz olsun sakinleşebilmek için gırtlığının var gücüyle şarkı söylüyordu. Birdenbire sesinin açıldığını, pürüzsüz ılık ılık, çağıldamaya başladığını işitti. Gerçi Bayan Nermin'in ömrü boyu hiç bir vakit batıl inançları olmamıştı ama yeni sesinin güzelliği karşısında üzerine ruh yüceliği indiğini anladı. Kendisini ancak ve ancak bencil olma-

yan duygularla toplumuna, halkına adayanların erişebileceği bir mertebeydi bu. Anasının bu sesini duymasını çok istedi.

Ayağa kalkarak göğşe, balık sırtı bulutların hızlı hızlı doluştuğu o açıklığa uzun uzun bakıyor arada bir kamyonun sarsıntısı ile yerine çöküyor ardından tutuna tutuna gene kalkıyor, gene düşüyor, gene kalkıyor ve bu düşüş kalkışlarla büsbütün güzelleşen kendi sesini gözleri yaşararak kendisi dinliyordu.

İç i endişeden sevince, sevinçten korkuya, korkudan coşkunluğa dönüşüyor, insanları gördükçe ellerini kollarını açarak sevgiyle selamlıyordu. Utanmasa herkese öpücükler gönderecek, göbek atacaktı. Bunu yapmıyordu ama onların duyabileceği bir sesle «Hep beraber! Hep beraber!» diye bağırdığı oluyordu. Durup bakıyordu insanlar kamyonu, şaşırarak, gülümsüyorlardı sonra, yollarına gidiyorlardı gene. Bayan Nermin şarkısını kesip kesip yeniden başlıyor acaba sesim gene öyle güzel çıkıyor mu diye dinliyor, güzelliğinden emin olunca yeniden kalkıp halkı selamlıyordu. Soluk soluğa kalmıştı, içinden bir başka ses çın çın öterek: «Çok şükür çok şükür halkıma; şu ne insan ne hayvan olan, ne kurnaz ne aptal, ne seven ne sevillebilen, bugüne dek en masum davranışlarıma bile bir kulp takan o çürük yürekli o yarısı yaratılmış yarısı yaratılmamış burcuvalardan beni çekip koparan halkımın aşkına şükür!» diyor, sonra yeniden ellerini çırparak şarkıya başlıyordu.

Yarı baygın bir halde yeni yuvasına geldiğinde kamyon- dan atladı ve her dara geldiğinde yaptığıınca sol yumruğunu dişleri üzerinde dolaştırdı. Geride, evinde bir piyanosu kalmıştı, onu satıp satmamağa karar verememişti. Epeyi bocaladı. Piyanonun onun yaşamında ayrı bir yeri vardı. Ayrı, parçalanmış, tılsımlı bir yeri. Geçmişin

de Bayan Nermin'in de parçalanışını simgeleyen, bir ulusun hatalarını, bir ailenin suçlarını gösteren bir yontuydu o. Küçüklüğünü: en zor geçindikleri dönemlerde bile anasının dışından tırnağından arttırdıklarıyla o günün ünlü bir beyaz rusundan kızına piyano dersi aldırışını, kabul günlerinde «hadi biraz Şopen'den çalsana» diye onu ortaya sürüşünü, bu beyaz rus mösyöye aşık oluşunu, onunla öpüşüşünü, böyle bir günde anasının banyodan çırilçıplak fırlayıp ayıp yerlerini bile örtmeden adamı kovalayışını, ardından fırlattığı bir kalıp beyaz sabunla Rusun kalın enseli, sarı saçlı, dolikosefalini tam tepeden yardığını, dönüp kızını pataklayışını yıllarca «Hem de bir gâvurla! Hem de bir gâvurla!» diye dövünüşünü, bu olayı babasından saklayışını bir bir anımsadı. Yumruğunu dişlerinin üzerinden çekti. Madem ki dünyada böyle bir saz vardır, onu halkımın bilmesinde de bir yarar vardır dedi ve eşyayı boşaltan kamyonu bir sefer daha yaptırarak piyanosunu getirtti.

Yeni yaşamasının ilk güçlüğü de böylece ortaya çıktı. Tam kuyruklu R. Erbllich und Söhne kondunun kapısından sığmıyordu. Hava kararmak üzereydi. Bayan Nermin yeniden sol yumruğunu dişlerine bastırdı ve «Halka feda olsun» diyerek piyanoyu kondularının bahçesindeki kavruk bir erik ağacının gölgesine yerleştirdi. Sekiz hamalın kamyonundan gücün indirip bindirdiği, ötesini berisini önce koparıp sonra takarak koyup kotardığı bu kara devi dilleri tutulmuş bir yüzle seyreden Taşıtlarla çocukları için o gün yaşamak birdenbire gerçek üstü bir biçim aldı. Kafaları küme küme bir araya toplanmış, birer ellerini babaları gibi bellerine salmış, o kara kuştan yana bakıyormuş gibi yapan ince boyunlu, fırlak gözlü, çarpık bacaklı bu sevgili çocukları Bayan Nermin heyecandan tıkanan bir sesle yanına çağırırdı. Çocuklar başlarını öte yana çevirdiler. İçlerinden biri, en kabaçası, bir el cepte, kaşlar çatık, usul adımlarla Bayan Nermin'e yaklaştı, ardından ötekiler de seğırtti. «İşte ço-

cuklar, bu çalgıya piyano derler. Size anlatayım: Bakın Şimdi, piyano onsekizinci yüzyılda ortaya çıkmış bir çalgıdır. Ama bu bizim algımız değildir. Her ulusun kendine göre algıları vardır. Örneğin İsvireliiler obanlıktan gelmedir. Onların algısı uzun, çok uzun, bir ucu ağızdayken öteki ucu Şu ilerideki nar ağacına kadar uzanan koskoca bir kavaldır. Bizim algılarımız başkadır: Tulumumuz, sazımız, kemenemiz, utumuz, kavalımız, kanunumuz haa...» diye dersini vermiye başladı.

Çocuklar söylenenleri anlamamıŐ ya da dinlememiŐ görünüyorlar, atık kaşla bakmalarını sürdürüyorlardı. Bayan Nermin gülümsiyerek «Gelin, yaklaŐın, Şimdi size alayım, bakın nasıl sesler çıkaracak» dedi. Altına bir sandalye çekerek oturdu ve «Chopin'den bir vals» diye, almağa başladı. Parçayı kesip de döndüğünde bahçenin kadınlı erkekli tıklım tıklım dolmuŐ olduğunu gördü, küçük bir kız sağa sola sallanarak müziğe uymaya çalışıyordu, anası sırtına bir yumruk atarak durdurdu onu. Bayan Nermin bahçeyi dolduran halka canından kopan bir gülüŐle «Merhaba» dedi. Halk duyulur duyulmaz bir sesle «Merhaba» diye karşılık verdi. Sonra erkekler yavaşça sıyrılıp ağır ağır uzaklaŐtılar, kadınlar kısa süren bir ŐaŐkınlıktan sonra «HoŐgeldin» dediler. İlerinin kimisi erkekler gibi sessizce ayrıılıp gitti, bir kaçı kalıp, «Gle gle otur ee, nasılsın bakalım» gibi lâflar ettiler. Bayan Nermin onlara da piyanodan açtı ve isterlerse çocuklarına ders vereceğini söyledi. Kadınlar buna bir karşılık vermemiŐler sadece biribirlerine bakınıŐlardı. Bayan Nermin buna çok sevindi. Gereksiz bir oŐkunluęa, sanki bir korkuya kapılarak samaladığının farkındaydı. Halka sınıf bilincini aŐılamanın yanısıra piyano dersi vermenin partililerce kendisini nasıl rezil edeceğini biliyordu. Bundan onu koruyan halkı bir kez daha sevgiyle kucakladı içinden. «Eee yerleŐ de bakalım geliriz» diye baŐörtülerini diŐleriyle ekeleyip giden

kadınların ardından bakarak «Canım Halk» dedi. Kendi kendine bir daha böyle heyecanlı, böyle aceleci olmamaya, soğuk kanlı davranmağa karar verdi. «Bugün yaptıklarının çoğu hata idi» dedi.

Bayan Nermin'in eşi bay Bedri o akşam işinden erkence döndü. Arabasına park yeri bulmak için bir hayli dolaandıktan sonra, yeni komşulardan birinin yardımıyla yeni yuvalarına ayakla beş dakika çeken bir yere İmpalasını yerleştirdi. Mahalleli ve çocuklar piyanoya gösterdikleri ilgiyi arabaya göstermemişlerdi. Arabadan çok içinden çıkacak olanı merak eden bir kaç çocuk, arabanın ardı sıra koşuşmuş, bu yeni insanı beklemiş, evine kadar da geçirmişlerdi.

Bayan Nermin eşini küçük bahçelerinin kapısında karşıladı. Hava kararmıştı, içeriye girdiler, uzun uzun öpüştüler. Bay Bedri piposunu doldururken bayan Nermin geçenleri anlattı. Burayı yadırgamıyacaklarını Birleşmiş Milletler teşkilâtında iş bularak, örneğin Kongo'ya gönderildiklerini farz etmesini söyledi. Hani yıllardır yazışıyor ve olumlu bir yanıt bekliyordu ya bay Bedri, herhalde oradan daha kötü değildi burası. Bay Bedri, «Evet ama sevgilim orada ayda 2000 dolar kazanacaktım, burada üstüne koymayalım da» dedi. Gene de keyifli görünüyordu.

Taşlıtarla'ya yerleştiklerinden bir kaç ay sonra Bayan Nermin buralara alışmıştı bile. O herşeye çabucak alışmasını bilenlerdendi. Üstelik halkını anlama savaşı veriyordu, bu karışık günlerde bu büyük dönemeçte küçük burjuva alışkanlıklarını aklına bile getirmesi alçaklık sayılırdı. Taşlıtarla dedikleri kadar kötü bir yer değildi. İnsanları sakindi. Birbirleriyle geçiniyor gözükmekteydiler. Arada bir daha çok çocuklar yüzünden kavgalaşıp küsüyorlar, ama bu küskünlük iki gün sürüyordu. Komşuluk çoktu. Kendisine de gelen giden oluyor-

du. İlkın Bayan Nermin'in kim olduğunu araştırmışlardı. Bu araştırmayı g peğ nd z yüzüne karşı yapıyorlardı: Anan baban kimdi? Ne iş yaparlardı? Hayatta mıydılar? Kaç para kazanırlardı? Katları var mıydı? Kaynanası, kaynatası, kardeşleri, kayınbiraderleri, onların işleri, aylıkları, çamaşır makinaları var mıydı? Her biri için ayrı ayrı kaç çocukları vardı? Bayan Nermin'in neden çocuğu olmamıştı? Ve hele ASLEN nere- liydiler? Öyle katları vardı da, neden ana, gelin kayna- na bir arada oturmuyorlardı, buraya geliyorlardı? Öte- kilerle bir arada yaşarken bayan Nermin bu türden me- raklara adilik derdi. Bir insanın aslen nereli olduğunun, kaç para kazandığının o kibarlarca merak edilmesine da- yanamaz, onlarla alay ederdi. Ama şimdi halkının bu açık merakı ona batmıyor sabırla, bir bir yanıtlıyordu hepsi- ri. Soracakları bir şey kalmadığını anlayınca bayan Nermin onlara düzeni, düzenler arasındaki ayrımı, nasıl sı- nıflı bir toplum olduklarını anlatmak üzere dil dökme- ye başlıyordu. Kadınlara belli bir sıkıntıyla dinliyorlar, sözü değiştiriyorlar, hiç birşey anlamamış gibi duruyor- lar, kimi vakit de geleli daha on dakika olmamışken «Eh bana müsade geç oldu» diye kalkıp gidiyorlardı. Duruş- larında, bakışlarında, oturuşlarında öyle bir boşluk ka- lıyordu ki, bayan Nermin bir şey konuşamaz, anlatamaz oluyordu. Sanki bayan Nermin konuşursa bitiyordu.  y- le davranıyorlardı işte. Bayan Nermin bu işin çok ağır ilerliyeceğini düşünmüştü ama, tıkanıp kalması  rk - t yordu onu. Bu insanların ierilerine yüzyıllardır biri- ken güvensizliği silip atmanın, sosyalistlerin ne kağar çıkarsız olduğuna onları inandırabilmenin bir başka, ko- lay bir yolu olmalıydı mutlaka, mutlaka mutlaka olma- lıydı.

Bay Bedri karısına düşkün bir adamdı. Onun çocuksu içtenliğine başından bu yana bir hayranlık duyardı. Ka- rısının böyle yüce bir duyguyla kendisini kahra s r k- lemesi onda büsbütün saygılı bir hayranlık uyandırı-

yordu. Bu saygı bayan Nermin'in partili arkadaşarında da uyanmıştı. Bu arkadaşlar uzun yaz gecelerinde sık sık, kadınlı erkekli gelirler, piyanonun berisindeki akasya ağacının altında hep kurulu duran masa başında kimi geceler sabahlara kadar yiyip, içip politika konuşurlardı. Böyle gecelere, çağırsalar da konu komşudan katılan olmazdı. Arada bir bitişikte oturan partili bir arkadaş Ofsetci Rıza ile Hukuk 2'de okuyan bir genç sessizce gelirler, çekine çekine tabaklarına aldıkları bir iki lokmayla rakılarını içerler, konuşmalara katılmadan erkence izin isteyip giderlerdi.

Bir akşam başkanları gelmişti. İnce davranışlarla el sıkışmış, hatır sormuş, konu komşu hakkında bilgi istemişti. Bayan Nermin, bu insanların hayatlarından memnun göründüklerini, hiç bir şeylerini değiştirmek istemediklerini ve tümünün de iktidardakilere bağlı olduğunu sıkılarak anlattı. Başkan dinledi ve sanki başsağlığına gelmiş bir insanmış gibi hüznü dolu bir sesle: üzülmesini, öyle göründüklerine bakmamasını, halkın ne yapacağını, ne vakit yapacağını hiç belli olmayacağını ve sabırla onları eğitmeyi sürdürmesini salık verdi. Bahçenin bir yanında, eğrilmiş çubuklarına tırmanmaya çalışan flokseralı asmalara bakarak üzüm üretiminin, araçlardan ve gene halkın eğitilmesinden konuştu. «Ne güzel bir bahçe, ne güzel bir yer» dedi. «Halkımız bunlardan çok daha güzellerini yaratacak ve yaşayacaktır», «halkımız bu kurtuluş savaşında da iç ve dış düşmanı yenecektir» dedi. Bay Bedri, o sırada piposunu ağzından çekti ve başkana dönerek «Beyefendi» dedi, «bu halk birinci kurtuluş savaşından da galip ayrılmıştı, ama sonuç işte önümüzde. Bu halka ikide bir kurtuluş savaşı verdirmenin bir anlamı var mı, sonuç böyle olacaksa diyorum?» Herkes şaşkınlıkla bu sözleri dinledi ve hiç bir şey anlamadı... Bayan Nermin kocasının, bu siyasal konularla özel bir ilişkisi olmayan, emeği geçmeyen kocasının yaptığı şapşallığa «ne münasebet» di-

ye bağırdı. Başkansa: «Halkı ikinci kurtuluş savaşına sokan biz değil, nesnel koşullardır, halka istemediği bir şeyi yaptırmanın imkânı da yoktur, asla! Ayrıca her savaş aynı biçimde sonuçlanmaz sanıyorum.» dedi. Başkanın bu olgun davranışı orada bulunan herkesi büsbütün kendisine bağlamıştı. Bay Kadri piposunu boşalttı doldurdu ve kaba kaba çekmeye başladı. Sözü değiştirerek, yazın çok sıcak geçtiğinden, gelecek ay çıkılacak yurt gezilerinden ve Amerika'nın fırlattığı yeni roketten konuştular. Sonra başkan izin isteyerek kalktı onunla birlikte, Talât, Muzaffer, İhsan ve Osman da kalktılar. Bayan Nermin'le eşi başkanı taksi durağına kadar yürüyerek geçirdiler. Yolda hiç bir şey konuşulmadı, sadece başkanın soruları:

— Orası bir ev olmalı efendim.

— Şurası mı, orası karakol.

— Evet, büyük bir yapı, Komünizmle Mücadele Derneği binası efendim.

Karanlıkta yürüyen bu altı insanın ayak sesleri eğri büğrü taşlardan kalkıp kalkıp bayan Nermin'in üzerinde yankıyordu. Ayrılırken uzun uzun ve içtenlikle ellerini sıkan başkan, bayan Nermin'e dönerek «Sizi kutlarım» dedi «Başarılar dilerim.» Döndüler. Bayan Nermin kocasının koluna girmedi. Eve geldiklerinde hiç bir şey konuşmadan yatağa girdi, Politzer'in Marksist Felsefe Dersleri kitabını açıp okumaya başladı. Bay Bedri bahçede bir süre daha oyalandı, piposunu doldurdu, gazeteleri karıştırdı, ışıkları söndürdü. Yatmaya geldiğinde karısını uyumuş buldu. Politzer'in kitabı göğüslerinin ortasında yatıyordu bayan Nermin'in.

Otel divanında bir yandan öteki yana dönerken yüksek sesle «Yok yok, pişman değilim, hiç değilim, bunların olması, geçilmesi gerekliydi» diye konuştu. Kalkıp bir kaç tur attı, boşluklarından usul usul kımıldamaya başlayan sancının gelmekte olduğunu sezmişti. Yeniden «Düşünmemeliyim» dedi. «Doktoru dinlemeliyim.» Dok-

toru ona «Yolculuklara çıkın, tabiata dönün, hiç bir ciddi işle uğraşmayın, spor yapın, eğlenin» demişti. «Hatta» demişti, «Hatta dilediğinizce gönlünüzü eğlen-dirin, kendi kendinize baskılar koymadan!» Bayan Nermin, bunu söylerken her bir yanını ayrı ayrı süzen dok-tordan gözlerini kaçırıp çantasına davrandı, ücreti ver-di ve teşekkür ederek dışarıya fırladı. İçine tuhaf bir korku dolmuştu. Korkunç! diye geçirdi.

Yeniden sarktı. Aşağıdaki iki çocuk yüzlerini sağa sola silkeliyorlar, soğuktan pancar kesmişler, kaba saba ha-reketlerle ellerini hohluya hohluya zıplıyor çifte atar gibi tepiniyorlardı. Kayakçılar renk renk dağ ceketleri içinde düzgün bir biçimle koyağa inip çıkıyorlar, düşüp kalkıyorlar, dağa baştan ayağa sürekli bir renk çizgisi çekiyorlardı. İki çocuk bu kardan sirkte paskallık eden cücelerdi sanki. Önüne geçemediği bir öfke bütün hücrelerine yayılıyordu, yayıldıkça da midesinin ağrısı çoğalı-yordu. Farkına varmadan otel odasında hızlı hızlı yürü-meye, dönmeye başlamıştı. Eşi ile olan tartışmasını anım-sadı. Bay Bedri ona, «Kendisini bir ruh hekimine gös-termesinin iyi olacağını; yoksul olmayan ya da acı çek-meyen insanlara karşı taşıdığı kinin devrimcilik değil, bir hastalık» olabileceğini söylemişti bir Pazar günü. Bayan Nermin kulaklarına inanamamıştı. Sonra şöyle konuştular:

— En basit adı bu hastalığın; biraz vicdan biraz da sağduyu sahibi olmaktır!

— İşçi sınıfını sizin ya da bizim gibi burjuvaların kur-taracağına inanıyorsan, hadi bakalım sürdür oyununu, bilinçlendir halkını...

— Bu konuda incelemelerin olduğunu bilmiyordum.

— Ne incelemesi?

— Kitapların, araştırmaların.

— Koltuğunun altında kitap taşımayanlara söz hakkı vermiyeceksiniz demek!

— Benim bildiğim, aydınların bu savaşta öncülük edebilecekleridir.

— Gerçekçi olun biraz. Burası Çin değil, burası başka bir yer. Bu konuda sana sesimi çıkarmamam insanların inanç özgürlüklerine duyduğum saygıdan başka bir şey değildir. Yoksa yüzlerce yılın açığını senin burada, Taşlıtarla'da bir iki yılda kapatacağına inandığımı sanıyorsan çok saf olmalısın.

— Sen de o açık, aydınların burnu kanamadan kapan-sın istiyorsun.

Bayan Nermin yeniden «Düşünmemeliyim» diye bağıdı ve durdu. Artık incecik bir dilim pembesi kalmış güneşe baktı. Fotoğraf makinasını çıkardı, güneşe bakarak ayarladı, çekti. «Tam bir burjuva gibi tam bir burjuva gibi» diye söyleniyordu kendine.

Kapı komşusu Ruhsar ona bebeğini bırakmıştı bir gün. «Aksaray'a kadar gidip geleyim abla» demişti. «Besledim, altı da temiz, iki saate kalmaz dönerim.» Ofsetçi Rıza'nın karısı yeni gelin. Bayan Nermin bu hiç konuşmayan kadının isteğini sevinerek kabul etti. Kadın bebeği getirip sedirin üzerine yatırdı, yüzüne çevresi tığla örülmüş dantelli bir beyaz tülbent örttü. «Sen işine bak abla onun sesi çıkmaz» dedi ve gitti. O gittikten sonra bayan Nermin tülbentin altında yaşamıyormuş gibi duran bebeği merak etti, bebek soluk alamıyacak gibi geliyordu ona. Bezin bir ucunu tutup hafifçe kaldırdı. Çocuk o anda uyanarak ağlamaya başladı. Tülbenti yeniden yüzüne örttü çocuğun, susmuyordu. Kucağına aldı salladı, gittikçe daha çok bağıırıyordu. O anda kollarında bir sıcaklık duydu, bebeğin kundağına sarı bir ıslaklık yayılmıştı, leke gittikçe genişliyordu. Ne yapacağını şaşırarak bebeği sedire bıraktı. Çocuğun kesilmeyen avazları sanki konduyu sarsıyordu. Ağlaması dur-

muyordu. Sarı leke sedire de yayılmaya başlamıştı. Koştu su ısıttı, leğen getirdi, suyu ılıştırdı, havlular bezler aldı, bebeğin yanına taşıdı. Kundağı açtı, ömründe hiç duymadığı bir koku her yanı kapladı. Pis bezlerin, havluların arasından bebeğin küçücük pembe karnı ve dudusu ortaya çıktı, orası kabukları ayıklanmış sarı, sapsarı, büyükçe bir midyeye benziyordu. Her yanı vıcık vıcıktı, kasıklarından tombalak bacaklarına, oradan topuklarına doğru sarı bir su süzülüyordu. Çocuğu koltuklarından yakalayıp ılık suya soktu çıkardı, soktu çıkardı, çocuk biraz susmuştu, sonra temiz havlulara sardı yatırdı, çocuğun çeneleri titriyordu, üzerini örttü. Korkusundan, heyecanından sersemlemişti. Hiç ses çıkarmadan çene atan bebeğin üzerindeki aralıyor, açtığı aralıktan içeri bakıyor ve hemen sapsarı sularla altının gene kirlendiğini görüyordu. İğrenmeyi unutmuştu. Koşup gidiyor eski çarşaf, bezler buluyor, yırtıyor altına yerleştiriyor, yeniden kalkıyor bakıyor, kirlenen vıcık vıcık bezleri elleriyle tutup alıyor, yenilerini koyuyordu. Kadın döndüğünde bayan Nermin'i ve çocuğu karşılıklı ağlar buldu. Bebeği olduğu gibi sardı ve götürdü. «Kusura bakma» abla dedi giderken. kadının meraksızlığı karşısında donup kaldı. Bayan Nermin, kocası gelir gelmez doktora koşturdu onu, merak edecek birşey değildi, ilâçlarını aldırdı. Bebeği yokluyor, hergün gidip gelip mamalar yapıp onunla ilgileniyordu. Kadınla arkadaş olmaya başlamışlardı. Bebeği sanki yarı yarıya kendisi büyüttmüş gibi seviyordu. Bir gün bayan Nermin bebeği kucağına almış cıgarasını içiyor ve Ruhsar'la konuşuyordu. Bahçede bir öğlen sonu sıcağının gevşekliği içindeydi. Hiç bir şey düşünmeden aklına geldiği gibi apaçık kocasıyla ya da partili bir arkadaşıyla konuşur gibi konuşuyordu. Kızcağız bayan Nermin'in «Tanrı'nın hiçbir yoksulun bugüne kadar işine yaramadığı» hakkındaki düşüncelerini dinledikten sonra ayağa fırladı, bebeği elinden kapıp: «Tövbe de Nermin abla, tövbe de çarpılırsın» dedi ve gitti, bir daha da

uğramadı. O büyük onulmaz karlı gecelerde bile... Bayan Nermin uzun bir süre tanrı sözcüğünü ağzından kaçırmadan komşularıyla görüştü. Yemek pişirmek, dikmek, dikmek, havalar, temizlik konuları işleniyordu. Bunlar da çabuk tükeniyordu. Komşular Nermin ablanın tarif ettiği yemekleri ne merak ediyorlar ne de yapmaya heves ediyorlardı. Sık sık ikişer üçer kişilik gruplar halinde gelip doğru mutfığa doluyorlar «Kız bi makina varmış görek dedik» diye, katı yumurtayı tırtıklı tırtıklı kesen aleti; hıyarı, patatesi kutu kutu, yol yol ya da incecik yuvarlak olarak doğrayan bıçakları, kek bisküi ve pasta hamurlarını döven acayip kollu makinaları ibretle seyrediyorlar, çenelerinin altından sarkan şarplarının uçlarını çeke çeke gidiyorlardı. Bayan Nermin'in yüreğine onların konuşmadan uzaklaşım seyrederken ağır bir sıkıntı oturuyordu. Acaba ne düşünüyorlar diye soruyordu kendi kendine. Benimle ne dargın ne barışık, ne yabancı ne de içli dışlı olan insanlarım ne düşünüyorlar acaba? Bakışlarından ne dostluk ne düşmanlık seziliyor. Onların beni anlamasını, sevmesini istediğimi biliyorlar mı? Onlarla elimdekini, gönlümdekini paylaşmak istediğimi biliyorlar mı? Böyle, sırtlarını çevirip yürüyen kadınların ardından, bahçe kapısının önünde dikilerek uzun ve mahzun bakıyordu.

O yıl sonuna doğru ise bayan Nermin onların ne düşündüklerini, anlar gibi oldu. Birisi hiç tanımadığı, ama ilerdeki kahvenin orda sık sık rastladığı bir yüz geçiyordu yoldan. Bahçe kapısının tahta parmaklığı açıktı. Bayan Nermin eriğin dibine, piyanosunun bitişiğine kurduğu şezlonga uzanmış göğü, bahçe kapısının önünde uzanan boş bayırın üç yanını çeviren küçücük kondukları seyrediyor, sonra gene gözlerini göğe çeviriyordu. Okumak için eline aldığı kitabı kucağına koymuştu. Gün bitmek üzereydi. Katı bir mavilik alçalıyor ortada birleşiyordu. Delikanlı yolun yukarısından Ruhsarların yanından doğru tembel tembel ilerliyordu. Bayan Ner-

min'in kapısı önüne geldiğinde döndü, göz göze geldiler. O anda da çarpılmış gibi durdu. Bayan Nermin, istemeden yarı yatar durumunu bozarak oturdu. Delikanlı birden bahçeden içeriye bayan Nermin'in oturduğu yere doğru bir tükürük fırlattı ve bir daha dönüp bakmadan yürümesini sürdürdü. İncecik, uzun boylu, üstü başı berbat bir gençti. Bayan Nermin aldırmadı, hiç bir şey olmamışca başını göğe kaldırıp şimdi iyice ortaya toplanmış ve koyulmuş maviliğe gözünü dikti. «Zavallı, kandırılmış insanlarımdan biri olacak» diye düşündü; «İşsiz güçsüzün biri, ona iş bulmak istediğimi, mutlu olmasını dilediğimi bilse tükürür müydü?»

Kış başında ise; bayan Nermin'in insanları, kadınlı erkekli; bu aslen nereli olduğu anlaşılmıyan, güzel, varlıklı, bu evin bahçesine her türlü iti köpeği toplayıp onlarla al takke ver külâh eden, üstelik kendi kocalarını bile ellerinden alıp evine davet eden, rakı masalarında saatlerce erkeklerin karşısında oturup onların gönlünü yapan, kahkahaları taa dipteki evlerden uyuyan delikanlıları yatağından sıçratan, bu orospu kılıklı karıyla onun o boynuzlu kocasının, mahallenin ahlâkını bozan bu insanların, burada kendi öz mahallelerinde ne aradıklarını birbirlerine sormaya başlamışlardı. Kendini yüzüstü yatağa attı, midesine dayanılmaz bir ağrı saplanmıştı sonunda. Zile bastı, o dakika karşısına dikilen kat hademesine ne diyeceğini bir an şaşırdı, toparlandı, «Burada doktor bulunur mu?» diye sordu. Adam «yoktur ama bulunur abla» diye hemen çıktı gitti. Adamın ardından sevgiyle güldü ve doğruldu, midesi geçmişti.

«Halka yapılan alçaklıklara seyirci kalmak ne vakitten beri üstün görüşlülük sayılıyor?» diye sormuştu kocasına. Son aylarda sıklaşmaya başlamıştı tartışmaları. Adam bayan Nermin'i çileden çıkaran bir soğukkanlılıkla ya-

nıtlıyordu hep onu, gene istifini bozmadı:

— Halkın ne istediğini bilen bir kişi varsa içinde beri gelsin! Puposunu doldurmaya koyuldu, ağır ağır bastırıyordu tütüne. Kafaları milâttan öncede, yaşamaları onüçüncü yüzyılda kalmış bir yığın yaratığın karşılığına geçip «sömürülüyorsunuz, attığınız her adım yanlış, tuttuğunuz oruçlarla kıldığınız namazlar da hep boş» demekle adam kandırılacağını mı sanıyorsunuz?

— Kandırmak mı! kandırmak mı! Ayağa fırladı bayan Nermin, kondusunun bahçesinde tükürüğü yediği geceydi;

— Bu sözleri fırsat düşkünlerinin partiyi parça parça etmelerinden önce söylemiyordun ama? Bana bak dedi, sakın sakın piposunun tütününü kondularının sofa-sındaki isli tavana savuran kocasına. Bana bak, senin yaratık dediğin insanlar senin bilgi ve hünerinin çok yukarısındadır bu bir! Bahçeye toprağa yapışan tükürüğü düşündü. Gidip bakmıştı uzun, beyaz köpüklü, zorla koparılmış bir tükürüktü. Bay Bedri sinirli bir kahkaha attı:

— Ne bakımdan?

— Her bakımdan, sözümü kesme ikincisi ve en çirkin de halk üzerinde bunca doğru görüşleri bulunan bir aydın olarak, vaktiyle neden partiye girip de yararlı olmaya çalışmadın, neden bu sömürü düzenini yıkmakta katkın bulunsun istemedin! Tıpkı bir karşı devrimci, bir halk düşmanı...

— Papağanlık istemez dedi bay Bedri, gene piposundan çekerek.: Tavırlarında sanki bir akıl hastasına gösterilen büyüklük, bir hoşgörü vardı.

— Sana ne derler biliyor musun? Sana, sana hain...

— Yeter, diye ayağa fırladı Bedri, piposunu ağzından hızla çekip karısının bulunduğu yöndeki cama fırlattı, camın şakırtısı bayan Nermin'i ürkütmüştü. Bebeğin kirlettiği ve izinin hâlâ belli olduğu yerin tam üzerine sedire çöktü kaldı, ağzını açamıyordu.

— Senin heveslerinden, kendini kahraman sanmaların-

dan usandım, senin halk halk diye bir yığın budalaya rezil olmandan, halk diye onlarla eğlenmenden, alay etmenden bezdim. Bu budalalar yüzünden tenekede su ısıtıp yıkanmaktan, bu pislik içinde yaşamaktan, akan damdan, komşularından, partililerinden bıktım anlıyor musun! Hele hele her gece yastığının altından Lenin'in naneleri fışkıran bir kadınla yatmaktan nefret getirdim artık anlıyor musun?...

Bütün mahalleyi ayağa kaldıran bir motor gürültüsüyle bayan Nermin kendine geldi. Her yanı tiril tiril titriyordu. Kırık cam parçaları sedire yayılmıştı. «Oportünist» diye fısıldadı. Konduda tek başına kalmıştı. Bitişikte Ofsetci Rıza'nın evinde ışık yanıyordu.

Bayan Nermin o geceyi anımsadıkça midesine böyle ağrılar girerdi. Asıl yandığı, nasıl nasıl olup da bunca yıl koynuna girdiği, her yanını sevdiği, öptüğü, bu erkeği, bu insanı tanımamasıydı: «Senin canın halkın, onlar senin çok üstündedir dediğin halk nedir biliyor musun, daha henüz yazının icadından önceki kafayla radyo dinlemektedir o insan. O daha atı, deveyi, öküzü kendisine alıştırmaktadır, orada bile değil daha, ateş yakmayı yeni öğreniyorlar. Sen ne biliyorsun? Sen! İnsanlar hakkında ne biliyorsun! İstanbul'dan dışarıya adımını mı attın? Avrupa seyahatlerinde mi öğrendin o insanları. Benim çok üstümdeymişler ha! İnsan, nasıl bugünkü uygarlığa ulaştı biliyor musun? Kaç bin yıl geçti Yontma Taş Devrinden bugüne dek... Siz misiniz onları bir kaç yılda benim yanımda süreceksiniz? Siz misiniz onların kafasıyla beni patentinize alacaksınız... Onlar çokmuş, biz azlıkmişiz, onlar sürünüyormuş, biz keyif çıkarıyor muyuz. Sürünmesinler gelsinler, başa, hani, hani beyinleri? Hangi kafayla? hangi bilgiyle ha? Rus insanı yapmışmış, Kastro yapmışmış, Mao yapmışmış... Neden neden seninkiler yapamıyor peki? Senin «canım halk»ın neden solucanlar gibi sürünüyor, neden silkinemiyor, ba-

şını dik tutamıyor, konuşurken papuçlarının burnuna bakıyor, hâlâ hâlâ temennalarla çıkıyorlar huzuruma, ne dediklerini bile anıyamıyoruz çoğu zaman, ne konuştuklarını ne istediklerini bile anıyamıyoruz. Bunlar mı başımıza getirmek istedikleriniz. Onlar benim çok yukarımdaymışlar ha? Ahmaklar! Onlara merhamet istersen sadaka veririm, ama paye istersen işler değişir.»

Bayan Nermin bütün bunları dinlediğine, dayak yemek pahasına da olsa ona saldırmadığına, insanlara bunca eziyeti hoş karşılayan bu adama bir şeyler yapamadığına şaşıyordu, ölene dek de şaşacaktı... Çok korkmuş olmalıydı, kocasını hiç öyle görmemişti, bambaşka biriydi o akşam...

Kapı vuruldu, hademe girdi.

— Abla doktor kayıyor, haber verdim kayaktan döner dönmez gönderecekler.

— sağol gelmese de olur artık, geçti midemin ağrısı

— geçmiş olsun abla.

— eyvallah sana zahmet şu kayak ayakkabılarını çözer misin, eğilemiyorum...

— emret abla

Bayan Nermin eğilen adamın yağmaya uğramışcasına darmadağın saçlarına tepeden baktı. Saçlar öyle sertti ki, herbir teli havada dimdik kalıyordu. Hiç merak etmediği halde, «Adın ne senin?» diye sordu, ayağını değiştirirken.

— Aslen Medain'dir adım abla ama dilleri dönmez Fedai derler.

— Aslen nerelisin?

— Bulgar göçmeniyik, çiftçiymişik orda, bir buçuk yaşımda gelmişim ben buraya.

— Kaç yaşındasın?

— 39 luyum ben abla... Üç ay önce atam öldü benim, bakamadık ona!

— Neden bakamadın?

— Muhtar yoksul kâğıdını çıkarıp hastaneye koyana kadar öldü.

— Neydi hastalığı?

— Su toplamış sol yanına. İşini bitiren adam ayağa kalktı.

— Eyvallah

— Birşey değil.

— Hiç aklımdan çıkmıyor abla, ölmeden dedi ki bana, «Bunca zaman ben senin atandım şimdi de sen benim atam ol, beni ele verme» dedi... Adamın gözleri yaşarı-verdi.

Bayan Nermin boş gözlerle baktı adama. Binlerce hikâye dinlemişti böyle. Artık şaşmıyor, üzölmüyor sadece dinliyordu.

— Evli misin?

— Ailem var, iki de oğlum var.

— Allah bağışlasın!

— Sağol abla. Bu yıl büyük okula başladı. Altı aydır gidiyor okula daha sökemedi yazıyı abla. Bayan Nermin bir cıgara yaktı adama da uzattı, cebine koydu adam.

— Sen okudun mu hiç?

— Ben hiç gitmedim okula abla, biz köylüyük bizim okumamızdan ne olacak! Biz okuyamadık ya bari oğlan okusa o da aptal kalmasa abla!

— Estağfurullah!

— Oğlanı bir okutabilsem abla!

— Kaç lira aylık alıyorsun?

— 500 ü 600 ü bulur çok şükür.

— Neye şükrediyorsun?

Adam ellerini önünde kavuşturup saygılı bir biçim aldı.

— Ben ayda 5000 kazanırım gene de zor geçinirim.

— Eee Allah devlete zeval vermesin. Siz başkasınız belli. Biz askerde biraz sökmüştük ya okumayı, şimdi gene unuttuk, bari oğlan okusa abla?

— Okuyamaz dedi, bayan Nermin hırsla, adamı kızdırmak istercene. Okuyamaz, bu düzende bu aylıkla okutamazsın çocuklarını?

— Eh ne gelir elimizden, yani demek istiyorum ki: dayanacak bir yerimiz olmayınca?

Birbirlerini süzdüler.

— Orasını siz bilin artık, bizlerin keyfi yerinde. Görüyorsundur ya buradakileri?

Bayan Nermin yemekte giyeceğini seçmek üzere elbise dolabını açtı, karıştırmaya başladı. Dolap bir baştan bir başa renk renk giysilerle doluydu. Fedai bu kazaklara, ceketlere, pantolonlara dalmıştı.

Bayan Nermin ne giyeceğine karar verememişti. Simli bir bulüze el attı.

— İki çileden çıkar dedilerdi o da yarım kaldı!

— Yarım kalan da ne?

— Oğlan ufak, iki çileden çıkar dedilerdi...

— ...?

— Ailem bir hırka örüyordu, ör ör yetiremedi, söktü, daha biraz darlaştırdı gene yetmedi, bir çile daha aldım, şimdide kolları yarım kaldı... Bayan Nermin elinde gümüş simli beyaz dantel bir bulüzle adama döndü, dik dik baktı. Bu, saçı sakalı birbirine bulaşmış, ağzı gözü kapkara kılların arasında görünmez olmuş, bu 39 doğumlu cumhuriyet çocuğu bu omuzları düşük, bacakları ayırık yaban adamı yoksa sadece kendisine bir yün kazak bağışlamama fit mi diye korkuyla düşündü. Öyleyse «Dayanacak bir yerimiz olmayınca?» sözü ne demeye gelmişti?

Bayan Nermin kızgın kızgın:

— Bak dedi, iyi bak, bunu 600 liraya aldım ben, senin bir aylık emeğin bu, şuralarda gördüğün her kadın, her erkek üzerinde en az 2000 liralık giyecek taşır. Anlıyor musun ne demek istediğimi? Anlıyor musun?

Adam burnunun ucunda duran bulüze baktı, tutmak ister gibi kolunu uzattı. Bayan Nermin bulüzü geri çekti. Adamın eli kısa bir süre havada asılı kaldı. Bayan Nermin birden bire incir yaprağını andıran genişlikteki beyaz eli gördü. El, Ruhsar'ın bebeğinin pembe beyaz

yanakları gibi ince bir deriyle kaplıydı, parmakları uzun uzun, tırnak dipleri ise kapkaraydı. Bayan Nermin'in içini bir banka müdürünün ya da bir holding müfettişinin buralarda hadameliğe başladığı düşü sardı...

— İstersen vereyim sana bunu karına götür ha? İstersen bütün bu dolaptakiler senin olsun. Ama sonra. Sonra ne olacak, ne yapacaksın? Çocukların ne olacak?

Beyaza çalan kocaman bir dil kılların arasından uzayıp dudaklarını yaladı. Ellerini kavuşturdu yine saygıyla.

— Düşmez kalkmaz bir Allah. Ne idik ne olduk. Bizi böyle edenler beter olsunlar... Benim atamın çifti, çubuğu var idi. Malları var idi. Allah seni inandırırsın ne mallar: 10 inek, 20 malak, 33 öküz, 41 buzağı, 184 tavuk, 200 ferik, 31 horoz... Kazlar, hindiler, göller, ormanlar, ördekler yeşil başlı, badanalı evceğizler, bütün bir köy. Geniş bi bahçenin dibinde, önünden yol geçen bahçenin dibinde kocaman bir oteli, onu işletir idi... Sonra adamlar geldiler. «Bu tanrının çiftliği, bu mallar, bu otel nereden nasıl senin malın olmuş?» dediler, tümünü aldılar, atamı dövdüler, «altınların yerini söyle» dediler, söyletemediler. Çok altını vardı atamın, dövmeyle söyletemediler. İki kazan kurdular bahçeye, birine kaynar su ötekine buz gibi soğuk su koydular, babamı yakaladılar, soydular, çırlıçıplak ettiler, bir o kazan bir bu kazana, bir bu kazana bir o kazana soktular çıkarttılar, soktular çıkarttılar. Atam o zaman söyledi altınların yerini, turşu küpünün içindeymiş. Aldılar. Otel işleteceksin sadece, senin görevin bu, oradan kazandığınla geçineceksin, onun da yarısını bize vereceksin dediler...

— Demek koskoca bir holdingdi ha! dedi bayan Nermin. Adam şaşkın şaşkın kadına baktı, «Buyur?» dedi. Çözülen ellerini yeniden önüne kavuşturmuştu «Buyur» derken. Bayan Nermin bu kocaman beyaz ellerin üzerinde derin derin uzanan çatlakları gördü. Konduda olduğum yıl benim de böyle çatlamıştı ne acır ne acır diye düşündü.

— Bu düzende okutamazsın çocuklarını, dedi adama.

Sesi içtenlik doluydu.

— Ben hep bu kattayım, bir emrin olursa çağır beni abla. Fedai'nin ardından kapıya dek yürüdü bayan Nermin, kitledi kapıyı. Elinde sallanıp duran simli bulüzü yere çaldı, camı kapattı, soyundu. Üstüne basarak gidip yatağa uzandı...

O yıl kış erken bastırmıştı. Kapının eşiğinden günlerce kalkmamıştı kar. Ofsetci Rıza arada bir karla kaplı pencerenin camına vuruyor «bir isteğin var mı abla?» diye soruyordu. Başka tek bir kişi, bir Allahın kulu çıkıp kapısını tıklamamıştı. O birkaç günde, karla örtülü yaşamasının o bir kaç gününde, pilli radyosu, kitapları ve düşünceleriyle yıllar geçirdiğini, yaşlandığını, işe yaramaz duruma girdiğini sandı Bayan Nermin. Bir gece uykusundan acayip gürültülerle uyandı. Karanlığı, bir duvarlarını delip kendisine kadar gelen bu sesleri hiç bir şeye benzetemedi. Yeniden uyuyakaldı. Daha sonra bir sabah güneş çıkıverdi ortaya. Kapı eşiğini, bahçeyi, camları duvarları dolduran bütün karları eritiverdi. Akan sular ortalığı batağa buladı. Bayan Nermin sevinçle kapısını açtı, gözlerinin önünde dümdüz boş bir bataklık uzanıyordu. Üzerindeki her şeyi yok olmuştu. Bahçeyi çeviren çürük parmaklıklar, asma çubukları, akasya ağacı, nar, kavruk erik ve piyanosu yok olmuşlardı. İlerledi; çamurların arasında piyanosunun kalın bas telleri yılanlar gibi biribirine dolanmış yatıyordu. Tizler yok olmuştu. Kesilmiş erik ağacının baltalanmış kökü bir çamur çıkıntısı olarak sipsivri fırlamıştı havaya. Ortalık kuruduktan sonra tuşları bulmaya başladı. Bir bir topladı onları, sabunlu suyla yıkadı, havluyla kuruladı, ölen sevgilisinin küllerini saklayan birinin hüznüyle tuşları boş Philip Morris kutularına doldurdu, birkaç giyim eşyasını ve kutuları valizine yerleştirdi, anasının evine döndü. Yolda, çok hoş şeyler yaşadığını düşünüyor ve durmadan gülümsüyordu. Anasına halkı biraz daha yakından tanıdığını ve daha çok sevdiğini söy-

ledi. Kalktı pencereyi açtı ve aşağıya sarktı: iki oğlan gitmişlerdi. Tepindikleri yerde karlar oyuk oyuktu. Tepelerden dağın eteklerine doğru akan, aktıkça da irileşen iki eğri karaltı seçiliyordu. Yaklaştıklarında Özsüt Muhallebicisinin gelinini tanıdı, öteki kayak öğretmeni-ydi. Yıllardır bu adamla sevişiyordu kadın, kocası da Miıranilerin küçük geliniyle yaşırdı. Belki hepimizi de aynı doktor iyi etmeye çalışıyor diye güldü bayan Nermin, Alt kattaki oturma salonunun ışıkları ve yüksek tabakanın gürültüsü karlara vuruyordu. Dağ dimdikti, bağrına kazılan yarıkları yağmaya başlayan karla örtüyordu.

Pencereyi kapattı, perdeleri çekti, ışığı yaktı yatağa doğru yürürken, boy aynasında kendine rastladı, yarı çıplak. İyice incelmışti son günler, beğendi. Aynadan kendisini izleyen ve zaman zaman ahlâk konusunda bir deli kadar titizlik gösteren şu zorlu kadınla gözgöze gelmekten kaçınarak karşısında durdu, boynunu büktü, gözlerini Fedai'nin yaptığıınca ayaklarının ucuna indirdi, ellerini karnı üzerine topladı, titrek bir sesle, «Doğru yolda mıyım, halkıma yaklaşabiliyor muyum?» diye sordu. Kadın küçümser bakışlarla süzdü Nermin'i ardından ellerini uzatarak çıplak bedenini okşadı: incelen belini, yarım yuvarlaklar biçiminde üst üste düşen karnını, boynunu, kollarını, küçülüp sarkan memelerini. Vaktiyle Bedri'nin o memelere yapışıp emdiğini, öpüp kokladığını ürpertiyle anımsadı. Evliliklerinin ilk günlerinde adamı yanına sokmamıştı Bayan Nermin. Yalnız kaldıklarında, yatak odasına girdiklerinde bay Bedri üzerine atlıyor, tüm gücüyle sarılıp üzerine boşalıyordu. İslanan eteklerini bir yanından iğrenerek tutup tutup yıkıyordu bayan Nermin. Umduğu gibi değildi kadınlık, ne yapılacağını nasıl yapacağını bilemiyordu, bu iş olanca pisliğiyle birdenbire bindirmişti üzerine. Kadının bütünsel özgürlüğü için yaptığı kavgaları, atıp tutmaları kendisi için yapmamış olduğunu anladı. O bir

haksızlığa karşı çıkmak istemişti, evine, toplumuna yapılması gerekeni ne olduğunu göstermek istemişti, bir yol açıcı olmak istemişti ama hesabının bir yerlerinde bir yanlışlık vardı bunu çıkarmaya çalışıyordu. Bunları Bedri'yle konuşuyordu, tartışıyordu. Genç adam onu dinliyor, hak veriyor sonra sımsıkı sarılıp boşalıveriyordu üzerine.

Bir sabah kocasına kardeşiyle aralarında geçeni bildiğini ama bunun hiç önemi olmadığını söyledi. Yataktaydılar. Adam başını Nermin'in göğüsleri arasına soktu ve hıçkırarak ağladı, «Sen bir meleksin, seni çok seviyorum, sakın beni bırakma» diyordu durmadan. Gözyaşları göğüslerinin arasından akıp karnını daha aşağılarını ıpsıslak etti. Bayan Nermin belki de ilk kez Bedri'ye alıcı gözle baktı. Kumral saçlarını, ensesini, sırtını okşadı yavaş yavaş, «Üzülme bunda bir şey yok ki, üzülme, hayır seni bırakmam» dedi, sonra adamın başını kaldırıp ağzından öptü. Öpmeyi öğrenene öğrenene öpüyordu. Bedri gözyaşlarını yastığa kuruladı, uzun uzun baktı Nermin'e. Nermin kollarını adamın boynuna doladı, gözlerini sımsıkı yumdu ve kendini kadın olmaya bıraktı. Bir yerde solugunu çekti acıyla, bir yerde yeniden soluk aldı, koyverdi, bir ara «gırt» diye bir ses duyduğunu sandı, kolları yana düştü, gözlerini araladı, dirsekleri üzerinde gövdesini kaldırmış kendisini seyreden Bedri'yi gördü. Bayan Nermin Meral'e de böyle mi yapmıştı acaba diye geçirdi, sonra ağladı. «Canını yakmadım ya sevgilim» dedi Bedri. Başını salladı Nermin, kocasını öptü ve kalktı yataktan. Bu iş de bitti diye sevindi. Bayan Nermin'in ilk günler duyduğu utanmayı, sıkılmayı atıp kocasıyla karşılıklı sevişmeye başlayabilmesi için on yıl gerekmişti. Tam anlaştığı, uyuştuğu, sevişmenin tadını çıkarır olduğu bir sırada da bu halk işi girmişti aralarına işte...

Bayan Nermin, yoksa ben yaşamımı heder eden biri mi-

yim diye sordu aynaya içi sızıldıyarak. Yoksa ben, anamın dediğince ne kiliseye, ne camiye yarayan biri miyim? Ben yoksa; boşu boşuna başını sivri kayalara vuran, her vuruşta onulmaz yaralar alan, her yaralanışta «İşte, bakın beni gene bu toplum yaraladı» diye kanlarını akıta akıta dolaşan ve toplumun o kanları görüp de hatasını anlayacağını uman, yarasından dolayı göğsü kabaran, her başarısızlığında, «Var mı benim gibi toplumuyla uyuşmayan, yüce bir insan?» diye, kendine güveni artan, «İşte ben dünyayı ileriye doğru değiştirmekte emeği geçenlerden biriyim» diye için için devleşen ve durmadan yeni yeni yaralar arayan, yaralarından ve devliğinden kimsenin haberi olmayan, emeği eline verilmiş biri miyim ben yoksa? Acaba seviyor muyduk birbirimizi diye sızlandı yeniden bakarak sol memesinin ucuna, bu memesi sağ memesinden daha büyüktü ve Bedri keşfetmişti böyle olduğunu. Acaba aramıza gerçekten de halk mı girmişti yoksa Bedri düpedüz bıkmış mıydı benden? Kardeşiyle arasında geçen o olayı bilmemin verdiği eziklik miydi aslında onu kaçırان, yoksa artık memelerinin diriliğini yitiriş miydi tek neden? Bayan Nermin, bu nedeni «halk» olarak göstermenin sapıklık olduğunu söyleyen aynadaki kadına «Sen delinin birisin» diye dilini çıkardı, «Nedenlerle vaktim yok benim zaten, yeniden gidiyorum halkıma o beni karlı bir dağ başında yapayalnız bıraktı bir daha da arayıp sormadı, pahalı yerlerde sarışın kadınlarla düşüşüp kalktığını söylediler Bedri'nin. Halktan sarışınlarla...» Dirseğini aynaya dayadı, «Olacağı buydu o eski boksör bozuntusu, halk düşmanı, pipolu kızılbaşın» dedi. Yüzü kızarmıştı, bir yıldır başka bir erkek düşünmekten kaçıyor kaçtıkça da büsbütün halkının kucığına düşüyordu kendine yediremediği, hazmedemediği şeyse erkek olarak kocasını sadece onu istediği, onu özlediğiydi. Bu düşünceyi tiksintiyle kovdu aklından, «Halkıma adadım ben kendimi, canımı verebilirim onlar için, özel sorunların hiç yeri olmayacak artık

yaşamımda, öylesine seviyorum bu halkı...” dedi, sevgi sözüyle durgunlaştı bir an, arsız arsız gözünü kırptı aynaya ardından iyice yanaşıp bütün gövdesini yapıştırdı ona. Memelerini, karnını, baldırlarını ezen camın soğukluğu hoşuna gitti, bacaklarından yukarıya doğru dağılan sıcaklığı iyice duydu, yüzünü dayayıp kadını dudaklarından öptü, gözlerini aralayarak «Sen bir melek-sin seni çok seviyorum beni bırakma» diye yakardı, ardından yere oda kapısının önüne düşmüş buluzu gördü, elleriyle külodunu dizlerine doğru sıyırdı, birkaç bacak hareketiyle yere inen külodu sağ ayağının ucuna takarak tavana doğru fırlattı, don havada ince bir deniz anası gibi döndü ve yalpalayarak karyolanın dibine düştü.

Bayan Nermin ışığı söndürdü, gece lâmbasını yaktı ve kendisini öylece yatağa attı yüzünü kuştüyü yastığa gömdü, «Mösyö Debray, görüyorsunuz işte olmuyor, yıllar geçti neredeyse kocadım, bu halkı anlamak çok zor?» diye mırıldandı. Yastığın içinden sızan sesi boğulan birinin hırıltılarını andırıyordu. Mösyö Debray, «Haklısınız» dedi, «Ama sizi anlamak da çok zor, ne ki üzül-mek de boş bir şey...» Bayan Nerminin sevgiyle saçlarını okşadı, kolu zor kalkıyordu, hasta gibiydi. «Peki neyi yanlış yaptım, bana şunu yapmamalıydınız diyebilir misiniz?» dedi bayan Nermin dönerek genç adama, «Hiç bir şeyi hiç bir şeyi, bu nasıl söylenebilir ki!» dedi Debray, bayan Nermin «Peki nasıl olacak?» diye sordu, «Gecen akşam Fidel’e de sordum bunu biliyorsunuz, benden pek hoşlanmıyor, daha doğrusu güven duymuyor bana, konuşmanın en can alıcı yerinde kalkıp gitti.» «Bence kimseden medet ummamalısınız» diye yanıtladı Debray, kimseden hayır yok size, kendi göbeğinizi kendiniz kesmelisiniz» diye kalktı titrek adımlarla kapıya doğru yürüdü... Bayan Nermin yalnız kalınca «Bak hele sen dünkü piçe, anası yerindeki kadına karşılık vermeyi nerden öğrenmiş, akli olsa kendine yarardı...» diye söylendi... Aklına doktoru geldi, yakışıklı ve gençti, ama

işleri çok tıkırında gidiyor diye düşündü bayan Nermin dışarıda bir sürü hastası bekleyiyordu, işleri tıkırında gidenler beni anıyamaz, hem onu iyice tanımıyorum bile «Herkesle barışık pezevenğin biri» o diye bağırды odanın ortasına doğru «Peki kiminle» diye sordu kendi kendine, gözünün önünden tanıdığı insanları geçirdi bir bir, hiç birini gözü tutmuyordu, içlerinden biri genç kızlığından kalma biri şu anda yüzünü bile çıkaramıyordu... İliç'i düşündü birden, utandı uzanarak gece lâmbasını da söndürdü. O anda Joseph'le burun buruna geldi, gülüştüler, Bedri'den sonra ara sıra buluştuğu tek erkekdi o. Sevgiyle dostlukla sokuldu adama yüzünü sert göğsüne gömerek sakladı. «Örgütsüz kaldık gene Joseph, darmadağın olduk, parçalandık» diye yakındı. Joseph bayan Nermin'i saçlarından tutarak başını göğsünden kaldırdı, yüzyüze durdular, «Dereyi görmeden paçaları sıvamıştınız!» dedi, bayan Nermin cezalandırılacağından korkan bir çocuk gibiydi «Bunda benim suçum yok, elimden geleni yaptım ben» diye üst üste konuştu, «Aralarına girdim insanların, yüz-yılların kopukluğunu bir anda kapatamazdım. Hem halk çetin, çok çetin, ama cayacak değilim bilirsin beni, döndüremeyecekler beni yolumdan...», «Bilirim dönmezsin! diyerek ensesini sıktı sevgiyle Joseph, bayan Nermin'in, başını yastığa bıraktı ve yanına uzandı. «Biliyor musun beni anlıyan tek insan sensin» dedi kadın, onu yanağından öperek. «Şimdi ne yapacaksın?» diye sordu adam kadının üzerine eğilerek, onun için endişe eden dostça bir havası vardı ama konuşurken soluğu bayan Nermin'in dudaklarına vuruyor ürpertiyordu kadını «Bilmem» dedi kadın kendi kendine mırıldanırca «Çetin halk çok çetin, dinliyor musun Joseph sana karşı kendi kendime konuşurca konuşuyorum, onları sevebildiğimi iddia edecek değilim, sevgi başka bir şey çünkü, somut bir şey, ben birini, anamı örneğin, ya da seni sevebilirim, ama hiç tanımadığım bir yığın insanın hepsini birden severim demek

sahtekârlık gibi geliyor bana. «İnsanları seveceksin» biz-
den önceki kuşakların namus birimleri idi bu. Bir aydın
olma sloganı, bir küçük ezber. İnsanları sevmek zo-
rundayım ben. Zorundayım diyorum, çünkü onlar kur-
tulmadan ben de kurtulamıyacağım. Bir hesaptır bu,
belki de bir çıkar. Bilincin çıkarı, bir erdem değil salt,
karşımızdakileri bize borçlu kılacak bir davranış de-
ğil. İnsan için çarpışırım ben, bir ömür yitiririm, yan-
lış ya da doğru çıkar sonucu, onları sevillecek hale soka-
bilmeye adarım kendimi, ama onları sevdiğim için
böyle yapıyorum demeye utanırım gene de, anlıyor mu-
sun beni?...» «Odur işte sevgi» diye kadının bedenini
çekerek kendininkine yapıştırdı adam, gıdığından öptü
bayan Nermin'i. Bayan Nermin, «İnsanları seviyorum,
sözünde bir utanmazlık, hatta bir küstahlık se-
ziyorum ben ama ne olduğunu çıkaramıyorum» di-
ye şımardı, Joseph «İnatçı kızım benim» diye
dudaklarını burnuna değdirdi çekti kadının, Bayan
Nermin «İnatçıyımdır ama senin gibi hain değilimdir»
diye fıkırdadı, ardından da adamın konuşmasına mey-
dan vermeden uzun uzun öptü ağzından, «Sen de be-
nimle gelsene, yola çıkacağım daha uzaklara «içerlere»
dedi, «Olmaz» dedi adam, ve kadının bedeninde dudak-
larını dolaştırmaya koyuldu; kalın sert saçları çenesine,
boynuna, omuzlarına karnına sürtünüyordu. Kadın kor-
kuyla «Neden ama» diye sordu. «Bıktın mı benden yok-
sa, sevmiyor musun beni?», «Seviyorum bıkmadım»
dedi adam homurtuyla, «Seviyorum ama gelemem, ken-
di işini kendin gör.» «Seninle olmak istiyorum» diye
diretti kadın, «Joseph» dedi, «Dinle beni yaşılanıyorum,
yoruldum, arada bir korku düşüyor içime, ben hep yal-
nızdım, yardımsızdım, ama şimdi anlaştığım sevdiğim
biriyle paylaşmak istiyorum yaşanacak olanları, gele-
ceği, ölmeden görmek istiyorum...» Bu işler aceleciliğe
gelmez dedi gülerek Joseph başını kadının karnı üze-
rine salıverdi, kadın adamın sert saçlarını tersine sıvaz-
lıyarak «Hangi acele» diye güldü, «Sizinki acele değil

miydi?» Adam başını Nermin'in tam yüzü hizasına getirip gözlerinin içine dik dik bakarak «O tam sırasıydı» dedi, ağzıyla kadının dudaklarını örttü, kadın canı yanıyormuşçasına bağırdı, bir süre bu güçlü bedeninin altında çırpındı, adam durmadan dirileşen bir hırsıyla yakaladı kadını kımıldayamaz olana dek bastırdı, kadın bu ağırlığa tırnaklarını geçirdi, iyice kendisine çekti, «Ne güzelsin!» diye inledi, «Hem hain, hem kaba hem kıyıcı, hem sevecensin senden bir türlü vazgeçemiyorum beni bırakma, ne olur beni bırakma», adam «daha çok, daha çok» dedi ve sarsıla sarsıla yüzünü kadının göğüsleri arasına gömdü. Bayan Nermin başını sağa sola çevirdi, gövdesi önce yavaş yavaş sonra hızlı hızlı gidip gelmeye bir ahtapot gibi açılıp kapanmaya başladı. Şu anda sesi çıkmadan kendi kendine çalan bir armonikayı andırıyordu. Duyulur duyulmaz bir ses «Joseph! Bedri! Bedri! Joseph!» diye inledi, ardından kaldırıp kaldırıp karyolaya vurdu kendini ve buluttan yapılmış bir topak kara gül gibi dondu kaldı.

Perde aralıklarından dökülen morumsu kar ışığı, bayan Nermin'in karyolanın bir yanından sarkan sağ kolunu, göğüslerine sımsıkı bastırdığı kuştüyü yastığın üzerinde gevşeyip kalmış sol kolunu aydınlattı. Yüzünün bu yanı bembeyaz mavi, beri yanı kapkaraydı. Bu durumda yüzyıllardır çektiği çilelerinden artık kurtulmayı bile istemeyen o canım halkından biri gibiydi.

Bayan Nermin, yerdeki bulüzü aldı, ona uygun lâme bir pantolon seçti, giyindi, saçlarını fırçaladı, kabarmış dudaklarını seyretti aynada, zile bastı. Fedai o an kapıda belirdi. «Sen mi geldin?» diye sordu adama. Bir daha onu göremeyeceğini düşünmüştü nedense. «Söyle de bana bir viski soda, bir sandviç göndersinler» dedi. Perdeleri açıp alnını cama dayadı, beklemeğe başladı. Karanlığın uçurumu andıran beyazlığı otelin dört bir ya-

nını çevirmişti. Kadın bir an kendisini bu uçurumun or-
casına oyulan anafora kapılmış dibe doğru çöküyor san-
dı, sırtını cama dayayarak kapiya döndü hızla. Aralanan
kapıdan Fedai elinde tepsile giriyordu, onunla birlik-
te aşağının gürültüsü de doldu odaya. «Şuraya koy» de-
di kadın, adam yaklaştıkça odaya ağır bir koku yayıldı.
Bayan Nermin «Of ne kokuyor böyle» diye bakındı. Kar-
şısına dikilmiş duran adamın taranmış, yağlanmış, yana
yatırılmış vıcık vıcık parlayan saçlarını gördü. Fedai'nin
ufacık kara gözleri simli bulüzün üzerinde dolaşüyor,
oradan pantolona atlıyor, pantolonun simlerini pıtır pı-
tır yiyen bir güveyi andırıyordu Bayan Nermin'in için-
den, ya saldırıverirse diye bir korku sıyrıldı geçti. Kaş-
larını çatarak «Söyle aşağıya da yarın sabah altıda be-
ni uyandırınlar» dedi.

— Başüstüne abla, neden bu kadar erken?

— Öyle işte başka bir yolculuk çıktı şimdi.

—

— Tamam mı?

— Tamam abla... Abla bizim oğlan okuyamaz mı yani?

— Neden bu kadar okumasını istiyorsun oğlunun Allah-
aşkına!

— Eee adam olur abla, bir yere memur olur, bizim gi-
bi sürünmez böyle.

Bunlara kalırsa bütün Türkiye'yi memur yapıp çıka-
caklar diye bir gülme geçirdi içinden, viskisinden bir
yudum aldı.

— Bakarsın okur, Allah yazdıysa inşallah, belli olmaz
bakarsın okur memur da olur amir de. Hadi şimdi git,
birşey gerekirse ben seni çağırırım gene.

— Başüstüne abla, emret.

Adam çıktı. Bayan Nermin'in sözleri duvardan duvara
çalınıp kendi kulaklarında patladı. «Allah yazdıysa
olur! İnşallah! Allah yazdıysa! Allah yazdıysa». Viskiye
sonuna dek dikti, yüzünde kararlı bir aydınlık dolaştı.
«Ya nasıl konuşsaydım bizim Medain'le Joseph!» diye
bir kahkaha fırlattı. Taşhtarla dönüşü anasının evine

taşıdığı valizine dolaptaki giysilerini çekip çekip yerleştirmeye başladı; ince, süslü olanları Fedai'ye ayırıyordu. «Bunları artık giymeyeceğim Joseph, içerilere daha derinlere, yeniden halkıma gideceğim.» dedi. Doğruldu. Gülümseyerek aynaya baktı. Kendinden hoşnuttu. «İnsanları seviyor musun acaba sen?» diye sordu.

1969 Ocak — 1971 Ocak

Fotoğraf: İsa ÇELİK

Edebiyatımızın özgün ve "zıt" yazarlarından biri olarak kabul edilen Leyla Erbil'in hikâyeleri çeşitli dillere çevrildi, antolojilere alındı, kitapları üzerine incelemeler yayınlandı. Cem Yayınevi, ödüllere katılmayan Erbil'in gerçekçiliğini en iyi yansıtan "Tuhaf Bir Kadın" adlı romanının üçüncü basımını kıvançla sunar.